

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Merike Murel

SOOME RAAMATUPIDAMISTAVA: VÕRDLUS EESTIGA

Magistritöö

Juhendaja: professor Lehte Alver

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Merike Murel .....

Üliõpilase kood: 931108IAPMM

Üliõpilase e-postiaadress: merike@eimur.ee

Juhendaja professor Lehte Alveri arvamus:

Töö vastab uurimistööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

Jooniste nimekiri

Joonis 1. Väljavõte August Liliuse raamatupidamisõpikust.	13
Joonis 2. Soome bilansiskeem	25
Joonis 3. Finantsnäitajate protsentuaalsed muutused mediaanidel (%-des)	30
Joonis 4. Võrreldavuse indeksid põhivara arvestuse mõjul.....	56
Joonis 5. Võrreldavuse indeksid põhivara amortisatsiooni mõjul.....	57
Joonis 6. Võrreldavuse indeksid kapitaalrentimise mõjul.....	58
Joonis 7. Võrreldavuse indeksid tulu ja kulu mõjul	58

Tabelite nimekiri

Tabel 1. Põhjamaade raamatupidamisalase raamistiku tekke aastad	10
Tabel 2. Soome raamatupidamise kujunemisega seotud põhisündmused läbi ajaloo	11
Tabel 3. Finantstulu kui intressimäär on null (eurodes)	21
Tabel 4. Finantstulu kui intressimäär on positiivne ja reaalne intressimäär on 20% (eurodes)	21
Tabel 5. Kulu-tulu teooria realiseerunud tulu (eurodes)	22
Tabel 6. Majandusaasta aruande erinevused	26
Tabel 7. Käibevara arvestuse erinevused	27
Tabel 8. Põhivara arvestuse erinevused.....	29
Tabel 9. Kapitaalrendi arvestuse erinevused	30
Tabel 10. Kulude ja tulude arvestuse erinevused	32
Tabel 11. Eraldiste ja reservide arvestuse erinevused	33
Tabel 12. Ettevõtte soetamise ja konsolideerimise erinevused	35
Tabel 13. Bilansi ja kasumiaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid	49
Tabel 14. Kasumi muutused kapitaalrendi puhul (eurodes)	52
Tabel 15. Kasumi võrreldavuse indeksite koondtabel.....	54
Tabel 16. Kasumi võrreldavuse osaliste indeksite koondtabel.....	54
Tabel 17. Omakapitali muutused kapitaalrendi puhul (eurodes).....	57
Tabel 18. Omakapitali võrreldavuse indeksite koondtabel	59
Tabel 19. Omakapitali võrreldavuse osaliste indeksite koondtabel	60

Sisukord

ABSTRAKT	7
SISSEJUHATUS	8
1. SOOME RAAMATUPIDAMISE TAUST	10
1.1 Soome raamatupidamise ajalugu	11
1.1.1 Raamatupidamise kujunemine Soomes	12
1.1.2 Soome raamatupidamise kujundajad	17
1.2 Kulu-tulu-teooria	19
2. TÄNAPÄEVA SOOME RAAMATUPIDAMINE	23
2.1 Soome raamatupidamistava eripära	23
2.1.1 Majandusaasta aruanne	24
2.1.2 Käibevara	26
2.1.3 Põhivara	27
2.1.4 Kapitaalrentimine	29
2.1.5 Tulud ja kulud	31
2.1.6 Eraldised ja reservid	32
2.1.7 Ettevõtte soetamine ja konsolideerimine	34
3. ANALÜÜS JA TULEMUSED	36
3.1 Intervjuu tulemuste analüüs	36
3.1.1 Soome tava ja rahvusvahelised standardid	36
3.1.2 Eestist Soome raamatupidajaks	38
3.2 Gray klassifikaatorite analüüs	40
3.2.1 Professionaalsus vs kohustuslik kontroll	41
3.2.2 Ühetaolisus vs paindlikkus	42
3.2.3 Konservatism vs optimism	43
3.2.4 Salastatus vs avalikustatus	44
3.2.5 Gray klassifikaatorite analüüsi tulemus	45
3.3 Võrreldavuse indeksite analüüs	46
3.3.1 Võrreldavuse indeksid	46
3.3.2 Analüüsi andmete ettevalmistus	48
3.3.3 Kasumi analüüs	49

3.3.4 Omakapitali analüüs	55
3.4 Analüüsi kokkuvõte	61
KOKKUVÕTE	62
VIIDATUD ALLIKAD	65
SUMMARY	69
LISAD	71
Lisa 1. August Liliuse õpiku "Praktilised juhised lihtsaks raamatupidamiseks, eriti tehasespetsialistidele ja ametnikele" tiitelleht	71
Lisa 2. Ettevõtete suuruse määratlemine	72
Lisa 3. Ettevõtete jaotus vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele nr 364/2004	73
Lisa 4. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete töötajate osatähtsus 1993–2012	74
Lisa 5. Väärtuste hindamine Soome raamatupidamise aruandes	75
Lisa 6. Soome bilansikirjed	76
Lisa 7. Soome kasumiaruandekirjed	79
Lisa 8. Soomes lubatud pooling-meetodi tingimused	83
Lisa 9. Soome ja Eesti tava erinevuste koondtabel	84
Lisa 10. Raamatupidajate intervjuu küsimustik	87
Lisa 11. Intervjueeritavate taust	89
Lisa 12. Intervjuude transkriptsioonid	90
Lisa 13. Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõju riigi raamatupidamistavale	99
Lisa 14. Gray raamatupidamislikud väärtused Soome ja Eesti raamatupidamistavas	100
Lisa 15. Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõju Soome raamatupidamistavale	101
Lisa 16. Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõju Eesti raamatupidamistavale	102
Lisa 17. Bilansi ja kasumiaruande koostamisel kasutatud ajalised erinevused	103
Lisa 18. Raamatupidamiskanded võrreldavuse indeksite arvutamiseks	104
Lisa 19. Võrreldavuse indeksite aluseks koostatud aruanded (eurodes)	105
Lisa 20. Kasumi võrreldavuse indeksid	106
Lisa 21. Omakapitali võrreldavuse indeksid	107
Lisa 22. Kasumi võrreldavuse indeksite vahemik	108
Lisa 23. Omakapitali võrreldavuse indeksite vahemik	109
Lisa 24. Kasumi võrdlus	110
Lisa 25. Omakapitali võrdlus	111

ABSTRAKT

Töö pealkiri on: Soome raamatupidamistava: võrdlus Eestiga

Magistritöö eesmärk oli esitada ülevaade Soome raamatupidamise seadusest ja juhenditest ning võrrelda neid Eesti samasisuliste õigusaktidega.

Soomes on raamatupidamisel pikaajalised traditsioonid. 1962. aastal kirjutas August Lilius esimese soomekeelse raamatupidamise õpiku. Professor Martti Saario välja töötatud kulu-tulu-teooria on olnud Soome raamatupidamise seaduse teoreetiliseks aluseks. Magistritöös on antud põhjalik ülevaade kahe riigi raamatupidamistavade erinevuste kohta.

Magistritöös kasutati kolme uurimismeetodit — intervjuud, Gray klassifikaatorite ja võrreldavuse indeksi analüüsi. Saadud tulemuste põhjal on Soome raamatupidamine võrreldes Eestiga paindlikum, rohkem salastatud ja professionaalsem. Võrreldavuse indeksi analüüs näitas, et Eesti raamatupidamistava on konservatiivsem Soome raamatupidamistavast.

Magistritöö on abimaterjal neile, kes puutuvad oma töös kokku Soome raamatupidamisega.

Võtmesõnad: Soome raamatupidamise ajalugu, kulu-tulu teooria, Soome raamatupidamine, Soome raamatupidamistava, Gray klassifikaatorid, võrreldavuse indeksid

SISSEJUHATUS

Soome on kujunenud Eestile üheks olulisemaks majandus- ja kaubanduspartneriks. Pidevalt kasvab niisuguste Eesti ja Soome ettevõtete arv, mis on omavahel seotud kas omandi- või kaubandussuhete kaudu. Eesti ja Soome majandus ning ärielu põimuvad omavahel järjest enam.

Soome on Eesti jaoks ka suurim välismaine tööturg. Alaliselt või ajutiselt põhjanaabrite juures töötavaid eestlasi on Soomes juba väikese maakonna jagu. Ekspertide kinnitusel ei kao Soomes vajadus Eesti töökäte järele niipea kuhugi, sest rahvastik vananeb Soomes väga kiiresti. Soomes tegutsevad Eesti ärimehed, diplomaadid ja spetsialistid, ka Soome enda eksperdid arvavad, et tekkimas on Soome-Eesti ühine tööturg ja majandusruum. Ärikultuuri erinevused muidugi jäävad, aga majanduse ühtekasvamist need ei sega.

Eesti raamatupidajadki on leidnud endale Soomes rakendust. Töötatakse enamasti Soome ettevõtte jaoks, kas Soomes või Eestis kaugtööna.

Samuti pakuvad Eesti raamatupidamisbürood oma teenust Soome ettevõtetele. Näiteks kolis 2011. aastal Soome lennufirma Finnair OY oma finantsteenuse osakonna Eestisse, Tartu ettevõttesse Backoffice Services Estonia OÜ, ja lõi Eestisse 100 uut töökohta.

Selline olukord on tekitanud vajaduse Soome raamatupidamist tutvustava erialase kirjanduse järele ja toonud endaga kaasa palju küsimusi: kuidas on reguleeritud raamatupidaja kutse saamine Soomes? Mille poolest erineb Soome raamatupidamine Eesti omast? Kas Eesti raamatupidamise tundmisest piisab Soomes töötamiseks? Milline on Soome raamatupidamise taust?

Magistritöös võrreldakse Soome ja Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete raamatupidamistava. Töö eesmärk on anda olulist infot Soome raamatupidamise kohta järgmistele huvirühmadele:

1. Eesti ettevõtjad, kellel on juba ettevõtte Soomes või kes kavatsevad seda luua;
2. Eesti raamatupidajad ja need inimesed, kes puutuvad oma töös Soome raamatupidamisega kokku.

Soome ja Eesti raamatupidamise erinevuste uurimisel toetub magistritöö autor nende riikide raamatupidamise seadusele, määrustele ning juhenditele seisuga 31.12.2015.

Eesmärgi täitmiseks töötatakse läbi Soome raamatupidamise regulatsioonid ning võrreldakse neid Eesti samasisuliste õigusaktidega. Tehakse ka intervjuud Soome ettevõtete raamatupidajatega, et saada rohkem infot Soome raamatupidamise tegelikest traditsioonidest ning erinevustest Eesti raamatupidamisega.

Magistritöö koosneb kolmest osast.

Esimeses osas kirjeldatakse Soome raamatupidamise tausta, antakse ülevaade Soome raamatupidamise kujunemisest. Kõigepealt käsitletakse Soome raamatupidamise ajalugu. Soomes on raamatupidamisel pikaajalised traditsioonid. Esimese raamatupidamisõpiku kirjutas August Lilius ja see ilmus 1862. aastal. Kogu maailmas tuntud Soome majandusteadlased on kujundanud raamatupidamist ka väljaspool oma riiki. Esimese osa lõpetuseks tutvustatakse põhjalikumalt Soome raamatupidamise kulu-tulu-teooriat.

Teises osas uuritakse sügavuti tänapäevast Soome raamatupidamist. Vaatluse alla ei võeta maksundust. Selles osas keskendutakse Soome raamatupidamistavale, võrreldes seda Eesti hea raamatupidamistavaga. Kuigi Soome sai Euroopa Liidu liikmeks juba 1995. aastal, peetakse Soomes traditsioonidest kinni ning tänapäeva Soome raamatupidamine põhineb ajalooliselt kujunenud raamatupidamise teorial.

Magistritöö kolmandas osas kirjeldatakse kasutatavaid uurimismeetodeid, analüüsi kulgemist ning võetakse kokku magistritöö tulemused. Esimeseks uuringumeetodiks on valitud intervjuu, et saada uuritava valdkonna kohta rohkem andmeid Soome raamatupidamise praktikutelt endilt. Magistritöö eelnevate peatükkide ja intervjuu tulemuste alusel hinnatakse empiirilises osas Soome raamatupidamist Gray klassifikaatorite abil. Kõige lõpuks analüüsitakse Soome ja Eesti raamatupidamise konservatiivsust Gray võrreldavuse indeksitega. Selles osas esitatakse Soome ja Eesti raamatupidamistava olulisimad erinevused. Järeldustena tuuakse esile töö kõige tähtsamad tulemused.

1. SOOME RAAMATUPIDAMISE TAUST

Soome raamatupidamisel on pikk traditsioon ning erinevalt Eestist on see arenenud välismõjudeta riigisiselt. Seetõttu on Soome raamatupidamisel hea teoreetiline baas, mida on suuresti mõjutanud Põhjamaade raamatupidamine. Põhjamaadega võrreldes oli Soome raamatupidamisalase raamistiku teke aeglasem Rootsist, kuid kiirem Taanist ja Norrast (vt tabel 1). Raamatupidamisalase raamistiku mõjurid arenesid kõige varem välja Rootsist (Fagerström *et al* 2006).

Tabel 1. Põhjamaade raamatupidamisalase raamistiku tekke aastad

Raamatupidamisalase raamistiku mõjurid	Soome	Taani	Norra	Rootsi
Esimene äriühingu seadus	1895	1917	1910	1848
Esimene raamatupidamise seadus	1925	1912	1905	1855
Riiklik väärtpaberibörs	1912	1919	1881	1863
Riiklik audiitorite ühing	1911	1912	1930	1899

Allikas: (Fagerström *et al* 2006)

Eesti raamatupidamise ajaloo kohta on vähe materjali. Eesti Kaubanduskoja 1926. aasta Teatajas (Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv ... 1926) kirjutatakse uuest arvepidamismeetodist – lahtiste lehtedega äriraamatust. Artiklis kirjutatakse Eesti arvepidamise uuendusest, mis on Soomes juba kasutusele võetud. Sellest võib järeldada, et juba enne Teist maailmasõda oli Soome raamatupidamistava Eesti omast sammukese võrra ees. Samas mõjutas Venemaa kaubandusseadus mõlemat naaberriiki. Eesti raamatupidamise väljakujunemist mõjutas tugevasti 50 okupatsiooniaastat.

Soome raamatupidamise kujunemist on mõjutanud mitmed ajaloolised sündmused. Tabelis 2 on esitatud raamatupidamise arengut puudutavad põhilised sündmused läbi ajaloo.

Tabel 2. Soome raamatupidamise kujunemisega seotud põhisündmused läbi ajaloo

Aasta	Sündmus
1809	Vene tsaar Aleksander I vallutas Soome.
1860	Soome sai endale oma raha – Soome mark.
1862	Avaldati Lilius raamatupidamise õpik.
1917	Soomest sai iseseisev riik.
1918	Soomes algas kodusõda.
1925	Avaldati esimene raamatupidamise seadus.
1928	Avaldati esimene finantsaruannete seadus.
1945	Avaldati Professor Martti Saario tulude-kulude teooria.
1968	Avaldati ettevõtte tulumaksu seadus, mis põhines Saario teorial.
1973	Avaldati raamatupidamise seadus, mis põhines Saario teorial.
1995	Soome astus Euroopa Liidu.
1997	Avaldati raamatupidamise seadus, mis põhines EL 4. ja 7. direktiividel.
2002	Soomes võeti kasutusele Euro.
2005	IAS / IFRS standardite kasutusele võtmine.

Allikas: (Virtanen 2004)

Nüüdisaegset Soome raamatupidamist iseloomustab rahvusvahelistumise pooldajate ja selle vastaste pidev diskussioon.

Esimeses peatükis kirjeldatakse Soome raamatupidamise tausta läbi ajaloo tänapäevani. Eraldi alapeatükis antakse ülevaade Martti Saario kulu-tulu-teooriast, mis on Soome raamatupidamise arengut oluliselt mõjutanud.

1.1 Soome raamatupidamise ajalugu

Soome raamatupidamise alguse kohta ei ole teada täpsemaid andmeid. Kultuurilised, keelelised, poliitilised, majanduslikud ja demograafilised tegurid on riigi raamatupidamise arengus tähtsat rolli mänginud. (Virtanen 2004)

Soome raamatupidamine arenes tihedas seoses ajaloo pöördepunktidega. Raamatupidamise teooriad ja meetodid on aastakümnete vältel märkimisväärselt arenenud, kuid tulevik-

ku on Soomes alati tajutud ebakindla ja hirmutavana. (Virtanen 2006) 1916. aastal väitis professor Kaitila, et omandi väärtust on seni hinnatud tõenäoliselt pigem liiga madalaks kui liiga kõrgeks (Virtanen 2006), sest:

- eeldati, et hinnad pigem langevad kui tõusevad;
- võeti arvesse pigem ebasoodsaid kui soodsaid majanduslikke aspekte;
- võeti arvesse kõik kahjumivõimalused;
- nii ebakindlad kui ka kindlad tulud säästeti tuleviku tarbeks.

Soome raamatupidamistava arengut on läbi aegade kujundanud 19. sajandil tegutsenud kaupmehed, majandusteooria arendajad, valitsus enda kehtestatud õigusaktide kaudu ja raamatupidamisspetsialistid oma tööga. (Virtanen 2006)

Järgmistes jaotistes on antud ülevaade Soome raamatupidamise ajaloost, selle kujunemisest ja kujundajatest.

1.1.1 Raamatupidamise kujunemine Soomes

Soome kuulus Rootsi koosseisu alates keskajast kuni 19. sajandi alguseni, kokku üle 600 aasta. 1809. aastal võitis Venemaa Rootsi vastu peetud sõja, Soome eraldati Rootsi kuningriigist ja sai Venemaa omavalitsuslikuks osaks. (Virtanen 2004) Soome oli aastatel 1809–1917 Venemaa suurvürstiriigi omavalitsuslik suurvürstkond ja soomlased said paljude küsimuste üle iseseisvalt otsustada. Soomet valitses siiski Venemaa tsaar. (Näsi 1994) Venemaa koosseisus arenesid soome keel, kultuur ja majandus märkimisväärselt. Enne 1850. aastat oli Soome Euroopa vähearenenud piirkond. Näiteks 1820. aastal teenis Soome 1,2 miljonist elanikust kaubanduse ja tööstusega elatist ainult 4%. Soome oli põllumajanduslik ühiskond, ligi 95% elanikkonnast elas sel ajal maal. Industrialiseerimine levis 19. sajandi alguses Lääne-Euroopasse. Kaubandussektor taastus ja elavnes. Ühiskonna senine põhistruktuur lagunes, põllumajandus asendati tööstusega. (Virtanen 2004)

Koos kaubanduse arenemisega tekkis vajadus raamatupidamise järele. Soome raamatupidamine saigi alguse kaupmeeste kaupade järelkontrollist. 1859. aastal lõppes maa müügi keeld ning maa müüjatel oli vaja raamatupidamisoskusi, et kauplemisluba saada. Raamatu-kaupmees L. W. Lily palus August Liliusel kirjutada raamatupidamise kohta lühike juhend. Härrade vahel tekkis arutelu, mille tulemusena August Lilius kirjutas soomekeelse õpiku. (Virtanen 2006) Soome esimene raamatupidamisõpik, August Liliuse „Praktilised juhised

lihtsaks raamatupidamiseks, eriti tehasespetsialistidele ja ametnikele”, ilmus 1862. aastal (vt lisa 1). Joonisel 1 on esitatud väljavõte õpikust.

foolio 1.				Pää-oman (Kapital)		
Debet, welfaa.						
1860	päiwä	f. f.	Ʀ. f. f.	Sopiaa	marffa	penni
Keſäkuu	1	"	1	An Minun Welfani (Paſſiwani) . . .	8081	11
"	30	"	"	An Puhdas omaisuuteni	10,533	21
				S:ma S. Marffaa	18,614	32

Joonis 1. Väljavõte August Liliuse raamatupidamisõpikust.

Allikas: (Lilius 1862)

Liliuse raamatupidamisõpiku eesmärk oli aidata jaemüüjatel oma varaobjektide ja kohustiste hulka ja muutusi jälgida. Raamatupidamise ülesanne oli tollal ennekõike aidata kauplustel arvepidamist korras hoida. Asjade koguse üleskirjutamine oli vajalik seetõttu, et sugugi mitte kõik tehingud ei toimunud sularahas, levinud oli ka krediitmüük. Liliuse arvates oli igal inimesel tarvis teada oma varaobjektide hulka, see aga polnud ilma nende üles märkimata võimalik. Raamatupidamise peamine eesmärk oli kontrollida varaobjektide hulka ja selle muutusi. (Virtanen 2006)

Liliuse õpik andis suunised ka kuluarvestuse pidamise kohta. Lilius ei kasutanud oma tekstis terminit „kuluarvestus”, vaid nimetas seda „hinna määratlemiseks kauba tootmisel ja müümisel”. See tähendas toote hinna prognoosi. Toote hind sisaldas Liliuse käsitluse järgi toorainele, tarvikutele ja palkadele tehtud kulutusi ning osa nn „majapidamiskuludest ja muudest ettenägematutest kuludest”.

Liliuse ajal ei olnud raamatupidamisel veel olulist ühiskondlikku tähtsust, silmas peeti eelkõige omaniku vajadusi ja ootusi. Õpik andis vara omanikele ülevaate sellest, mida raamatupidamisarvestuses kajastada ja kuidas finantsaruandeid koostada. Liliuse raamatupidamise oluline põhimõte oli see, et omanik ja ettevõtte moodustasid terviku. (Virtanen 2006)

Raamatupidamine ei olnud 19. sajandil eraldi seadusega reguleeritud. Kriminaalõiguses, pankrotiseaduses ja äriühingute seaduses oli viiteid sellele, kes on raamatupidamiskohustuslane. 1895. aasta äriühingute seaduses oli sätestatud raamatupidamise kohustus äriühingutele. Sama kohustus oli sätestatud ühistutele ühistute seaduses. Raamatupidamine pidi vasta-

ma ettevõtte vajadustele. Olid olemas ka pangandusettevõtteid ning usaldus- ja täisühinguid puudutavad sätted. Neil oli kohustus esitada korrapäraselt teavet finantsseisundi kohta ning kindlaksmääratud raamatupidamisandmeid. Ka oksjonipidajale oli ette nähtud raamatupidamiskohustus. Karistusseaduse § 39 järgi oli ette nähtud karistus juhuks, kui pankrotivõlgnik oli raamatupidamise tehinguid valesti kajastanud (raamatupidamise andmeid peitnud või muutnud, teinud selle lugemise võimatuks jne) või teinud raamatupidamist üldse hooletult. (Virtanen 2006)

Aastal 1911 asutati esimene audiitorühing – Soome Kontrollikoja Ühing. 1925. aastal ühing likvideeriti ja asutati Kaubanduskoja Audiitorite Ühendus ehk KHT-ühendus (KHT – *keskuskaupakamarin hyväksymä tilintarkastaja yhdistys*). KHT-ühendus oli esimene Soomes asutatud organisatsioon, kes andis välja finantsaruannete koostamise juhiseid. (Näsi 1993)

Aastal 1914 jõustus uus äriühingute seadus, milles oli spetsiaalne auditeerimist käsitlev osa. Seadus reguleeris konservatiivselt auditeerimist ning seda, kuidas määrata varaobjektide väärtus ja saada juurdepääs finantsaruannetele. (Näsi 1994)

Pärast Soome iseseisvumist 1917. aastal hakkasid äriühingud nõudma äriettevõtete arvepidamise kohta uut seadust, et saaks kaasaegsemad arvepidamissüsteemid kasutusele võtta. Uus raamatupidamise seadus võeti Soome parlamendis vastu ning Soome vabariigi president kuulutas selle välja 14. veebruaril 1925. Seadus sätestas olulisima muudatusena selle, et nõuti ainult kassa-, inventari- ja pearaamatu lehtede köitmist ja nummerdamist. Selle seaduse järgi oli raamatupidamiskohuslane iga inimene, kes kasutas ärinime. Ettevõtlusega tegelev isik pidi sooritama eksami. (Virtanen 2006) Esimeses raamatupidamise seaduses olid lihtsad reeglid raamatupidamiskohustuse hindamise, finantsaruannete koostamise ja raamatupidamismetoodika kohta. Eesmärk oli raamatupidamises näidata varaobjekte ja kohustisi ning nende muutusi, samuti oma tarbeks soetatud kaupu. Algbilanss pidi andma ülevaate varaobjektidest ja kohustistest. Finantsaasta lõpuks tuli koostada lõppbilanss ja kasumiaruanne. Kasumiaruanne põhines varaobjektide ja kohustiste muutustel. (Virtanen 2004)

Soome raamatupidamist kujundas 1920. ja 1930. aastatel Saksamaa ja teiste saksakeelsete riikide raamatupidamise areng. Saksa majandusteadlase Eugen Schmalenbachi töödel oli suur mõju Soome finants- ja kuluarvestuse valdkonnale. (Näsi, S., Näsi, J. 1997) Saksamaa olulisel mõjul oli kolm peamist põhjust. Esiteks oli raamatupidamisteadus Saksamaal hästi arenenud ja laialt levinud. Teiseks olid Soomel nii aktiivne äritegevus kui ka tihedad kultuurikontaktid Saksamaaga. Kolmandaks oli saksa keel esimene võõrkeel, mida Soome

koolides õpetama hakati. Selle aja raamatupidamise fookuses oli põhivara ja selle amortisatsioon. (Järvenpää 1996) Amortisatsioonireeglid olid siiski ebamäärased ja neid tõlgendati erinevalt.

1928. aastal täiendati esimest raamatupidamise seadust finantsaruannete avalikustamise seadusega. Majandusaasta aruanne sisaldas peale bilansi ka kasumiaruannet. Teine raamatupidamise seadus kehtestati Soomes varsti pärast sõda, 1945. aastal. Uus seadus muutis raamatupidamise reguleeritumaks ja selgemini arusaadavaks, see sai tähtsaks kogu ühiskonna ja majanduse jaoks ning puudutas varasemast rohkem ettevõtteid ja asutusi. Kui raamatupidamise õigusakti kaasati järjepidevad kasumiaruande- ja bilansivormid, muutus raamatupidamine senisest veelgi olulisemaks ja avalikumaks. (Virtanen 2006)

Soome majandus tegi 1950-ndatel läbi suured muutused. Kaubandus muutus mitmekülgsemaks ning ekspordile orienteeritumaks. (Fagerström at al 2006) Sel ajal vähenes Saksamaa mõju, kuid kiiresti kasvas USA mõju (Näsi, S., Näsi, J. 1997).

Raamatupidamise seadust uuendati taas 1973. aastal seetõttu, et Soome finantsturud ei toiminud rahuldavalt. Puudusteks peeti väikest ja muutumatut ettevõtte omakapitali, puudulikke võimalusi investeerimiseks ja ettevõtete võlatundlikkust. Eriti problemaatilisena nähti kapitaliturgude kriisi. Finantsaruannetega tuli jagada piisavalt informatsiooni nii ettevõttest huvitatud sihtrühmadele kui ka ettevõtte töötajatele, teistele ettevõtetele, riigiasutustele, organisatsioonidele ja majandusteadlastele. Oletati, et seaduse uuendus peaks suurendama huvi Soome ettevõtetesse investeerida ja finantsturgude arenemisele kaasa aitama. (Virtanen 2006)

Raamatupidamise seaduse koostamisel peeti oluliseks, et ettevõtte välised huvigrupid on teadlikud põhimõtetest, mille alusel raamatupidamist peeti. Seaduseelnõu juhtpõhimõttena võeti aluseks professor Martti Saario tekkepõhine, kulu ja tulu vastandamise teooria. Ettevõtet nähti täiesti uuel viisil: seda ei olnud otstarbekas vaadelda ainult kasumitaotlejana, vaid töökohti loova ja tulusid taotleva organisatsioonina. Ettevõtte tulutootmisvõime oli kujunenud oluliseks aspektiks. Loobuti omanikukesksest varaarvestuspõhisest raamatupidamistavast. Ettevõtet nähti dünaamilisena, see huvitas paljusid sidusrühmi ning sellel oli sotsiaalne mõõde ja tähendus. (Virtanen 2006)

Kulu-tulu teooria eesmärk oli kindlaks määrata tulu. (Fagerström at al 2006) See teooria oli keskne kuni 1980-ndate rahvusvahelistumiseni. Sel ajal anti välja Euroopa Liidu esimesed direktiivid, mis mõjutasid ka Soomet. Rahvusvahelistumine muutis riigi raamatu-

pidamismudeli paindlikumaks, kuid kulu-tulu-teooria oli siiski raamatupidamise seaduse aluseks. (Pirinen 2011)

Järgmist etappi Soome raamatupidamise ajaloos iseloomustab 1980-ndatel alanud rahvusvahelistumine. Soome seadusandlust hakati juhtima Euroopa Liidu raamatupidamistava suunas. KHT-ühingust sai 1976. aastal omaaegse Rahvusvahelise Raamatupidamisstandardite Komitee IASC liige. Ühingul on tollest ajast peale rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite (IAS/IFRS) rakendamisel Soomes võtmeroll. 1992. ja 1997. aastal muudeti mitut seadust, sest Soome pidi oma seadused viima kooskõlla Euroopa Liidu raamatupidamisdirektiividega. Seaduse aluseks võeti 1990. aastatel Euroopa Liidus tehtud reformid ning 4. ja 7. direktiiv. Soome ettevõtete raamatupidamisaruannete informatsioon tuli viia vastavusse rahvusvaheliste teabevajadusega. Need nõuded juhtisid soomlasi oma raamatupidamist normeerima rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite tavade järgi. (Virtanen 2006)

Kati Pajunen on oma artiklis periodiseerinud aastad 1973–2005 raamatupidamise arengu seisukohast neljaks etapiks (Pajunen 2009):

- I etapp (1973–1983): rahvusvahelistumise kasv raamatupidamises. Sel ajal kritiseeriti Soome finantsaruandeid praktikas liiga suure vabaduse ja nõrga määratletuse pärast. Rõhutati vajadust audiitorite oskusteavet rahvusvaheliselt ühtlustada. Seda perioodi iseloomustas optimism ja rõhuti raamatupidamise professionaalsusele.
- II etapp (1984–1990): esimesed IAS-i mõjutused. Sel perioodil kritiseeriti Soome finantsaruandeid, sest neid oli välismaalastel väga raske mõista, ja saadi aru, et lihtsam oleks koostada finantsaruandeid rahvusvaheliste reeglitega kooskõlas. Soome raamatupidamistava erines suuresti ka Rootsi ja anglosaksi raamatupidamistavast. Samas kritiseeriti ka rahvusvahelistumist, mille kohta oli samuti palju vastuväiteid IAS-i kasutuselevõtu pärast. Seetõttu oli rahvusvahelistumine üsna ebaselge. Suured ja väikesed ettevõtted polariseerusid ning optimism kadus.
- III etapp (1990-ndate algusest keskpaigani): Euroopa Liidu direktiivide domineerimine. Sel perioodil reformiti raamatupidamise seadust. Samas kritiseeriti endiselt Soome raamatupidamise rahvusvaheliseks muutumist. Väideti, et Soome raamatupidamisel on hea teoreetiline baas, mis on paljude teiste riikide omaga võrreldes parem.

IV etapp (1990-ndate keskpaik): IFRS-i tuleku teine periood. Siin on keskmis „*True and fair view*”, professor Saario kulu-tulu teooria ja endiselt rahvusvahelistumise kriitika.

Rahvusvahelised regulatsioonid ei ole siiski Soome raamatupidamistraditsiooni täies mahus ülevõetud. Pekka Pirinen (1996) on oma doktoritöös kirjeldanud raamatupidamisega seotud õigusaktide arengut läbi kolme vastasseisu (Virtanen 2006):

- 1) Soome traditsioon vs üleilmastumise surve;
- 2) hea raamatupidamistava vs maksustamine;
- 3) väikeettevõtted vs suurettevõtted.

Rahvusvaheliste tavade toetajad pidasid kulu-tulu-teooriat ebapiisavaks, kirjeldamaks kogu raamatupidamist mõnes keerulises valdkonnas. Soome traditsiooni toetajad omakorda pidasid rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite tavaid problemaatilisteks. Seda eriti põhjusel, et raamatupidamisaruannete põhjal võib leida sama olukorra kohta mitu lahendust, nii et raamatupidamine koosneb sätete piiramisest. (Virtanen 2006)

2002. aasta juunis otsustati Euroopa Liidus börsil noteeritud ettevõtete aastaarunnete koostamisel aluseks võtta IAS-i standardid. Soome börsil noteeritud ettevõtted on alates 2005. aastast koostanud aruandeid IAS-i/IFRS-i standardite alusel. 2007. aastal laienes nõue koostada oma aruanded IAS-i/IFRS-i standardite alusel ka nendele ettevõtetele, mille võlakirjad on turul vabalt kaubeldavad. Rahvusvaheliste standardite kasutamist on pidevalt laiendatud. (Arlander et al 2006) Alates 31.12.2004 on muudetud raamatupidamist reguleerivaid õigusakte nende standardite suunas.

1.1.2 Soome raamatupidamise kujundajad

Juba enne 1925. aasta raamatupidamise seaduse kehtestamist algas raamatupidamise kui teadusharu areng. Majandusteadust ja raamatupidamist õpetati ülikoolis alates 1900. aastate algusest. Aastal 1911 asutati Helsingi Majanduskõrgkool (Helsingin Kauppakorkeakoulu) ja 1927. aastal alustas tegevust Helsingi Rootsi Majanduskõrgkool (*Helsingin Svenska Handelshögskolan*). Samal aastal (1927) asutati Turu majanduskõrgkool Åbo Akademi. Ilmari Kovero töötas selles kõrgkoolis raamatupidamise, kontoritöö ja riigisisese kirjavahetuse õppejõuna ning hiljem Helsingi Ülikooli finantsõppe professorina. I. V. Kaitila oli Helsingi Majanduskõrgkooli majandusarvestuse professor ja ta mõjutas Soome raamatupidamise arengut olulisel määral. Martti Saario töötas majandusarvestuse

professorina Helsingi Majanduskõrgkoolis ja Turu Majanduskõrgkoolis. Turu Majanduskõrgkoolis töötanud Unto Smith sai tuntuks raamatupidamise moraalsete küsimuste uurijana ja hea raamatupidamistava edendajana. (Virtanen 2006)

Majandusteaduse professorite akadeemilisel tegevusel oli märkimisväärne mõju raamatupidamise seadusele aastatel 1925, 1945 ja 1973. Akadeemiline mõju oli tugev juba esimese raamatupidamise seaduse koostamisel. 1945. aastal tegi raamatupidamise seaduse ettevalmistustööd professor Kaitila. (Virtanen 2006)

Martti Saario esitas 1945. aastal avaldatud doktoriväitekirjas oma raamatupidamisteooria põhiseisukohad. (Fagerström at al 2006) Paar aastat hiljem sai temast Helsingi Majanduskõrgkooli raamatupidamise professor. Oma esimeses õpikus, mis avaldati 1959. aastal, selgitab ta kulude-tulude arvestust praktikas. (Pajunen 2011) Tema ideed said suure toetuse ja neil on olnud tähelepanuväärne mõju Põhjamaade finantsarvestuse arengule. Saario raamatupidamisteooria põhines ettevõtluse teoorial. Raamatupidamist tehti peamiselt omanikule ja ettevõtte juhtkonnale. Äritehinguid kirjeldati alati ettevõtja seisukohast. Raamatupidamise seadus ja maksustamine põhineb sellest ajast alates Saario teoorial. 1973. aastal vastu võetud õigusaktide aluseks oli samuti professor Martti Saario teooria.

Pärast neid väljapaistvaid majandusteadlasi on teisedki raamatupidamisteooriate ning -tavade arendajad olnud akadeemilisest maailmast, neist tähtsaimad on olnud professorid Pentti Kettunen ja Jarmo Leppiniemi. Soome hea raamatupidamistava arendamisel on akadeemiline mõju olnud väga tugev. (Virtanen 2006)

Ka maksuseadustel on raamatupidamise kujunemisel olnud oluline roll. Raamatupidamistava esitati esimest korda raamatupidamise seaduses 1925. aastal. Sel ajal koostas iseseisev Soome oma seadusi. 1945. aastal kehtestatud õigusaktide sotsiaalseks taustaks oli sõjaaeg, kodumaise kauba puudus ja raskused inimõiguste valdkonnas ning psühholoogilised ja majanduslikud kahjud. Kui 1945. aastal raamatupidamise õigusakte reformiti, kontrolliti ettevõtlust rangemalt ja ettevõtetele esitati raamatupidamise korraldamise kohta üksikasjalikud nõuded. (Virtanen 2006)

Ka Soome majandusteadlasel Henrik Virkkunenil oli Soome raamatupidamise kujunemises tähtis roll. Tema peamine idee seisnes selles, et raamatupidamine peab pakkuma äri juhtimisele planeerimise, kontrolli ja informatsiooni andmise funktsiooni. Kuluarvestuse standard, eelarvestamine, investeeringute arvutused ja kasumiläve analüüs võeti kasutusele, et näidata dünaamilisemat mõtteviisi. (Fagerström at al 2006)

Sõja järel, 1960-ndatel oli raamatupidamisspetsialistide mõju raamatupidamise arengule eriti tugev. Seda aega iseloomustas linnastumine ja maapiirkondade elanikkonna vähenemine. Raamatupidamise järelevalve püsis ning samas suurenes ka spetsialistide arv. Märkimisväärne roll oli vannutatud audiitoritel. Sellest ajast on raamatupidamispraktika arenenud rahvusvahelistumise suunas. Maailmamajanduse tõhus finantsturg eeldas ettevõtete finants-teabe läbipaistvust ja võrreldavust. (Virtanen 2006) 1970-ndatel kritiseeriti Virkkuneni seisukohta, et raamatupidamine on ainult juhtimisvahend, et rõhutada huvigruppide vaatenurka. (Näsi, S., Näsi, J. 1997) Väideti, et huvigrupid on olulisemad raamatupidamisandmete kasutajad kui ettevõtte juhtkond. Ettevõtete seosed ühiskonnaga tihenesid, tekkisid sotsiaal- ja keskkonnaarvestus.

1.2 Kulu-tulu-teooria

Kulu-tulu teooria looja professor Martti Saario (1906–1988) omandas doktorikraadi 1945. aastal Helsingi Majanduskoolis doktoritööga "*Realisointiperiaate ja käyttöomaisuuden poistot tuloslaskennassa*" (realiseerimise printsiip ja põhivara kulum kasumi arvestuses). Ta töötas majandusarvestuse professorina Helsingi Majanduskõrgkoolis alates 1948. aastast kuni pensionile minekuni 1971. aastani. Professor Martti Saario seisukohtadel on olnud tähelepanuväärne mõju Soome majandusarvestusele. Tema välja töötatud kulu-tulu-teooria oli raamatupidamise seaduse teoreetiline alus aastatel 1973–1997. (Pajunen 2011)

Saario kulu-tulu-teooria põhjal koostatud raamatupidamise aruandes on majandusaasta tulud jaotatud kaheks osaks: kuludega katmata tulud ja kuludega kaetud tulud. (Pihlanto 2003) Teooria vaatleb ettevõtte kogutulu alates selle asutamisest kuni likvideerimiseni. Seega on jätkuvuse printsiip selle teooria vundamendiks. (Salmi 1993) Äriettevõtte on siiski kasumit taotlev üksus ning raamatupidamise eesmärk oli välja selgitada tulude ja kulude koosseisu kuuluv kasumi osa. (Pirinen 2011) Kulu-tulu teooriat on mõjutanud kongruentsuse põhimõte, mille järgi on kõikide aastakasumite summa võrdne kogu ettevõtte elu jooksul teenitud kasumiga. Teoreetiliselt ei ole vahet, kuidas kasum tekib. Seetõttu on raamatupidamise eesmärk jaotada kogu kasum aastakasumiteks. (Salmi 1993)

Raamatupidamisprofessori Martti Saario väljatöötatud kulu-tulu-teooriat on maailmas hinnatud kui ainulaadset raamatupidamisteooriat. Seda peetakse dünaamiliseks finantsaruande

teooriaks, sest see rõhutab tulemi arvutamist. Kulu-tulu-teooria on vastukaaluks bilansi ühtsuse teooriale, mis rõhutab bilanssi ja on iseloomult staatiline.

Kulu-tulu-teooria põhjal tehtavas raamatupidamises kajastatakse kolme liiki tehinguid: finantseerimistehinguid, tulusid ja kulusid. Finantseerimistehingud on millegi jäägid. Need on kassa muutused, mis ei ole tingitud tuludest ja kuludest, ning nende netomõju kasumile on null. (Viita 2014) Saario järgi tekkis kasum siis, kui tootmisressursside abil toodetud tulemused olid müüdud. Enne toodangu realiseerimist on ainult n-ö võimalik kasum, kuid mitte veel n-ö päris kasum. (Viita 2014) Seega kajastatakse Saario teooria järgi majandusaasta tuluks majandusaasta jooksul realiseerunud tulud. Majandusaasta kuluna kajastatakse väljaminekud, mis on vajalikud realiseerunud tulu saamiseks (see on kulu ja tulu vastavuse põhimõte). Lähtuvalt eelnevast on kõige olulisem kulude jaotamine. Siin tuleb välja selgitada, kui suur osa tehtud kulutustest on kajastatud majandusaasta kuludena ja kui suur osa kajastatakse tulevaste perioodide kuludena. (Viita 2014)

Saario raamatupidamine on oma sisult finantsprotsessi kirjeldus, mitte tegeliku protsessi kirjeldus. Siin ei ole väärtuse hindamise probleemi, sest kõik tehingud väljendatakse rahas (monetaarsuse printsiip). Saario mudelis võime kohata angloameerika raamatupidamis-traditsiooni kuuluvat soetusmaksumuse meetodi põhimõtet. Sellest järeldub, et finantsaruande tegelik ülesanne on olla vastavuses ainult kulu-tulu põhimõttega ja see ei mõjuta vara-objektide hindamist. (Viita 2014)

Eelnevalt kirjeldatu on otsene kongruentsuse põhimõtte rakendamine. Seega saab kulu-tulu-teooria kokku võtta järgmise valemiga:

$$a = b - c = \sum d \quad (1.1)$$

kus

- a – kogu perioodi puhaskasum,
- b – kogu perioodi äritulud,
- c – kogu perioodi kulud,
- d – kõikide müügitehingute kasumid.

Niisiis kehtib üksikute müügitehingute puhul valem:

$$kasum = tulud - kulud \quad (1.2)$$

Praktikas jaotatakse aruandeaastal ostetud kaupade edasimüügist saadud tulud tihti kuluks ja kasumiks, kasutades vastavaid kapitaliseerimisreegleid. See lahendab eeldatava raha ajaväärtuse küsimuse ehk kas kasutada intressimäärana nulli või mingit positiivset väärtust.

Kõrgem intressimäär tähendab, et hiljem saadav rahasumma on vähem väärt kui tehingu tegemise hetkel. Seda, kui palju on hilisem rahaline väärtus hetkeväärtusest väiksem, saab määrata, kasutades Saario investeeringu reaalsel intressimäära. Tabelites 3 ja 4 on kaks näidet, millest esimeses on intressimäär null ja teises on see suurem kui null. (Viita 2014)

Tabel 3. Finantstulu kui intressimäär on null (eurodes)

Aasta	0	1	2	3	Kokku
Raha väljaminek	5000				
Raha sissetulek		2640	2592	1728	6960
Diskontomäär (5000/6960)		0,718	0,718	0,718	
Diskonteeritud väärtus		1897	1862	1241	5000
Finantstulu		743	730	487	1960

Allikas: (Viita 2014)

Tabel 4. Finantstulu kui intressimäär on positiivne ja reaalne intressimäär on 20% (eurodes)

Aasta	0	1	2	3	Kokku
Raha väljaminek	5000				
Raha sissetulek		2640	2592	1728	6960
Diskontomäär		0,833	0,694	0,579	
Diskonteeritud väärtus		2200	1800	1000	5000
Finantstulu		440	792	728	1960

Allikas: (Viita 2014)

Kui arvestatakse intressi, siis hiljem teenitud euro on vähem väärtuslikum. Mida kõrgem on intressimäär, seda rohkem ootamine maksab. Saario ei kiitnud heaks realiseerimata tulu arvestamist kasumi osana. Samas ei nõua majandusteooria realiseerimisprintsipi kasutamist. Erinevalt Saario teoriast näitab majandusteooria, et kasumile lisanduvad kõik oodatud tulud, mitte ainult realiseeritud tulud. Samas ei pruugi tulu kunagi realiseerudagi. (Viita 2014)

Tabelis 5 on toodud näide kasumi kasvust Saario teooria järgi. Rohelisega märgitud andmed on Saario mudeli järgi kasumi osad. Ainult realiseeritud tulust saab moodustada kasumi. Majandusteooria kasumile lisanduvad ka kõik oodatavad tulud, mis on tabelis märgitud punasega. (Viita 2014)

Tabel 5. Kulu-tulu teooria realiseerunud tulu (eurodes)

Aasta (t)	0	1	2	3	Kokku
Raha väljaminek	10 000				
Raha sissetulek		4 950	4 235	2 662	11 847
Diskontomäär ($i=10\%=IRR$)		0,909	0,826	0,751	
Tulu väärtus hetkel $t=0$		4 500	3 500	2 000	10 000
Tulu väärtus hetkel $t=1$		4 950	3 850	2 200	
Oodatud väärtuse tõus $0 \leq t \leq 1$		450	350	200	1 000
Tulu väärtus hetkel $t=2$			4 235	2 420	
Oodatud väärtuse tõus $1 \leq t \leq 2$			385	220	605
Tulu väärtus hetkel $t=3$				2 662	
Oodatud väärtuse tõus $2 \leq t \leq 3$				242	242
Kõik väärtuse tõusud kokku					1 847
Realiseerunud tulu		450	735	662	1 847

Allikas: (Viita 2014)

Tänapäeval kasutatakse Saario kulu-tulu-teooriat üha vähem ja seda ei peeta enam raamatupidamise heaks aluseks. Pedagoogiliselt on see siiski üks parimaid viise raamatupidamist õpetada. Soome raamatupidamise seaduse terminoloogia põhineb endiselt kohati kulu-tulu-teoorial, näiteks terminid kulu, tulu ja finantstehing. Ka riigisisene maksuõigus on siiani seotud kulu-tulu-teooria mõtteviisiga. (Viita 2014) 1997. aastast kehtiv raamatupidamise seadus põhineb samuti teatud määral Saario raamatupidamise kulu-tulu-teoorial ja selle mõistritel. (Pihlanto 2003)

Vaatamata kulu-tulu-teooria lihtsusele toetub nüüdne IFRS-i maailm rohkem bilansi-teooriale. Tänapäeval rõhutatakse bilanssi ja varaobjektide arvestust. (Viita 2014) Finants-turgude tähtsuse kasv on viinud selleni, et finantsaruandes on ettevõtte väärtust mõjutavate tegurite kohta rohkem informatsiooni.

2. TÄNAPÄEVA SOOME RAAMATUPIDAMINE

Soome nüüdisaegset raamatupidamist iseloomustab rahvusvahelistumine (Virtanen 2006). Tänapäeval rõhutatakse rohkem bilanssi ja vara arvestust. Finantsturgude tähtsuse kasv on viinud selleni, et finantsaruandes on ettevõtte väärtust mõjutavate tegurite kohta rohkem informatsiooni. (Viita 2014)

Magistritöös analüüsitakse Euroopa Komisjoni kriteeriumitele vastavaid väike- ja keskmise suurusega ettevõtete raamatupidamist. Ettevõtte suuruse määramisel (vt lisa 2) on arvestatud töötajate arvu, bilansimahtu ja aastatulu. Mikroettevõtete ning väike- ja keskmise suurusega ettevõtete kategooriasse kuuluvad ettevõtted, millel on vähem kui 250 töötajat ja mille aastatulu ei ületa 50 miljonit eurot ja/või bilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot (vt lisa 3). Soome Äriregistri andmeil oli 2012. aastal Soomes väike-, keskmise suurusega ja mikroettevõtteid kõikidest ettevõtetest 99,8%. Lisas 4 on kujutatud Soome väike- ja keskmise suurusega ettevõtete osatähtsuse tõus aastate jooksul. (Pienet ja ... yritykset 2013)

Soome suurettevõtted peavad koostama oma raamatupidamist vastavalt rahvusvahelistele finantsaruandluse standarditele ja seetõttu neid selles töös ei käsitleta. Järgmises jaotises antakse ülevaade Soome väike- ja keskmise suurusega ettevõtete raamatupidamise eripäradest.

2.1 Soome raamatupidamistava eripära

Soome raamatupidamistava reguleerib raamatupidamise seadus (KPL – *kirjanpitolaki*) ja raamatupidamise määrus (KPA – *kirjanpitoasetus*). Raamatupidamise seaduse väljaandmine kuulub Soome kaubandus- ja tööstusministeeriumi (*Kauppa- ja teollisuusministeriö*) pädevusse. Soome raamatupidamistoimkond (KILA – *kirjanpitolautakunta*) koostab raamatupidamise seaduse täitmise juhendeid. Toimkond tegutseb koostöös Soome kaubandus- ja tööstusministeeriumiga. Soome valitsus valib toimkonna liikmed, nende hulgas on valitsuse, ettevõtete ja kõrgkoolide esindajaid. Toimkonna tööd reguleerivad raamatupidamise

seadus ja raamatupidamistoimkonna tegevust käsitlev määrus. Seaduse järgi võib toimkond ametnike, ettevõtjate, kohalike omavalitsuste või raamatupidamiskohuslaste nõudmisel anda välja raamatupidamise seaduse kohaldamise kohta juhiseid (Kirjanpitolaki Luku 8 § 2). Toimkond võib kaubandus- ja tööstusministeeriumi vahendusel anda ka üldisi nõuandeid ja juhiseid raamatupidamise seaduse rakendamise ja raamatupidamise läbiviimise kohta, juhul kui toimkond peab seda ühtse hea raamatupidamistava edendamiseks vajalikuks. Toimkonna juhised ja avaldused on soovituslikud, kuid need moodustavad osa heast raamatupidamistavast ja üldjuhul neid ka järgitakse. Suurettevõtted peavad juhinduma siiski IAS-i/IFRS-i standarditest.

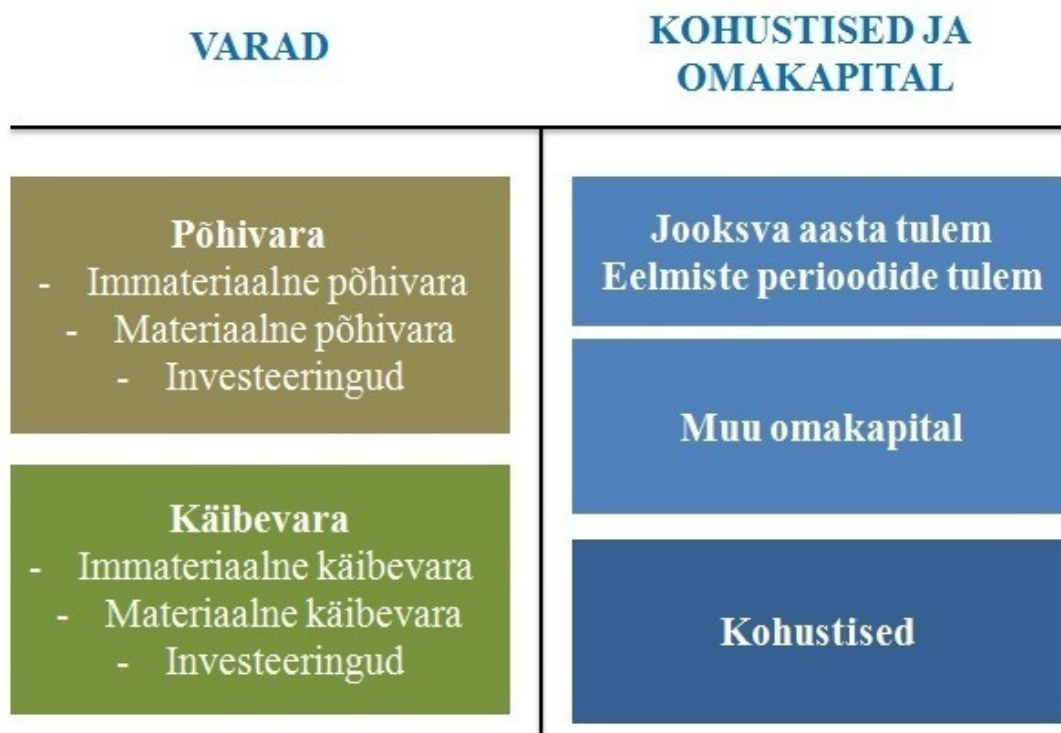
Eesti ja Soome raamatupidamistava peamine erinevus puudutab põhivara ja immateriaalse vara ümberhindamist ning varaobjektide kapitaliseerimist. (Yleisohje suunnitelman ... 2007) Arenguväljaminekuid ja sihtfinantseerimise kulusid võib kapitaliseerida Soome seaduste järgi. SME IFRS standard keelab nende kapitaliseerimise. Eesti RTJ lubab erandina arenguväljaminekuid kapitaliseerida (RTJ 5 § 40). Lisas 5 on kokkuvõtlikult esitatud finantsaruande hindamise võimalused ja kohustused vastavalt Soome raamatupidamistavale.

Kuigi Soome raamatupidamine on viidud rahvusvaheliste standarditega kooskõlla, on siiani raamatupidamisregulatsioonide aluseks ka professor Saario kulu-tulu teooria. Kulude-tulude muutuste määramisel esindab Soome bilansikirjete koostamisele võrreldes Eestiga teistsugust lähenemist. (Virtanen 2006) Järgmistes jaotistes käsitletakse Soome ja Eesti raamatupidamistava erisusi täpsemalt.

2.1.1 Majandusaasta aruanne

Raamatupidamise aastaaruande esitamise nõuded on Eesti RTJ-des ja Soome asjaomastes õigusaktides sätestatud veidi erinevalt. Soome õigusaktidega ei nõuta omakapitali muutuste aruannet(Enqvist 2011). Eesti RTJ-des kehtestatud avalikustamise nõuded on suuremad kui Soome raamatupidamistava puhul. Seetõttu on Eesti tava järgivas majandusaruandes lisasid rohkem. Eesti harjumuspärase bilansiga võrreldes on Soome bilansi ülesehitus teistsugune (vt joonis 2). Magistritöö lisas 6 on esitatud bilansikirjed.

Joonis 2. Soome bilansiskeem

Allikas: (Kaisanlahti 2014)

Soomes on tuludeklaratsiooni ja aastaaruande esitamine omavahel tihedalt seotud. Ettevõtte esitab oma aasta tuludeklaratsiooni hiljemalt aprilli lõpuks. Kuna tuludeklaratsioonis kajastuvad nii bilansi kui ka kasumiaruande näitajad, peab aastaaruande põhiosa selleks ajaks valmis olema. Kasumiaruande kirjed on esitatud magistritöö lisana (vt lisa 7). Aastadeklaratsiooni ning selle liidesena aastaaruande saab esitada maksuametile elektroonselt. Maksuamet edastab aastaaruande äriregistrile. Aruanne peab olema äriregistrile esitatud hiljemalt kuue kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu. Aruande võib esitada ka paberil. Väikeettevõtetele on aastaaruande vormi puhul lihtsustatud nõuded. (Gross 2014)

Soomes tuleb ettevõttel esitada rahavoogude aruanne, kui vähemalt kaks järgnevast kriteeriumist on täidetud (Yleisohje rahoituslaskelman ... 2007):

- 1) müügi käive või sellele vastav tulu on vähemalt 7,3 miljonit eurot;
- 2) bilansimaht on vähemalt 3,65 miljonit eurot;
- 3) töötajate arv on vähemalt 50.

Soome majandusaasta aruannete erinevused võrreldes Eesti tavaga on pigem vormilised. Kahe tava põhierinevused on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Majandusaasta aruande erinevused

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Majandusaasta aruande koostamine	Omakapitali aruannet ei ole nõutud. Väikeettevõtted ei pea rahavoogude aruannet koostama.	Nõutud on omakapitali ja rahavoogude aruanne ¹ .
Avalikustamine	Minimaalsed avalikustamise nõuded puuduvad. Finantsaruandes tuleb anda õige ja õiglane ülevaade põhitegevuse tulemustest ja finantspositsioonist.	Määratud on minimaalne avalikustamine. Aruannetes tuleb järgida üldisi printsiipe, mis peavad kooskõlas RTJ-ga andma õiglase ülevaate ettevõtte finantspositsioonist, jätkusuutlikkusest ja rahavoogudest.
Aruande keel	Soome või rootsi keel.	Eesti keel.
Ettevõtte suuruse arvestamine	Väikeettevõtetel on aastaaruande vormi puhul lihtsustatud nõuded (nt ei pea koostama rahavoogude aruannet).	Kõikidel ettevõtetel on ühesugused nõuded ² .
Majandusaasta aruande esitamine	Aruanne esitatakse maksuametile elektroonselt või paberil.	Aruanne esitatakse äriregistrile ainult elektroonselt.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.1 toodud andmete alusel)

Majandusaasta aruande audiitori ülevaatus on Soome ettevõttele kohustuslik, kui on täidetud vähemalt üks kolmest tingimusest (Yleisohje tuloslaskelman ... 2006):

- 1) bilansimaht ületab 100 000 eurot;
- 2) müügikäive või sellele vastav tulu ületab 200 000 eurot;
- 3) töötajaid (peale omaniku) on üle kolme.

Autori arvamusel on Soome ettevõtete majandusaastaruannete audiitori ülevaatus piirmäärad võrreldes Eestiga väga madalad.

2.1.2 Käibevara

Käibevara osas käsitletakse finantsinstrumentide ja varude arvestust. Siin varieeruvad erinevused kahe arvestusmeetodi vahel, need on soetusmaksumuse ja õiglase väärtuse meetod.

Finantsinstrumendid arvestatakse Soome tava järgi soetusmaksumuses, kuid on lubatud ka arvestus õiglasel väärtuses. (Jarva, Lantto 2012) Eesti Raamatupidamise Toimkonna juhendi nr 3 kohaselt võetakse finantsvara ja finantskohustised algselt arvele nende soetus-

¹ Magistritöö on tehtud seisuga 31.12.2015. Märkus kehtib siin ja edaspidi.

² 2016. aasta seaduste muudatuste kohaselt kehtivad Eesti väikeettevõtetele aastaaruandele lihtsustatud nõuded.

maksumuses, milleks on selle finantsvara või -kohustise eest makstava või saadava tasu õiglane väärtus. Edasisel kajastamisel lubab RTJ 3 soetusmaksumuse meetodit ainult erandina. Soetusmaksumuse meetodi puhul kajastatakse investeeringud aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse, mis ei ole avalikult kaubeldavad ning mille õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärset mõõta korrigeeritud soetusmaksumuse meetodit kasutades. Tulenevalt olulisuse printsiibist on lubatud korrigeeritud soetusmaksumuse meetodit lihtsustatud viisil kasutada juhul, kui mõju aruannetele on ebaoluline. (RTJ 3)

Varud hinnatakse Soome tava järgi toote ostuhinnas, mis ei sisalda ostu-, töötlemisega muid kulutusi, kuigi ilma nendeta ei oleks varud olemasolevas asukohas ega tööseisundis. Soomes kajastatakse varud üldjuhul soetusmaksumuses või kui see on väiksem, siis turuhinnas. (Jarva, Lantto 2012) Eesti RTJ 4 järgi võetakse varud algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostu-, tootmis- ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse (RTJ 4 § 8).

Tabelis 7 on kokkuvõtlikult toodud finantsinstrumentide ja varude arvestuse erinevused.

Tabel 7. Käibevara arvestuse erinevused

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Finantsinstrumentide kajastamine	Üldjuhul soetusmaksumuses, kuid on lubatud ka arvestus õiglases väärtuses.	Enamasti arvestatakse õiglases väärtuses.
Varude arvelevõtmine	Soetusmaksumuses, mis sisaldab ainult varude maksumust.	Soetusmaksumuses, mis sisaldab ka ostu-, tootmis- ja muid kulutusi, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.2 toodud andmete alusel)

Veel mõni aasta tagasi oli Soomes lubatud kasutada ka LIFO meetodit (Jarva, Lantto 2012). Varude edasine kajastamine on praegu mõlemas riigis ühesugune.

2.1.3 Põhivara

Põhivara osas käsitletakse maad, kinnisvarainvesteeringuid, bioloogilist vara, immateriaalset vara (s.h. teadus- ja arendustegevuse kulutusi) ning põhivara amortisatsiooni arvestust.

Soome tava võimaldab mõõta maad ja vesiala turuväärtuses, kui nende õiglase väärtus on püsivalt ja oluliselt suurem kui soetusmaksumus. Üldiselt tuleb kasutada soetusmaksumuse printsiipi või terve põhivara klassi sagedasi ümberhindlusi. Soomes on lubatud suurendada maa ja vesiala väärtus, kui tagatis on suurem kui algne soetusmaksumus ning muutus on alaline ja oluline. (Jarva, Lantto 2012) Vesiala ei ole Eesti raamatupidamist reguleerivates õigusaktides mainitud.

Kinnisvarainvesteeringu mõistet ei ole Soome raamatupidamistavas mainitud. Soome raamatupidamises arvestatakse kinnisvarainvesteeringuid kui põhivara, mis võetakse arvele soetusmaksumuses (Enqvist 2011). Eesti tava järgi arvestatakse kinnisvarainvesteeringuid üldjuhul õiglasel väärtuses. Kinnisvarainvesteeringud, mille õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärset hinnata mõistliku kulu ja pingutusega, klassifitseeritakse bilansis materiaalse põhivarana. Bilansis või lisades avalikustatakse õiglase väärtuse ja soetusmaksumuse meetodil kajastatavate kinnisvarainvesteeringute bilansilised väärtused. (RTJ 6)

Bioloogiline vara on loomne või taimne elusorganism. Eesti RTJ 7 järgi on bioloogilise vara arvestusmeetodiks õiglase väärtus. Bioloogilist vara, mille õiglast väärtust ei ole võimalik hinnata mõistliku kulu ja pingutusega, kajastatakse bilansis soetusmaksumuses, millest on lahutatud akumulieeritud kulum ning võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (RTJ 7 § 29). Bioloogilist vara ei ole Soome raamatupidamist reguleerivates õigusaktides mainitud. Seega arvestatakse seda Soome tava järgi soetusmaksumuses. (Jarva, Lantto 2012)

Immateriaalse põhivara arvestus on Soomes ja Eestis üsna sarnane. Soome tava järgi amortiseeritakse immateriaalse vara maksumus selle kasutusaja jooksul, selleks on maksimaalselt viis aastat, kuid põhjendatult võib see olla kuni 20 aastat (Kirjanpitolaki Luku 5 § 5a). Eesti RTJ 5 järgi amortiseeritakse immateriaalse põhivara maksumus eluea jooksul või 10 aastaga, kui kasutusiga on kindlaks määratav. Soome tavas on kasutusel ka määramata kasuliku elueaga immateriaalne põhivara. Eesti tava sellist mõistet ei tunne. Eesti Raamatupidamise Toimkonna juhendi kohaselt kajastatakse vara väärtuse langusest tulenevad võimalikud allahindlused ja tühistamised kasumiaruandes (RTJ 5 § 50-75). Soome raamatupidamises kajastatakse väärtuse langust kuluna siis, kui põhivarasse kuuluva vara või investeeringu eeldatav tulevikus teenitav tulu on püsivalt veel soetusmaksumusest väiksem (Enqvist 2011).

Teadus- ja arendustegevuse kulutuste kajastamisel on Eestis võimalik valida kahe meetodi vahel: kas kajastada need kuluna või kapitaliseerida immateriaalse põhivarana (RTJ 5

§ 40). Soome raamatupidamise seaduse kohaselt kajastatakse teadusuuringud kuluna nende tegemisega samal perioodil, kuid arenduskulutusi võib kapitaliseerida erandina ainult nõutud korras (Enqvist 2011). Arenduskulutuste kapitaliseerimine annab ettevõttele lisaväärtusele ja parendab raamatupidamisaruandeid (Bogdanoff 2011). Soome tava rõhutab arendustegevuse kulutuste mõistlikku kapitaliseerimist (Jarva, Lantto 2012).

Tabelis 8 on kokkuvõtlikult toodud materiaalse ja immateriaalse põhivara ja kinnisvarainvesteringute erinevused.

Tabel 8. Põhivara arvestuse erinevused

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Materiaalse põhivara arvestus	Soetusmaksumuse meetod, kuid võib kasutada ka õiglase väärtuse meetodit.	Soetusmaksumuse meetod.
Materiaalse põhivara arvestus vara väärtuse suurenemisel	Maa ja vesialade puhul on lubatud ka väärtuse suurendamine.	Väärtuse suurendamine ei ole lubatud.
Kinnisvarainvesteringute arvestus	Soetusmaksumuse meetod.	Üldiselt õiglase väärtuse meetod, lubatud on ka soetusmaksumuse meetod.
Bioloogilise vara arvestus	Soetusmaksumuse meetod.	Õiglase väärtuse meetod.
Immateriaalse vara arvestus	Amortiseeritakse kasutusaja (5), erandina 20 aasta jooksul.	Amortiseeritakse põhivara eluea jooksul või kuni 10 aastaga, kui kasutusiga on kindlaksmääratav.

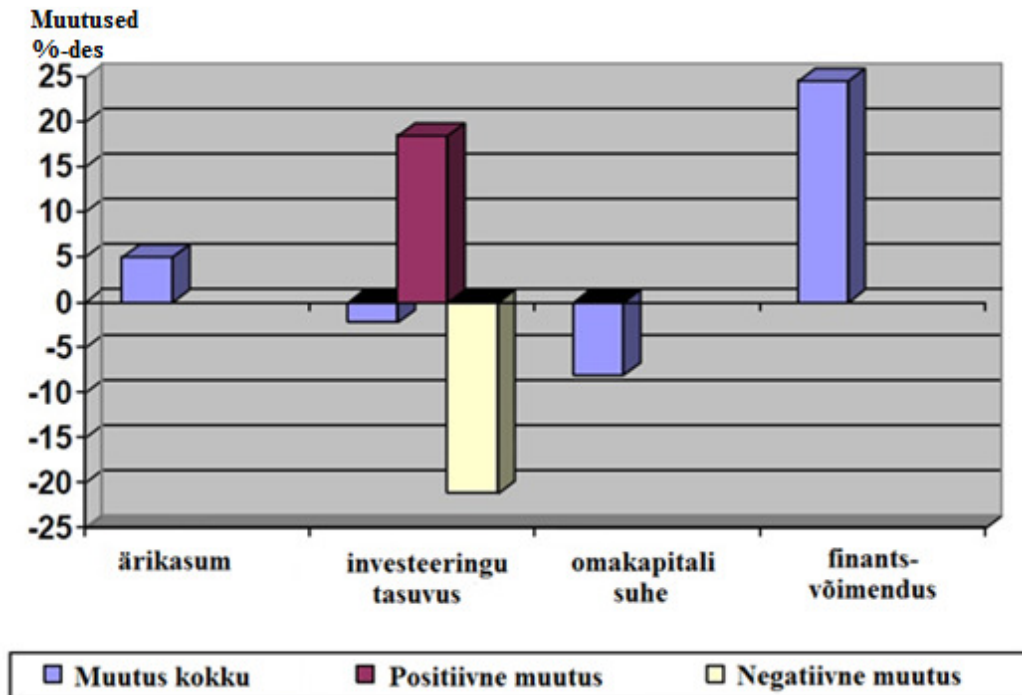
Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.3 toodud andmete alusel)

Teadus- ja arendustegevuse kulutuste kajastamise erinevus on väike ning autori arvates ebaoluline.

2.1.4 Kapitaalrentimine

Soome raamatupidamistavas ei käsitleta kapitaalrentimist, kõiki rendilepinguid kajastatakse kasutusrendina. (Jarva, Lantto 2012) Soome raamatupidamise seadus ei nõua liisingulepingute kajastamist bilansis. (Ahtiainen 2009) Eesti tava alusel tuleb rendilepingud klassifitseerida kasutus- või kapitaalrendiks. Kapitaalrendilepingus kanduvad kõik omandi olulised riskid ja hüved üle rentnikule. Kapitaalrentimist kajastatakse bilansis kui varaobjekti ja passivas kui kohustist. Kohustist vähendatakse rendimaksete kaupa vastavalt maksegraafikule. (RTJ 9) Markus Ahtiainen näitas oma doktoritöös seda, kuidas arvestussüsteemide

muutmise mõjutab raamatupidamisaruandes kapitaalrendi kajastamist. Joonisel 3 on esitatud kõik olulisemad muutused protsentides mediaanidena. Muutustes on näidatud eraldi ka positiivsete ja negatiivsete mõjutuste protsentuaalsed mediaanid, mis raamatupidamistava muutuse tingimustes ei andnud ühemõttelist tulemust. (Ahtiainen 2009)

Joonis 3. Finantsnäitajate protsentuaalsed muutused mediaanidel (%-des)

Allikas: (Ahtiainen, 2009).

Autori koostatud tabelis 9 on antud kapitaalrendi arvestuse erinevustest täpsem ülevaade.

Tabel 9. Kapitaalrendi arvestuse erinevused

Kapitaalrenditud varaobjekti kajastamine bilansis	Soome tava	Eesti tava
lepingu sõlmimisel	Ei kajastata.	Kajastatakse kohe varaobjektina ja teiselt poolt laenukohus- tisenä.
lepingu lõppemisel	Kajastatakse varaobjektina ja teiselt poolt rendimaksete vähendusena.	Ei kajastata.
amortisatsioon arvestus	Ei amortiseerita.	Amortiseeritakse nagu materiaalsel põhivara.
rendimaksete graafiku järgne arvestus	Kajastatakse kuludena.	Kajastatakse laenu vähendamisenä.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.4 toodud andmete alusel)

Kapitaalrendi arvestus Soome raamatupidamises erineb oluliselt kapitaalrendi arvestusest Eesti raamatupidamises.

2.1.5 Tulud ja kulud

Tulude ja kulude osas vaadeldakse tulevikusoodustusega müügi ja valmidusastme meedotil tulu kajastamist ning tulevaste perioodide kulude kapitaliseerimist.

Tulu kajastamisel on Soome raamatupidamise seadus arvestanud rahvusvahelisi nõudeid, kuid siiski on säilinud erinevusi. Suuremad erinevused puudutavad eelkõige soodustustega müükide reguleerimist Soome raamatupidamises. Tulevikusoodustuste andmisel ei jaotata saadud tasu müügituluks ja tuleviku kohustiseks. (Enqvist 2011) Kui ettevõtte annab kauba või teenuse müügil ostjale lisaks müüdud kaubale või teenusele muid soodustusi, mis võimaldavad ostjal tulevikus teatud kaupu või teenuseid soodsamalt omandada, tuleb vastavalt Eesti raamatupidamistavale müügitehingust saadud või saadaolev tasu jaotada müügituluks ja tulevikusoodustuste eest saadud tasu võtta algselt arvele kohustisena (RTJ 10 § 17).

Erinev on ka valmidusastme meetodil tulu kajastamine. Soome tava järgi on valmidusastme meetodil tulu kajastamine vabatahtlik (Jarva, Lantto 2012). Eesti RTJ 10 § 23 näeb ette üldjuhul ehituslepingute kulude ja tulude kajastamist valmidusastme meetodil.

Eesti tava järgi ei tohi tulevaste perioodide kulusid kapitaliseerida, vaid need peab alati kuludena kajastama realiseerimise hetkel. Soome raamatupidamise seadusega on võimalik tulevaste perioodide kulusid kapitaliseerida osana soetusmaksumuselt (Enqvist 2011). Soomes kapitaliseeritakse tulevaste perioodide kulud ainult teatud tingimustel. Metsaraie kategoorias kapitaliseeritakse tulevaste perioodide kulud, mis ei ole esemed, eraldi kaubeldavad õigused või muu vara. Kulusid ei kapitaliseerita, kui maksimaalne amortisatsiooniaeg on 20 aastat. Veel saab näiteks kapitaliseerida ühisomandi renoveerimise kulusid, börsil noteerimise kulusid ja laenutatavate filmide soetuskulusid. Koolituskulud, reklaami- ja müügiedenduse kulud, muudatuste või ümberkorralduste kulud on n-ö erilise ettevaatusega kapitaliseeritavad pikaajalised kulud. Neid võib kapitaliseerida ainult teatud tingimustel. Selleks koostatakse kapitaliseeritava kulu väärtuse arvestus, mis näitab, et kapitaliseeritud kulu summale vastab tõenäoliselt selle aruandeaasta järel saadav vastav tulu. Remondikulud võib kapitaliseerida, kui nendest saadav tulu kasvab algsest suuremaks, näiteks kui majanduslik eluiga ja vara tootmisvõimsus kasvab või töö kvaliteet on oluliselt paranenud või tootmiskulu-

tusi on oluliselt vähendatud. Remondi- ja hoolduskulusid, mille tulemuseks on vara tulutootmisvõime säilitamine, kajastatakse üldiselt kuluna. (Kaisanlahti 2014)

Autori koostatud tabelis 10 on toodud täpsemalt kulude ja tulude arvestuse erinevused.

Tabel 10. Kulude ja tulude arvestuse erinevused

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Tulu kajastamine tulevikusoodustuse andmisel	Tulevikusoodustusega müük kajastatakse müügituluna, soodustust ei kajastata kohustisena.	Tulevikusoodustusega müük jaotatakse kohustiseks soodustuse eest ja müügituluks.
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	Meetod on vabatahtlik.	Meetodi võib kasutamata jätta ainult teatud tingimustel.
Tulevaste perioodide kulud	Mõningaid kulusid on lubatud kapitaliseerida.	Kulusid ei kapitaliseerita.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.5 toodud andmete alusel)

Üldiselt on Soome ja Eesti tava tulu-kulu kajastamise erinevused väga minimaalselt, tõenäoliselt ka lühiajalise mõjuga. Teatud tegevusaladel, näiteks filmilaenutuses, on erinevused siiski suured.

2.1.6 Eraldised ja reservid

Eraldiste ja reservide osas käsitleb autor töösuhte lõpetamise hüvitise, edasilükkunud tulumaksu ja reservide arvestust.

Töösuhte lõpetamise hüvitiste arvestamisel tuleb Soome tava järgi töötasud ja sotsiaalsed tagatised kajastada väljamaksmisel kassapõhiselt kuludena. Siin käsitletakse kõiki plaanilisi töösuhte lõppemise järgseid hüvitisi plaaniliste kindlaksmääratud maksetena. Soome tava puhul ei pea pensionikohustusi finantsaruandes näitama, kuid need tuleb esitada lisades. (Jarva, Lantto 2012) Eesti RTJ 8 § 41 järgi kajastatakse töösuhte lõpetamise hüvitised eraldi-sena bilansis ja kuluna kasumiaruandes siis, kui ettevõttel on tekkinud hüvitiste maksmise faktiline kohustus.

Soome tava kohaselt võib edasilükkunud tulumaksu kohustist arvestada ajastuse erinevuse põhjal ajutise erinevuse asemel. Edasilükkunud tulumaksu vara ja kohustisi ei pea aruandes kajastama. Kajastama peab olulisi edasilükkunud tulumaksu kohustisi või varaobjekte. Soome väikeettevõtted on sellest nõudest täielikult vabastatud. (Jarva, Lantto 2012) Edasilükkunud maksukohustist ja edasilükkunud maksuvara võib näidata bilansis ja

kasumiaruandes ainult rangelt kaalutletult. (Yleisohje laskennallisista veroveloista ja -saamisista, 2006) Eestis kehtivate maksuseaduste kohaselt ei maksustata mitte ettevõtte kasumit, vaid dividende. Eesti raamatupidamisjuhendites ei ole edasilükkunud tulumaksu kohustust reguleeritud. Dividendide tulumaksu kajastatakse tulumaksukuluna kasumiaruandes samal perioodil, kui dividendid välja kuulutatakse. (RTJ 8 § 45-49)

Soome raamatupidamise seaduse järgi võib ettevõtte moodustada vabatahtlikke reserve. Nendeks on investeringu-, tegevus- või muud reservid. (Enqvist 2011) Eesti raamatupidamisjuhendites vabatahtliku reservi mõiste puudub. Samas ei ole Eestis ka reserve moodustamine keelatud.

Soome raamatupidamise seaduse järgi peab vabatahtlik reserv vastama järgmistele tingimustele (Kirjanpitolaki Luku 5 §15):

- see on mõeldud lõppenud või eelmise majandusaasta jaoks;
- selle realiseerumist on finantsaruandes peetud kindlaks või tõenäoliseks;
- sellele vastav tulu ei ole kindel või tõenäoline;
- see on identifitseeritav, kuid täpne summa, või ajastus ei ole teada.

Autori koostatud tabelis 11 on toodud täpsemalt pensionieraldiste ja reserve arvestuse erinevused.

Tabel 11. Eraldiste ja reserve arvestuse erinevused

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Töösuhte lõpetamise hüvitise arvestus	Kajastatakse kuludena väljamaksmisel.	Moodustatakse eraldis kohustise tekkimisel. Järgmisel perioodil tasutavad summad arvestatakse nüüdisväärtuses.
Edasilükkunud tulumaksu arvestus	Edasilükkunud maksukohustis ja edasilükkunud maksuvara võib näidata bilansis ja kasumiaruandes ainult rangelt kaalutletult.	Dividendide tulumaks kajastatakse tulumaksukuluna kasumiaruandes samal perioodil, kui dividendid välja kuulutatakse.
Vabatahtliku reservi moodustamine	Võib moodustada teatud tingimustel.	Ei ole reguleeritud.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.6 toodud andmete alusel)

Üldiselt esinevad eeltoodud eraldised ja reservid Eesti raamatupidamistava puhul harva.

2.1.7 Ettevõtte soetamine ja konsolideerimine

Soome raamatupidamise juhendmaterjalide sätetes on ettevõtte omandamist reguleeritud veidi teisiti kui IFRS vastavates standardites. IFRS standardites on toodud ostumeetodi kasutamine.

Eesti hea raamatupidamistavas on lubatud ettevõtte soetamisel ostumeetod ja korrigeeritud ostumeetod (RTJ 11 § 12-19). Ostumeetodi korral kajastatakse soetatud netovara õiglase väärtuse ja soetusmaksumuse vahe firmaväärtusena. Korrigeeritud ostumeetodit on lubatud Eestis kasutada äriühenduste omandamisel ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel. Korrigeeritud ostumeetodi rakendamisel kajastatakse omandatud ettevõtte või äriüksuse varasid ja kohustisi omandava ettevõtte bilansis nende bilansilises väärtuses. Vahe omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara bilansilise väärtuse vahel kajastatakse omandava ettevõtte omakapitali vähenemise või suurenemisena. (RTJ 11 § 51)

Soomes on ostumeetodile alternatiivina kasutusel nn *pooling*-meetod, mida IFRS standardid ei võimaldata kasutada. (Jarva, Lantto 2012) Samas ei ole *pooling*-meetodil ja Eesti lubatud korrigeeritud ostumeetodil sisulist vahet – mõlemad meetodid annavad sama tulemuse. Soomes on lubatud *pooling*-meetod lisas 8 toodud tingimustel.

Pooling-meetodi ja korrigeeritud ostumeetodi puhul ei teki kajastamisel firmaväärtust.

Edasisel kajastamisel võib Eesti raamatupidamistava järgi sidus- ja ühissettevõtete kontserni raamatupidamisaruannetes arvestada sidus- ja ühissettevõtteid kas nende õiglases väärtuses või soetusmaksumuses, millest on lahutatud väärtuse langus. Erandina lubab RTJ 11 kasutada ka kapitaliosaluse meetodit. (RTJ 11) Soome raamatupidamise juhendmaterjalid võimaldavad konsolideerida seotud ettevõtte vaid kapitaliosaluse meetodil. (Enqvist 2011)

Autori koostatud tabelis 12 on toodud täpsemalt ettevõtte soetamise ja konsolideerimise arvestuse erinevused.

Tabel 12. Ettevõtte soetamise ja konsolideerimise erinevused

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Ettevõtte omandamine <i>pooling</i> -meetodil või korrigeeritud ostumeetodil	Ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel, kui ettevõttel on vähemalt 90% tütarettevõtte aktsiatest või osakutest. Soetamisel on väljalastud uusi aktsiaid või osakuid ning ostuhind on rohkem kui 10% väljalastud aktsiate või osakute nimiväärusest. Ettevõtte on sarnase suuruse ja tegevusalaga.	Ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel (ei ole täpsemalt määratletud).
Sidus- ja ühissettevõtete konsolideerimine	Ainult kapitaliosaluse meetod.	Õiglase väärtuse meetodil või soetusmaksumuses, millest on lahutatud väärtuse langus või teatud tingimustel kapitaliosaluse meetod.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1.7 toodud andmete alusel)

Riigisiselt ei tekita Soome arvestussüsteem probleeme, küll aga tekivad probleemid konsolideerimisega ning väliste huvigruppide vaatevinklist.

Soome raamatupidamise üks võtmeküsimustest tuleneb rahvusvaheliste standardite kasutamisest konsolideeritud raamatupidamises: kuidas ühendada erinevaid raamatupidamistavasid? Kui rahvusvahelised standardid võetaks täielikult kasutusele, kaoks Soomele omane ühendus raamatupidamise ja maksunduse vahel. (Virtanen 2006) Magistritöö kolmandas osas on analüüsitud põhjalikumalt Soome ja Eesti raamatupidamistavade erinevusi.

3. ANALÜÜS JA TULEMUSED

Magistritöö kolmandas osas kirjeldatakse kasutatavaid uurimismeetodeid, analüüsi ning saadud tulemusi. Esimeseks uuringumeetodiks on valitud intervjuu, et saada uuritava valdkonna kohta rohkem andmeid Soome raamatupidamise praktikutelt endilt. Magistritöö eelnevate peatükkide ja intervjuu tulemuste alusel hinnatakse empiirilises osas Soome raamatupidamist Gray klassifikaatorite abil. Kõige lõpuks analüüsitakse Soome ja Eesti raamatupidamise konservatiivsust võrreldavuse indekseid abil.

Järgnevalt on toodud põhjalikum Soome ja Eesti raamatupidamistavade erinevuste analüüs vastavalt valitud metoodikale.

3.1 Intervjuu tulemuste analüüs

Magistritöös kasutatakse struktureeritud intervjuud lisas 10 toodud küsimustega. Intervjuu põhiküsimusteks on: Millised erinevused on Soome ja Eesti raamatupidamisel? Kas ja kuidas on võimalik töötada raamatupidajana Soomes? Kuidas suhelda Soome ametnikega?

Magistritöö autor intervjueris viit Eesti taustaga Soome raamatupidajat (vt lisa 11). Intervjueritavad Eesti taustaga raamatupidajad võib jaotada kaheks: Soome ettevõtte raamatupidajad ja Soomes püsiva tegevuskohaga Eesti ettevõtte raamatupidajad.

Intervjuudega (vt lisa 12) soovitakse anda ülevaade tegelikust Soome raamatupidamisest Eesti taustaga raamatupidajate vaatenurgast.

3.1.1 Soome tava ja rahvusvahelised standardid

Kõik intervjueritavad alustasid Soome raamatupidamisega Soomes tegutsevate Eesti ettevõtete kaudu. Soomes püsiva tegevuskohaga Eesti ettevõtted peavad esitama Soomes tuludeklaratsioone ja maksudeklaratsioone. Sellest kogemusest lähtudes, olid mõned asunud tööle ka Soome ettevõtte raamatupidajana.

Peamised erinevused Eesti ja Soome raamatupidamise vahel intervjueeritavate arvamusel:

- kapitaalrentimise puudumine;
- Soomes ei nõuta sisekorraeskirju, nõutud on ainult kontoplaan;
- Soome ettevõttel ei saa olla üldjuhul sularaha kassas ja sellest reeglist peetakse kinni. Sularaha saab olla kassas ainult jaemüügi ettevõttel, näiteks kauplusel;
- bilansi aktiva- ja passivakirjed on vastupidises järjekorras võrreldes Eestiga;
- Soomes on lubatud ühesendine netovara;
- Soomes on lubatud esitada majandusaastaruanne kahes keeles: Soome ja Rootsi;
- Soomes saab internetipõhist majandusaastaruannet esitada ainult lühiajaliselt – portaali on avatud kaks kuud. Hilinejad peavad esitama aruande paberikandjal;
- Soomes ei ole nõutud omakapitali aruanne;
- väikesed ettevõtted ei koosta rahavoogude aruannet.

Majandusaastaruannet saab Soomes esitada interneti teel ainult lühiajaliselt – kaks kuud. Näiteks majandusaasta 1.01–31.12 puhul on interneti portaali avatud 1. märtsist kuni 30. aprillini. Muul ajal ei saa internetis aruandeid vaadata ega parandada. Aruanded koostatakse *MS Excel* või *MS Word* tarkvaraga vabas vormis. Tegevusaruanne on väga lühike (2–3 lauset). Ka aruande märkuste osa on üsna lühike – selle pikkus on kuni üks A4 paberileht. Soomes ei ole omakapitali aruannet. Väikesed ettevõtted ei koosta ka rahavoogude aruannet. Väikestele ettevõtetele ei ole etteantud aruande vormi. Nad esitavad bilansi ja kasumiaruande detailselt – selleks sobib ka näiteks tavaline väljavõte raamatupidamise programmist.

Palgaarvestust teevad kõik intervjueeritavad läbi portaali *palkki.fi*. See veebileht on tasuta kasutamiseks kõikidele ettevõtetele. Väikefirmale on see väga mugav võimalus arvestada töötasusid Soome keerulises palgasüsteemis. Kuna andmeid sisestatakse iga töötaja kohta eraldi, siis üle kümne töötajaga ettevõttele ei ole *palkki.fi* otstarbekas.

Aruannete hilinemisega kaasnevad Soomes karmid sanktsioonid. Kui Eestis enamasti sanktsioone ei rakendata, siis Soomes saab aruande hilinemise eest alati trahvi. Aruannete mitteesitamisel võetakse ka ettevõtte äriregistrist maha.

Kulu-tulu teooria mõju on Soomes üsna suur. Soomlased ei soovi loobuda oma tavadest. Rahvusvahelisi standardeid kasutatakse ainult siis, kui seadus seda nõuab. Vabatahtlikult rahvusvahelisi standardeid ei kasutata. Paljud ettevõtjad ei tea või ei tahagi teada, et on olemas võimalus teha raamatupidamist vastavalt rahvusvahelistele standarditele.

Soomes peetakse täiesti elementaarseks raamatupidamise tegemist oma siseriikliku tava järgi. Soomlased ei soovi teha raamatupidamist vastavalt rahvusvahelistele standarditele.

3.1.2 Eestist Soome raamatupidajaks

Kõige olulisem on Soomes raamatupidajana töötamisel keele- ja raamatupidamis- oskus. Arvuti tundmine on igati abiks. Intervjueeritavate sõnul on Soome raamatupidajate tase alla keskmise, kuna nad teevad palju vigu. Eestlastel oleks mõistlik osaleda raamatupidamis- alastel koolitusel, millele järgneb praktika mõnes Soome ettevõttes. Praktika ajal on hea võimalus leida endale sobiv töökoht. Raamatupidajaks võib kandideerida ka mõne Soome interneti portaali kaudu, näiteks *www.mol.fi*.

Alguses jääb tavaliselt puudu keeleoskusest. Seaduste lugemine võõrkeeles on raske ka väga hea keeleoskuse puhul. Samas ütles intervjueeritav B keeleoskuse kohta: “Alguses pelgasin ka soome keeles suhtlemist. Nüüd võin öelda, et seda ei ole vaja karta – vaid kahe aastaga on minu keeleoskus arenenud nii, et mul on ametialast vestlust lihtsam pidada soome keeles.” Mitmed ametnikud oskavad Soomes eesti keelt. Kui ametiasutuses tekib keelebarjäär, siis leitakse tavaliselt keegi eesti keele oskaja. Küsitletavate soome keel oli üle keskmise.

Ametnikega on võimalik suhelda nii e-postiga kui ka telefonitsi. Paremaid tulemusi saab siiski kohale minemisel. Välismaalastele, kes ei ole ettevõtte omanikud, ei ole üldiselt võimalik saada isiklikku ligipääsu internetipanka ega ka maksuametisse. Ühelgi küsitletaval ei olnud isiklikku sisselogimise õigust pankas või maksuametisse. Kasutati juhatuse liikme isiklikke parooli. Soome pangaametnikul on õigus otsustada, kas avada ettevõttele pangakon- to. Näiteks kui soome keele oskus on ametniku arvates halb, siis võib pangatöötaja keelduda konto avamisest ettevõtjale. Pangaametnik võib ka mõnel muul põhjusel keelduda konto avamisest. Põhjuseks sobib ka see, et ametniku arvates ei ole ettevõtjal ausad kavatsused või ettevõtte ei ole tema arvates usaldusväärne jne. Võib juhtuda, et välismaalase loodud firmal puudub pangakonto, ilma milleta ta ei saa tegutseda.

Soomes tuleb suhelda riigiametnikega palju rohkem kui Eestis. Vahel suhtuvad Soome ametnikud eestlastesse eelarvamusega kehva soome keele oskuse tõttu. Soomes on ametnikul alati õigus. Vahel võib ametnik nõuda ka raamatupidamislikult võimatut. Näiteks intervjuee- ritava C sõnul soovis Soome maksuametnik püsiva tegevuskohaga Eesti ettevõttelt bilanssi, kus on kajastatud ainult Soomega seonduv. Teoreetiliselt ei saa kuidagi ettevõtte bilanssi osadeks tükeldada.

Ühelgi intervjueeritavatest ei olnud Soome raamatupidaja kutset. Viiest kolmel intervjueeritaval ei olnud ka kavatsust seda hakata taolema. Intervjueeritav B kavatseb hakata tegelema kutse saamisega. Intervjueeritav A tegeleb hetkel kutse saamise taotlemisega. Selleks, et saada kutsetunnistus on vaja õppida kutsekoolis 3 aastat. Majandusarvestuse kõrghariduse olemaolul saab hakkama ühe aastaga. Seejärel peab töötama vähemalt ühe aasta raamatupidajana. Praktika jooksul peab raamatupidaja läbima kõik etapid oma töös. Kutseksamil tuleb komisjon ettevõttesse raamatupidaja poolt tehtud tööd kontrollima. Siin tekib vastuolu: ettevõtte juhid ei ole huvitatud sellisest revideerimisest. Üldiselt ei ole raamatupidaja kutse puudumine takistuseks töö leidmisel.

Raamatupidajate palgad on määratud Soomes kollektiivlepinguga, kus on näidatud raamatupidajate miinimumpalk. Lepingus on palgatasemed määratud vastavalt töö keerukusele, kogemusele ja vastutusele. Sarnaselt on sätestatud ka Helsingis töötavate ja mujal Soomes töötavate raamatupidajate miinimumpalgad. Kollektiivlepingus määratud miinimumpalgatasemest tuleb kinni pidada nii soomlastest kui teistest rahvustest töötajate puhul. Madalaim on neljas tase, mis vastab madalaima keerukusastmega tööle. Miinimumpalga vahemik on 1684–2516 eurot. Raamatupidamisalal on tööpakkumisi väga palju, sest noored ei ole sellest valdkonnast väga huvitatud – palgatase on töö vastutuse ja keerukusega võrreldes madal soomlaste jaoks. Brutopalgad on Eestis väiksemad, aga netopalgad ja ostujõud on suhteliselt sama.

Intervjueeritav C on raamatupidaja Soome ettevõttes, kes edastab kõik oma dokumendid elektroonselt ja seetõttu ei ole vajadust Soome ettevõttesse kohale minna. Samas vanemad väikeettevõtted ei ole ikka veel valmis digitaalselt andmeid edastama. Nende raamatupidamine ei ole oluliselt muutunud viimase 20 aasta jooksul. Näiteks koostavad vanemad väikeettevõtted ikka veel arveid käsitsi.

Soomes on täiskasvanute koolitamine äärmiselt tähtsal kohal ning leidub mitmesuguseid koolitusi. Palju pakutakse välismaalastele mõeldud kursusi, kus õpitakse lisaks ametile ka soome keelt. Tihti kuulub koolitusprogrammi ka praktika ning praktikante võetakse ettevõtetesse vastu meelsasti. Kui suudetakse praktika ajal oma teadmisi, oskusi ja ka sobivaid isiksuseomadusi näidata, pakutakse ka tööd.

Soome raamatupidaja töö miinused intervjueeritavate arvamusel:

- Soome raamatupidamine on maksuseadustega ülereguleeritud.
- Ollakse väga kinni vanades traditsioonides ja seetõttu on areng pisut pärsitud.

- Soome raamatupidamises kasutatakse võrreldes Eestiga vähem arvuteid ja interneti.

Soome raamatupidaja töö plussid intervjueritavate arvamusel:

- Soomes ei ole vaja raamatupidamise siseeskirju, nõutud on ainult kontoplaan.
- Väikeettevõtted ei pea esitama vormikohast majandusaastaaruannet – piisab raamatupidamisprogrammi kontoväljavõttest ja kasumiaruandest.
- Soomes on pikaajalised traditsioonid ja tugev raamatupidamise taust.

Soome töökeskkond on intervjueritavate arvates parem kui Eestis – seda muidugi sel juhul, kui töökoht asub Soomes. Töötajatele mõeldakse palju. Töötajaid kaitseb ka ametiliit. Tööandja hindab väga oma head töötajat ja tagab töötajale tervist säästva ja ohutu töökeskkonna. Tööandja vastutab, et kõik saaksid ohutult töötada. Töötervishoid tegeleb ennetava töötervishoiuga. Tervishoiutöötajad, arstid ja psühholoogid aitavad luua head töökeskkonda. Sageli on töötervishoidu kaasatud ka füsioterapeudid, kes aitavad hoolitseda ergonoomilise töökoha eest. Füsioterapeut annab nõu, millised töövahendid ja tööasendid on ergonoomilised. Kui teed tööd, kus tuleb pikka aega olla ühes asendis, on hea teha vahepeal pause, vahetada asendit ja teha võimlemisliigutusi.

3.2 Gray klassifikaatorite analüüs

Soome raamatupidamise uurimisel on autor kasutanud Gray klassifikaatoreid. Need on neli raamatupidamislikku väärtust, mida on otseselt seotud Hofstede nelja kultuurilise näitajaga (Chanchania, Willett 2004). Lisas 13 kujutatakse kultuuriliste näitajate mõju raamatupidamistavale skeemina.

Gray neli raamatupidamislikku väärtust, mis on otseselt seostatud Hofstede nelja kultuurilise näitajaga, on järgmised (Chanchania, Willett 2004):

- 1) professionaalsus (*professionalism*) vs. kohustuslik kontroll (*statutory control*),
- 2) ühetaolisus (*uniformity*) vs. paindlikkus (*flexibility*),
- 3) konservatism (*conservatism*) vs. optimism (*optimism*),
- 4) salastatus (*secrecy*) vs. avalikustatus (*transparency*).

Professionaalsemal raamatupidamisel on suurem erialane eneseregulatsioon ja väiksem vajadus valitsusel sekkuda.

Ühetaolisus tähendab raamatupidamise ühtsust. Kõrgem ühetaolisuse tase tähendab madalamat ametialase arvamuspaljuse ulatust ja tõhusamat raamatupidamiseskirjade rakendust ning kõrgemat menetluste taset. Ühetaolisuse tase näitab ka seda, mil määral kohaldatav raamatupidamissüsteem mõjutab ühiskonda.

Konservatiivsuse taseme puhul eeldatakse, et raamatupidamine mõjutab mõõtmises kasutatavaid tavasid. Konservatism ehk alalhoidlikkus on enamasti demokraatlik parempoolne ideoloogia või mõtteviis, mis tugineb eelkõige traditsioonilistele väärtustele. Alalhoidliku riigijuhtimise mõtteviisis välditakse kergekäelisi ning vägivaldseid riigikorralduse muutusi. Tihtipeale saab konservatiivide joont nimetada järjepidevaks liberalismiks. Suurema konservatiivsuse puhul on tugevamad sidemed traditsiooniliste mõõtmistavadega.

Suurema salastatuse puhul on avalikustamise ulatus väiksem. Salastatuse taseme puhul eeldatakse, et raamatupidamise salastatus või avalikustatus mõjutab teabe avalikustamise ulatust raamatupidamise aruannetes. (Roberts et al 2008)

Selle kohta, milliseid väärtusi eri riikides kasutatakse, on palju vastakaid arvamusi. Enamasti äärmusi välditakse.

Järgnevalt on analüüsitud kahte naaberriiki kasutades Gray nelja klassifikaatorit.

3.2.1 Professionaalsus vs kohustuslik kontroll

Soome raamatupidamise aluseks on raamatupidamise seadus, kuid raamatupidamise taust põhineb erialaspetsialistide loodud raamatupidamisteoorial. Erialaspetsialistid muudavad Soome raamatupidamispraktika paindlikuks. Soome raamatupidamise seadus ei sätesta üksikasju. Erialainimeste rühmad lahendavad raamatupidamise praktilisi probleeme ning annavad soovitusi reeglite rakendamiseks. Erialainimestel on olnud viimastel aastakümnetel Soomes märkimisväärne roll raamatupidamise arengus ja eelkõige raamatupidamise rahvusvahelistumisel. Soome raamatupidamisele on Gray järgi iseloomulik professionaalsus, millele lisandub selle ala spetsialistide iseregulatsioon. Olulisel kohal on Soome raamatupidamistavas erialainimeste isiklikud oskused.

1925. aastal loodi KHT-ühendus, mis oli esimene Soomes asutatud organisatsioon, kes andis välja finantsaruannete koostamise näidiseid ja juhiseid. Tänapäeval on tähtsaimaks raamatupidamisspetsialistidele tõlgendusi pakkuvaks organisatsiooniks raamatupidamistoimkond KILA, kelle antud juhised raamatupidamise seaduse rakendamise kohta ei ole kohustuslikud, vaid on soovituslikud, kuid moodustavad siiski osa heast

raamatupidamistavast ja reeglina toimitakse nende alusel. Soome hea raamatupidamistava aluseks on veel kulu-tuluteooria, ekspertide arvamused ja erialaorganisatsioonide juhendid, ettevõtluskultuur ning isiklikud erialaoskused. Kui seaduses vastav säte puudub, siis lahendatakse finantsaruannetes aruandlusperioodidele kulu/tulu jaotamise küsimused vastavalt kulu-tuluteooriale.

Eesti raamatupidamistava on üsna uus ja põhineb rahvusvahelistel standarditel. Eestil puudub oma raamatupidamise teooria. Turumajanduslik raamatupidamine hakkas arenema okupatsiooni aja lõppedes – 1991. aastal. Eestis lähtutakse seadusetest ja raamatupidamistoimkonna juhenditest. Erialaspetsialistid ei mängi olulist rolli.

3.2.2 Ühetaolisus vs paindlikkus

Soome mudeli järgi on finantsaruannetes oleva teabe peamine ülesanne info edastamine maksuametnikele. Soome raamatupidamistava taust tugineb raamatupidamisteooriale ja raamatupidamine kulu-tuluteooriale. See muudab raamatupidamistava ühetaoliseks, väldib järjekindlusetust ja annab raamatupidamistava arengule ühtse suuna. Põhinemine seadusel muudab raamatupidamistava jäigemaks, kuigi teeb selle eri ettevõtete vahel sarnasemaks.

Eestis puudub oma raamatupidamisteooria. Eestis põhineb raamatupidamine seadusel ja juhenditel ning see muudab raamatupidamise ühetaoliseks.

Nii Soomes kui ka Eestis võivad väikesed ja keskmised ettevõtted teha raamatupidamist, kas hea raamatupidamistava või IFRS-i alusel. Sellised valikuvõimalused viitavad paindlikkusele.

Raamatupidamise ühetaolisust näitab ka see, kas kasutatakse ühtset kontoplaani. Nii Soomes kui ka Eestis puudub kohustuslik kontoplaan, mis viitab paindlikkusele.

Soomes on lubatud teha väikestel ettevõtetel lihtsustatud aastaaruannet. Eestis sellist võimalust ei ole. Soomes ei ole väikestel ettevõtetel kohustuslikku aruandevormi. Nad ei pea esitama rahavoogude ega ka omakapitali aruannet. Eestis on aruandluse vorminõuded kõikidele ettevõtetele ühesugused. Siinkohal on Soome paindlikum Eestist.

Eesti on paindlikum reeglite rikkumiste trahvimisel. Soomes määratakse trahvid eksimuste puhul kohe. Eestis hoiatatakse eelnevalt ja antakse võimalus viga parandada.

3.2.3 Konservatism vs optimism

Ettevaatlikkus oli tähtsaim raamatupidamise põhimõte juba Soome esimeses raamatupidamise seaduses ja selle tugev mõju on Soome raamatupidamispraktikas siiani tuntav. Ettevaatlikus viitab konservatismile. Gray järgi on konservatismil raamatupidamispraktika seisukohalt keskne väärtus.

Ettevaatlikkuse printsiipi järgitakse hoolimata sellest, kui tulemuslik on olnud majandusaasta. Kulu- ja tulukirjete tegemine ei ole Soome raamatupidamistavas alati vastavuses. Finantsaruandes tuleb esitada ainult realiseerunud tulu, mis näitab ettevaatlikkust raamatupidamises. Rakendatakse madalaima väärtuse printsiipi. Traditsiooniliselt arvestatakse vara soetusmaksumus. Juhul kui on tõenäoline, et tulevikus varaobjektilt saadav tulu on soetusmaksumusest püsivalt madalam, tuleb see varaobjekt alla hinnata.

Soome on konservatiivsem kapitaalrendilepingu sõlmimisel. Kapitaalrenditav varaobjekt võetakse põhivarana arvele alles lepingu lõppedes. Eestis võetakse kapitaalrenditav varaobjekt arvele kohe lepingu sõlmimisel, mis on optimistlik lähenemine. Eestis on põhivara puhul kasutusel soetusmaksumuse printsiip, mis viitab turuväärtuse tõusu puhul konservatismile. Samas enamalt jaolt tuleb Eestis kasutada õiglase väärtuse printsiipi, mis viitab enamasti optimismile. Turuväärtuse languse puhul on õiglase väärtuse arvestus konservatiivsem kui soetusmaksumuse printsiip. Soome ettevõtte tulumaksuseadus sätestab amortisatsiooni maksimummäärad. Ettevõtte võib valida amortisatsioonimäära nullist maksimumini. Eestis on amortisatsioonimäärad vabad.

Soome ettevaatlikust näitab ka see, et moodustatakse palju reserve. Näiteks, kui tulu ei ole kindel või tõenäoline, moodustatakse vabatahtlik reserv. Soomes ollakse ettevaatlikumad ka sularaha tehingute suhtes. Suured sularahatehingud võivad peita endas maksupettusi ning seeläbi moonutada ettevõtte finantsandmeid. Soomes saab olla sularaha kassas ainult jaemüügi ettevõttel. Eesti ettevõtetel on sageli suur sularaha kassajääk, mille tõesust on keeruline kontrollida.

Soomes on lubatud ühesendine netovara, mis lubab sisuliselt varatul ettevõttel tegutseda. Eestis peab olema netovara osühingul vähemalt 2500 eurot ja aktsiaseltsil 25 000 eurot. Seega on Eesti netovara nõue konservatiivsem. Auditeerimise nõuded on Soomes konservatiivsemad. Enamus ettevõtteid auditeeritakse. Eestis on auditeerimise piirmäärad kõrgemad ja väikeettevõtteid üldjuhul ei auditeerita.

Enamasti tähendab suurem reguleeritus konservatismi. Sellest lähtudes on Eesti konservatiivsem. Samas on Soome raamatupidamise tava oma iseloomult konservatiivsem.

3.2.4 Salastatus vs avalikustatus

Soomes on olnud raamatupidamise aruannete eesmärk maksuameti teavitamine. Selle mudeli algus on Soome sõjajärgses ajaloos. Soome teine raamatupidamise seadus koostati 1945. aastal ja selles rõhutati maa ja selle kodanike heaolu tõstmist. Sellise riikliku mudeli muutumine algas Soome ettevõtluse rahvusvahelistumisel 1970-ndate aastate lõpul ja see sai eriti 1980-ndatel aastatel tugeva kriitika osaliseks. Enim kriitikat pälvis nõue koostada raamatupidamisaruanded rahvusvahelise tava järgi, mis võimaldaks neid kasutada rahvusvaheliselt ettevõtete majanduslikust olukorrast ülevaate saamiseks. 1980-ndate lõpus tehti Soome raamatupidamise- ja maksunduse seadustesse väiksemaid muudatusi just rahvusvahelise surve tõttu. 1992. aasta raamatupidamise seadus on selge pöördepunkt Soome raamatupidamise ajaloos. Finantsaruannetes oleva info ülesandeks sai lisaks ettevõtte omaniku ja laenuandja teavitamisele ka investorite ja ühiskonna teiste huvirühmade teavitamine.

Alates 1992. aasta raamatupidamise seadusest on Soome raamatupidamistava saanud mõjutusi väljastpoolt Soomet. Euroopa Liidu direktiivide kasutuselevõtt ja rahvusvaheline raamatupidamise alase teabe levik on muutnud Soome raamatupidamisaruandluse alase info rohkem tulevikule orienteerituks, rohkem kasutatavaks ka aktsionäridele ja investoritele.

Soome liitus Euroopa Liiduga 1995. aastal. See mõjutas Soome raamatupidamise seaduse ja praktika arengut ning EL direktiivide mõju muutus lõpuks suuremaks kui IAS/IFRS standardite mõju. IFRS standardid muutusid 2005. aastal kohustuslikuks börsil noteeritud ettevõtete finantsaruannetes. Välisinvestorite infovajadust on nüüd varasemast märgatavalt rohkem arvesse võetud.

Eesti raamatupidamise seadus sätestab avalikustamise printsiibi – raamatupidamise aruandes esitatakse kogu informatsioon, mis võimaldab saada raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest õige ja õiglase ülevaate. Eesti ettevõtte raamatupidamisandmetele pääsevad ligi kõik huvilised läbi äriregistri.

Ka Soomes on võimalik tutvuda ettevõtte aastaaruandega äriregistri vahendusel, kuid seal olev informatsioon on minimaalne ja ei anna tavaliselt piisavat ülevaadet ettevõttest.

Soome majandusaastaaruanne sisaldab vähem aruandeid kui Eesti aruanne. Soomes ei ole nõutud omakapitaliaruannet ja väikesed ettevõtted ei pea esitama rahavoogude aruannet.

Soome majandusaastaaruande lisa toodud selgitused on väga lühisõnalised ja minimaalsed – tavaliselt ainult üks A4 lehekülg. Ettevõtte aruande hindamiseks peaks olema infot ka tehingute kajastamise ajaliste erinevuste kohta. Soome aastaaruande lisa on väga lühike ja selline info sel üldjuhul puudub. Ka Soome tegevusaruanne koosneb tavaliselt kahest kuni kolmest lausest. Eesti majandusaastaaruandest leiab tunduvalt rohkem informatsiooni.

3.2.5 Gray klassifikaatorite analüüsi tulemus

Gray klassifikaatorite analüüsi tulemusena võib väita, et ei esinenud äärmuslikke raamatupidamislikke väärtusi. Enamasti olid Soome ja Eesti raamatupidamistavas esindatud mõlemad Gray raamatupidamislikud väärtused. Lõpptulemuse määras see, milline väärtus avaldas suuremat mõju. Eriti tuleb esile see, kuivõrd palju mõjutab raamatupidamist ajalugu.

Gray klassifikaatorite analüüs on esitatud kokkuvõtlikult lisa 14. Soome ja Eesti erinev ajalooline taust on üks peamine erinevuste põhjustaja. Autori hinnangul on Gray klassifikaatorite alusel Soome ja Eesti raamatupidamine enamasti väga erinev.

Raamatupidamise karakteristikud kujunevad välja läbi ajaloo koos rahvuskultuuriga. Siinkohal mängibki olulist rolli rahvuskultuur. Riigi rahvuskultuuri arengut mõjutavad ajaloolised tegurid. Magistritöö metoodikat tutvustavas osas toodud skeemi alusel on autor koostanud lisa 15, kus iseloomustatakse rahvuskultuuri mõju Soome raamatupidamistavale. Soome on demokraatlik riik. Autori hinnangul on Soome rahvuskultuur feminiinne, kuna lahkkelisid lahendatakse enamasti kompromissi teel. Soome raamatupidamises valitseb ettevaatlikkuse printsiip, mis viitab ebakindluse vältimisele. Ebakindluse vältimine on Soomes aastatega vähenenud ja ei ole enam nii tugev. Soomet iseloomustab praegu veel individualism. Samas on Soomes väga arenenud ametiühingud, mis on iseloomulik kollektivismile.

Autori hinnangul on eestlaste rahvuskultuur üsna sarnane skandinaavlaste omaga. Eestis lahendatakse lahkkelisid enamasti kompromissi teel, mis tähendab, et Eesti kultuur on feminiinne nagu ka Soomes. Neid kultuure iseloomustab koostööle orienteeritud ühiskond. Eestis ei ole ametiühingud olulisel kohal ja seetõttu on Eesti tunduvalt individualistlikum. Eestil on negatiivsed mälestused Nõukogude Liidu aja kollektivismi ees ja sellest hoidutakse (vt lisa 16).

Riikide võrdlemine Gray klassifikaatorite abil on siiski alati vaieldav. Uued seadused ja riigi areng võivad karakteristikuid aja jooksul muuta. Antud võrdlus on koostatud autori arvamusel ja on seega üsna subjektiivne.

3.3 Võrreldavuse indeksite analüüs

Magistritöö teises osas esitatud Soome ja Eesti raamatupidamistavade erinevused on autor jaotanud autori tinglikult kolmeks:

- 1) vormilised,
- 2) ajalised,
- 3) arvestusmeetoditest tulenevad.

Kõige vähem mõjutavad raamatupidamist vormilised erinevused. Vormiliseks erinevuseks on näiteks Soome „tagurpidi“ bilanss. Kõige rohkem mõjutavad majandusaastaruandeid arvestusmeetodite erinevused. Arvestusmeetodite erinevusest tulenevad erinevused on jäädavad. Ajalised erinevused tulenevad kulude ja tulude kajastamise ajalisest nihkest. Sellised erinevused vähenevad aja jooksul kahe raamatupidamistava vahel.

Võrreldavuse indeksite analüüsis võetakse vaatluse alla ajalised ja arvestusmeetodite erinevused. Vormilised erinevused ei muuda kasumiaruande ega ka bilansi sisu ning seetõttu ei ole võimalik neid indeksitega analüüsida.

Gray klassifikaatorite analüüsi põhjal on nii Soome kui ka Eesti raamatupidamistava konservatiivne. Järgnevalt analüüsitakse detailsemalt Soome ja Eesti raamatupidamise konservatiivsuse erinevusi.

3.3.1 Võrreldavuse indeksid

Gray töötas välja võrreldavuse indeksi, mida ta ise nimetas konservatiivsuse indeksiks (Roberts et al 2008). Seda indeksit saab kasutada nii kasumi kui ka omakapitali mõõtmiseks. Jaotades analüüsitavad andmed mitmeks osaks saab leida võrreldavuse osalisi indekseid ning selle tulemusel mõõta erinevuste mõju.

Kui võtta aluseks Soome raamatupidamistava järgi saadud kasum ja võrrelda seda Eesti raamatupidamistava põhise kasumiga, siis saaks indeksi arvutamiseks kasutada järgmist valemit:

$$K_i = 1 - \frac{Kasum_{Soome} - Kasum_{Eesti}}{|Kasum_{Soome}|} \quad (3.1)$$

kus

K_i – kasumi võrreldavuse indeks.

Nimetajas kasutatakse näitajana absoluutkasumit, mis tagab selle, et indeks on alati positiivne. Indeksi väärtuseks on 1,0 siis, kui kahe kasumi näitajad on samad. Kui väärtus on suurem kui 1, siis Eesti raamatupidamispõhine kasum on suurem kui Soome raamatupidamispõhine kasum ehk Eesti hea raamatupidamistava on vähem konservatiivne. Kui aga indeks on 0 ja 1,0 vahel, siis on Eesti raamatupidamise põhine kasum väiksem kui Soome tava põhine kasum ehk Eesti hea raamatupidamistava on konservatiivsem.

Tihti annavad arvestusreeglid perioodi kohta erineva kasumi, samas ei mõjuta see lõppkasumit ettevõtte eksisteerimisaja jooksul. Seepärast ongi parem hinnata indekseid selle järgi, kui sarnased või erinevad on näitajad või kui võrreldavad indeksid on. Praktikas on indeksi kasutamise nõrgaks küljeks ettevõtete andmete halb kättesaadavus. Üldjuhul avaldavad andmeid ainult suuremad rahvusvahelised ettevõtted. Oluline on, kui erinev on riikide raamatupidamispraktika ehk kui palju kasutatakse sarnaseid ja kui palju erinevaid meetodeid. Kuigi mõne riigi majanduskeskkond ja ettevõtete andmed võivad olla väga sarnased, võib ka väheste erinevuste mõju olla väga suur.

Sarnaselt kasumi mõõtmisele saab hinnata ka omakapitali alusel konservatiivsust. Võttes aluseks Soome raamatupidamistava järgi saadud omakapitali ja võrreldes seda Eesti raamatupidamistava põhise omakapitaliga, siis saaks indeksi arvutamiseks kasutada järgmist valemit (Gullkvist, Söderlund 2014):

$$Ok_i = 1 - \frac{Omakapital_{Soome} - Omakapital_{Eesti}}{|Omakapital_{Soome}|} \quad (3.2)$$

kus

Ok_i – omakapitali võrreldavuse indeks.

Kui indeksi väärtus on 1,0 siis erinevust ei ole, st omakapitalid on võrdsed. See näitab, et raamatupidamistavade erinevus ei ole omakapitali mõjutanud. Kui väärtus on väiksem kui 1,0 näitab see, et Eesti tava omakapital on Soome riigisisese raamatupidamistava omakapitalist suurem. Kui väärtus on suurem kui 1,0, näitab see, et Eesti tava omakapital on Soome riigisisese raamatupidamistava omakapitalist väiksem.

Võrreldavuse osalised indeksid näitavad mõju konkreetse standardi või näitaja kohta (Gullkvist, Söderlund 2014). Selles töös vaadeldakse osalise indeksi abil iga Eesti ja Soome raamatupidamistava erinevust järgmiselt (Gullkvist, Söderlund 2014):

$$Ok_{oi} = 1 - \frac{Näitaja_{Eesti}}{|Omakapital_{soome}|} \quad (3.3)$$

kus

Ok_{oi} – omakapitali osaline võrreldavuse indeks.

Osaline võrreldavuse indeks näitab suhtelist mõju, eelkõige standardite muutuste mõju teisele tavale üleminekul. Autor kasutab osalist indeksit konkreetsete raamatupidamistavade erinevuste vaatlemiseks. Standardite asemel valitakse riigisisese tava vastavad juhendid. Valimisse võetakse suuremaid muudatusi kaasatoovad olukorrad. Osalise indeksi ja võrreldavuse indeksi tõlgendamine on ühesugune.

3.3.2 Analüüsi andmete ettevalmistus

Oma töökogemuse põhjal valis magistritöö autor analüüsiks näidisandmed. Andmete valimisse on võetud Eesti keskmise suurusega 5 ettevõtte keskmised näitajaid. Nende näitajate põhjal on koostatud kaks bilanssi ning kasumiaruannet: üks Soome ja teine Eesti tava järgi. Mõlema bilansi ning kasumiaruande aluseks on võetud Eestis kehtivad skeemid. Soome raamatupidamistava puhul on käsitletud kinnisvarainvesteeringuid ehitistena ja bioloogilist vara põhivarana. Andmeid on analüüsitud *MS Excel* programmiga. Aruannete koostamiseks tehtud raamatupidamiskanded on toodud lisas 18. Nende kannete alusel saadud kasumiaruanne ning bilanss on esitatud lisas 19.

Arvestusmeetodite (vt tabel 13) erinevuste välja toomiseks on valitud sellised meetodid, kus erinevused tuleksid paremini esile. Vaatluse alla on võetud õiglase väärtuse meetod ja soetusmaksumuse meetod. Õiglase väärtuse meetodi eeliseks on aruannete usaldusväärsus, kuid puudus kulukas turuväärtuse määramine. Soetusmaksumuse meetodi puhul ei mõjuta kinnisvaraturu muutused bilanssi. Samas soetusmaksumuse puhul võib olla vara arvel turuväärtusest tunduvalt suuremas summas ja see annab ettevõttest väärade ülevaate. Erinevust ei teki kui turuväärtus ja soetusmaksumus on sama.

Tabel 13. Bilansi ja kasumiaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid

Protsess	Tingimus	Soome tava	Eesti tava
Finantsinstrumentide ümberhindlus turuväärtusele	Turuhind on 5% madalam raamatupidamislislikust väärtusest.	Soetusmaksumuse meetod	Õiglase väärtuse meetod
Maa ümberhindlus turuväärtusele	Turuhind on 5% kõrgem raamatupidamislislikust väärtusest.	Õiglase väärtuse meetod	Soetusmaksumuse meetod
Bioloogilise vara ümberhindlus turuväärtusele	Turuhind on 5% madalam raamatupidamislislikust väärtusest.	Soetusmaksumuse meetod	Õiglase väärtuse meetod
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus turuväärtusele	Turuhind on 5% madalam raamatupidamislislikust väärtusest.	Soetusmaksumuse meetod	Õiglase väärtuse meetod

Allikas: (Autori koostatud ptk 2.1 toodud andmete alusel)

Selleks, et erinevused paremini esile tuleksid on Soome ja Eesti raamatupidamiskannete ajaliste erinevuste (vt lisa 17) analüüsiks valitud samuti äärmuslikud tingimused. Varude, kapitaalrendi, tulu, tulevaste perioodide kulu, töösuhte lõpetamise hüvitiste ja amortisatsiooni arvestuses erinevad Soome ja Eesti tava oma olemuselt kulusse kandmise ajahetke poolest. Tehingu lõpptulemus on mõlema tava puhul sama. Soome aastaaruande lisa on väga lühike, tehingute kajastamise ajalise erinevuse info seal üldjuhul puudub.

Gray kasumi ja omakapitali üldise indeksi arvutamisel on vaadeldud kõigepealt analüüsitavate protsesside koosmõju. Seejärel on arvatud iga protsessi raamatupidamiskannete mõju eraldi. Osalise indeksi arvutamise aluseks olevas aruandes on eelnevalt tehtud kõikide vaadeldavate protsesside kohta raamatupidamiskanded.

3.3.3 Kasumi analüüs

Kasutades Gray kasumi võrreldavuse indeksit on magistr töö autor võrreldud Soome raamatupidamistava ja Eesti raamatupidamistava alusel esitatud kasumit. Analüüsi aluseks on valitud 17 raamatupidamistava erinevust.

Üldine kasumi võrreldavuse indeks on arvatud kasutades valemit 3.1. Võrreldavuse osalised indeksid kasumi kohta on arvatud järgmise valemiga:

$$K_{oi} = 1 - \frac{Näitaja_{Eesti}}{|Omakapital_{Soome}|} \quad (3.5)$$

kus

K_{oi} – kasumi osaline võrreldavuse indeks.

Lisas 20 on toodud leitud indeksid: teises veerus üldised kasumi võrreldavuse indeksid ja kolmandas veerus kasumi võrreldavuse osalised indeksid. Esimeses reas on esitatud kasumi võrreldavuse indeks kõikide erinevuste puhul. Järgnevatel ridadel on indeksid toodud erinevuste lõikes. Lisas 24 on esitatud kasumite võrdlus protsentuaalselt iga erinevuse kohta.

Eesti raamatupidamispõhine kasum on suurem kui Soome raamatupidamispõhine kasum ehk Eesti hea tava on vähem konservatiivne järgmistes olukordades (vt lisa 20):

- varude arvelevõtmises,
- kinnisvarainvesteeringute amortisatsiooni arvestuses,
- bioloogilise vara amortisatsiooni arvestuses,
- immateriaalse vara kapitaliseerimises,
- kapitaalrenditud vara rendimaksete arvestuses,
- tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimises.

Ülejäänud erinevuste puhul ja seega enamasti on Eesti tava põhised kasumid väiksemad kui Soome tava põhised kasumid ehk Eesti hea tava on konservatiivsem.

Käibevara osas on kasumi võrreldavuse indeksid leitud finantsinstrumentide ja varude arvestuse mõjul. Finantsinstrumentide puhul on vaatluse alla võetud Soome raamatupidamises soetusmaksumuse meetod ja Eesti raamatupidamises õiglase väärtuse meetod. Kasumi võrreldavuse indeksid finantsinstrumentide mõjul on alla ühe, kuid väga lähedal ühele (vt lisa 10). Soome kasum on 1,85% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Seega on finantsinstrumentide puhul Eesti raamatupidamistava natuke konservatiivsem. Juhul kui turuväärtus ja soetusmaksumus ühtivad, ei ole ka erinevusi. Majanduslanguste ja -tõusude perioodid mõjutavad finantsinstrumentide turuväärtusi märgatavalt. Soomes on lubatud kasutada õiglast väärtust, kuid kasutatakse enamasti soetusmaksumust. Mõlema riigi tavas on lubatud nii õiglase väärtuse kui ka soetusmaksumuse meetod. Soomes ei ole nõutud edasisel kajastamisel õiglase väärtuse meetodi kasutamine, sellest võibki tuleneda käibevara suuruse erinevus. Varude puhul on kasumi võrreldavuse indeksid vastupidiselt finantsinstrumentide arvestusele ühest suuremate väärtustega (vt lisa 20). Soome kasum on 3% väiksem Eesti kasumist (vt lisa 24). Seega on varude puhul Soome tava konservatiivsem. Varude puhul on tegemist ajalise erinevusega. Varude realiseerumisel erinevused kaovad. Varude suuruse erinevus tuleneb sellest, et Soome raamatupidamises võetakse varud algselt arvele ostuhinnas, mis ei sisalda ostu-, töötlemis- ega muid kulutusi. Eesti raamatupidamises võetakse varud algselt arvele

nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostu-, tootmis- ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.

Põhivara arvestuses erineb mõlema riigi raamatupidamine nii arvestusmeetodite kui ka ajalise kajastamise poolest. Põhivara arvestusmeetodite puhul oli indeks alati alla ühe (vt joonis 4). Seega on põhivara arvestus Eestis konservatiivsem. Materiaalse põhivara osas analüüsiti maa arvestust turuväärtuse suurenemisel. Maa turuväärtuse tõusmise puhul on kasumi võrreldavuse indeksid alla ühe (vt lisa 20). Üldine indeks on 0,973 ja osaline indeks 0,989. Soome kasum on 2,73% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Soome tava võimaldab arvestada maad turuväärtuses. Eesti raamatupidamistava näeb ette soetusmaksumuse meetodi. Soomes on lubatud tõsta maa raamatupidamisliku väärtust kui tagatis on suurem kui algne soetusmaksumus ning muutus on pikaajaline ja oluline. Seega on turuväärtuse suurenemisel maa arvestus Eestis konservatiivsem.

Kinnisvarainvesteeringute arvestuses erines mõlema riigi raamatupidamine arvestusmeetodite poolest. Autor on vaadeldud kinnisvarainvesteeringute arvestust turuväärtuse vähenemisel. Kinnisvarainvesteeringute mõjul on kasumi võrreldavuse indeksid alla ühe (vt lisa 20). Soome kasum on 10% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Siin on üldine indeks osalisest indeksist palju madalam. Soome raamatupidamises arvestatakse kinnisvarainvesteeringuid kui tavalist materiaalselt põhivara, mis võetakse esmakordselt arvele soetusmaksumuses. Eesti tava järgi arvestatakse kinnisvarainvesteeringuid üldjuhul õiglases väärtuses. Seega on turuväärtuse vähenemisel kinnisvarainvesteeringute arvestus Eestis konservatiivsem.

Bioloogilise vara puhul on tegemist samuti arvestusmeetodite erinevustega. Siin on vaadeldud bioloogilise vara ümberhindlust turuväärtuse vähenemisel. Bioloogilise vara arvestuse mõjul on kasumi võrreldavuse indeksid alla ühe (vt lisa 20). Soome kasum on ligi 2% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Bioloogilise vara mõistet ei kasutata Soome raamatupidamises. Soomes arvestatakse bioloogilist vara Soomes soetusmaksumuses. Eestis on bioloogilise vara arvestusmeetodiks õiglane väärtus. Seega on bioloogilise vara arvestuses Eesti tava konservatiivsem.

Amortisatsiooni arvestuses on tegemist kahe riigi raamatupidamiskannete ajalise erinevusega. Bioloogilise vara ja kinnisvarainvesteeringute amortisatsiooni arvestuses on eeldatud, et vara enda turuväärtus ei ole muutunud. Põhivara amortisatsiooni puhul oli kasumi võrreldavuse indeks alati üle ühe (vt joonis 5). Seega on amortisatsiooni arvestus Soomes konservatiivsem (vt lisa 24). Soomes kajastatakse bioloogilise vara amortisatsiooni

nagu materiaalse põhivara amortisatsiooni. Eestis kajastatakse bioloogilist vara õiglase väärtuse meetodil. Kui õiglane väärtus muutub, siis muutub ka indeksi suurus. Soomes kajastatakse kinnisvarainvesteeringute amortisatsiooni samadel alustel nagu materiaalse põhivara amortisatsiooni. Eestis kajastatakse kinnisvarainvesteeringut õiglase väärtuse meetodil ja seega seda ei amortiseerita. Kui õiglase väärtus on madalam kui soetusmaksumus, siis on Eesti konservatiivsem. Soomes amortiseeritakse immateriaalne vara üldjuhul maksimaalselt 5 aasta jooksul. Eesti näites on autor aluseks võtnud 10 aastase kasutusaja.

Üks olulisemaid erinevusi kahe riigi raamatupidamise vahel on kapitaalrendi arvestus (vt joonis 6). Soome raamatupidamistavas kajastatakse kõiki rendilepinguid kasutusrendina. Eesti tava alusel tuleb rendilepingud klassifitseerida kasutus- või kapitaalrendiks. Eesti raamatupidamises kanduvad kapitaalrendilepingu sõlmimisel kõik omandi olulised riskid ja hüved üle rentnikule. Soome raamatupidamises lähevad riskid ja hüved üle rentnikule alles lepingu lõppedes. Kapitaalrendi puhul tegemist ajalise erinevusega. Kapitaalrendilepingu lõppedes erinevused kaovad (vt tabel 14). Indeks arvestati esimese aasta lõpu seisuga. Kapitaalrendilepingu sõlmimise ja lõpetamise kajastamisel on kasumi võrreldavuse indeks 1, seega on mõlema riigi kasumid antud juhtudel võrdsed (vt lisa 20). Ka kasumi osalise võrreldavuse indeks on kapitaalrendilepingu alguse ja lõpu kajastamisel lõpus 1. Kasumi võrreldavuse indeksid kapitaalrenditud vara amortisatsiooni mõjul on alla ühe (vt lisa 20). Üldine indeks on 0,0964 ja osaline indeks 0,985. Soome kasum on 4% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Seega on kapitaalrenditud vara amortisatsiooni puhul Eesti tava konservatiivsem. Kasumi võrreldavuse indeksid kapitaalrenditud vara rendimaksete arvestuse mõjul on üle ühe (vt lisa 20). Soome kasum on 4% väiksem Eesti kasumist (vt lisa 24). Seega on renditud vara maksete arvestus Soome tava puhul konservatiivsem.

Tabel 14. Kasumi muutused kapitaalrendi puhul (eurodes)

Protsess	Soome tava	Eesti tava	Erinevus
Kapitaalrendilepingu kajastamine bilansis lepingu sõlmimisel	55 000	55 000	0
Kapitaalrendilepingu kajastamine bilansis lepingu lõppemisel	37 000	37 000	0
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimesel aastal	55 000	53 000	2 000
Kapitaalrenditud vara rendimaksete arvestus esimesel aastal	53 000	55 000	-2 000

Allikas: (Autori koostatud lisa 19 toodud andmete alusel)

Tulude ja kulude kajastamisel raamatupidamises on tegemist ajalise erinevusega. Tulude puhul on kasumi võrreldavuse indeksid ühest väiksemad, mis näitab, et Eesti on tulude arvestuses konservatiivsem (vt joonis 7). Ka Soome kasum on tulude arvestuses suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Samas tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimise puhul on kasumi võrreldavuse indeks ühest suurem (vt lisa 20) ja Eesti kasum suurem Soome kasumist (vt lisa 24). Soomes kajastatakse tulevikusoodustusega müük müügituluna, soodustust ei kajastata kohustisena. Eestis jaotatakse tulevikusoodustusega müük raamatupidamises kohustiseks soodustuse eest ja müügituluks. Seega on tulevikusoodustusega tulu arvestus Eesti tava puhul konservatiivsem. Ka kasumi võrreldavuse indeksid tulu arvestuses kasutades valmidusastme meetodil on indeks alla ühe (vt lisa 20). Samas on tulu kajastamine valmidusastme meetodil Soomes vabatahtlik. Eestis võib meetodit mitte kasutada ainult teatud tingimustel.

Kasumi võrreldavuse indeksid tulevaste perioodide kulu arvestuse mõjul on alla ühe (vt lisa 20) ja Soome kasum on 57% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Seega on tulevaste perioodide kulu arvestuses Eesti tava konservatiivsem. Kulu kapitaliseerimisega erinevus väheneb. Seevastu kasumi võrreldavuse indeksid tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimise mõjul on ühest suuremad (vt lisa 20). Soomes on lubatud mõningaid kulusid kapitaliseerida. Eestis kajastatakse kõik kulud kohe kuludena, neid ei kapitaliseerita. Seega on tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimisel Soome tava konservatiivsem.

Kasumi võrreldavuse indeksid töösuhte lõpetamise hüvitiste arvestuse mõjul on alla ühe (vt lisa 20). Soome kasum on 57% suurem Eesti kasumist (vt lisa 24). Töösuhte lõpetamise hüvitis kajastatakse Soomes kuludena väljamaksmisel. Eestis moodustatakse eraldi kohustuse tekkimisel ning järgmisel perioodil tasutavad summad arvestatakse nüüdisväärtuses. Seega on töösuhte lõpetamise hüvitiste arvestuses Soome tava konservatiivsem. Töösuhte lõpetamise hüvitiste arvestuse erinevus väheneb ajaga.

Kasumi võrreldavuse indeks kõikide erinevuste kohta kokku on Soomes suurem kui Eesti raamatupidamistava puhul. Ka eraldi vaadeldavate erinevuste põhjal on enamasti indeks ühest väiksem. Seega on Soome raamatupidamistava Eesti raamatupidamistavast antud analüüsi põhjal vähem konservatiivsem. Madalaim kasumi võrreldavuse indeksi väärtus (0,636) on töösuhte lõpetamise hüvitiste ja tulevaste perioodide kapitaliseeritava kulu arvestamises (vt lisa 20). Kasumi võrreldavuse indeksi järgi on enamasti Soome raamatupidamistava kasumid suuremad kui Eesti raamatupidamistava omad (vt tabel 15). Arvestusmeetoditest tulenevate erinevuste kasumite indeksid on eranditult kõik ühest väiksemad. Seega on Soome raamatupi-

damistava Eesti raamatupidamistavast kasumi võrreldavuse indeksi analüüsi põhjal vähem konservatiivsem. Madalaim võrreldavuse indeksi väärtus (0,636) on tulevaste perioodide kulu arvestamisel.

Tabel 15. Kasumi võrreldavuse indeksite koondtabel

	Indeksi väärtus	Erinevuste arv
Soome kasum on alla 90% Eesti kasumist	<0,90	3
Soome kasum on 91–95% Eesti kasumist	0,91–0,95	1
Soome kasum on 96–105% Eesti kasumist	0,96–1,05	10
Soome kasum on 106–110% Eesti kasumist	1,06–1,10	2
Soome kasum on üle 110% Eesti kasumist	>1,10	1
Kokku analüüsitud erinevusi		17
Keskmine kasumi võrreldavuse indeks	0,960	
Vahemik	Madalaim väärtus	0,636
	Kõrgeim väärtus	1,146

Allikas: (Autori koostatud lisas 20 toodud andmete alusel)

Kasumi osalise võrreldavuse indeksi järgi on enamasti Soome raamatupidamistava kasumid suuremad kui Eesti raamatupidamistava omad (vt tabel 16). Arvestusmeetoditest tulenevate erinevuste kasumi indeksid on eranditult kõik ühest väiksemad. Seega on Soome raamatupidamistava Eesti raamatupidamistavast ka osalise võrreldavuse indeksi analüüsi põhjal vähem konservatiivsem. Madalaim osalise võrreldavuse indeksi väärtus (0,787) on tulu kajastamine valmidusastme meetodil.

Tabel 16. Kasumi võrreldavuse osaliste indeksite koondtabel

	Indeksi väärtus	Erinevuste arv
Soome kasum on alla 90% Eesti kasumist	<0,90	3
Soome kasum on 91–95% Eesti kasumist	0,91–0,95	0
Soome kasum on 96–105% Eesti kasumist	0,96–1,05	14
Soome kasum on 106–110% Eesti kasumist	1,06–1,10	0
Soome kasum on üle 110% Eesti kasumist	>1,10	0
Kokku analüüsitud erinevusi		17
Keskmine kasumi võrreldavuse indeks	0,974	
Vahemik	Madalaim väärtus	0,787
	Kõrgeim väärtus	1,051

Allikas: (Autori koostatud lisas 20 toodud andmete alusel)

Mitmete protsesside tulemus sõltus turuväärtusest. Kui analüüsitud vara turuväärtus muutub vastupidiselt vaadeldud juhtumile, siis muutub ka indeks vastupidiseks. Kui erinevuse

aluseks olevat näitajat ei ole aruandes, siis on indeks võrdne ühega. Samas on juhtumi toimumisel oma kindel reegel selle kohta, millises suunas indeks muutub (vt lisa 22). Osaline indeks on üldisest indeksist suurem, kui üldine indeks on alla ühe. Osaline indeks on üldisest indeksist väiksem, kui üldine indeks on üle ühe.

3.3.4 Omakapitali analüüs

Kasutades Gray omakapitali võrreldavuse indeksit on magistritöö autor võrreldud Soome raamatupidamistava ja Eesti raamatupidamistava alusel leitud omakapitali. Analüüsi aluseks on 17 raamatupidamistava erinevust. Omakapitali võrreldavuse indeksid on arvutatud kasutades valemeid 3.2. ja 3.3. Lisas 21 on toodud analüüsi tulemusel saadud omakapitali võrreldavuse indeksid ja omakapitali võrreldavuse osalised indeksid. Esimeses reas on esitatud omakapitali võrreldavuse indeks kõikide erinevuste puhul. Järgnevatel ridadel on indeksid toodud erinevuste lõikes. Lisas 25 on esitatud omakapitali võrdlus protsentuaalselt iga erinevuse kohta.

Omakapitali võrreldavuse indeksid ühtivad kasumi võrreldavuse indeksite tulemustega. Ka siin on Eesti raamatupidamispõhine omakapital suurem kui Soome raamatupidamispõhine omakapital järgmistes olukordades (vt lisa 21):

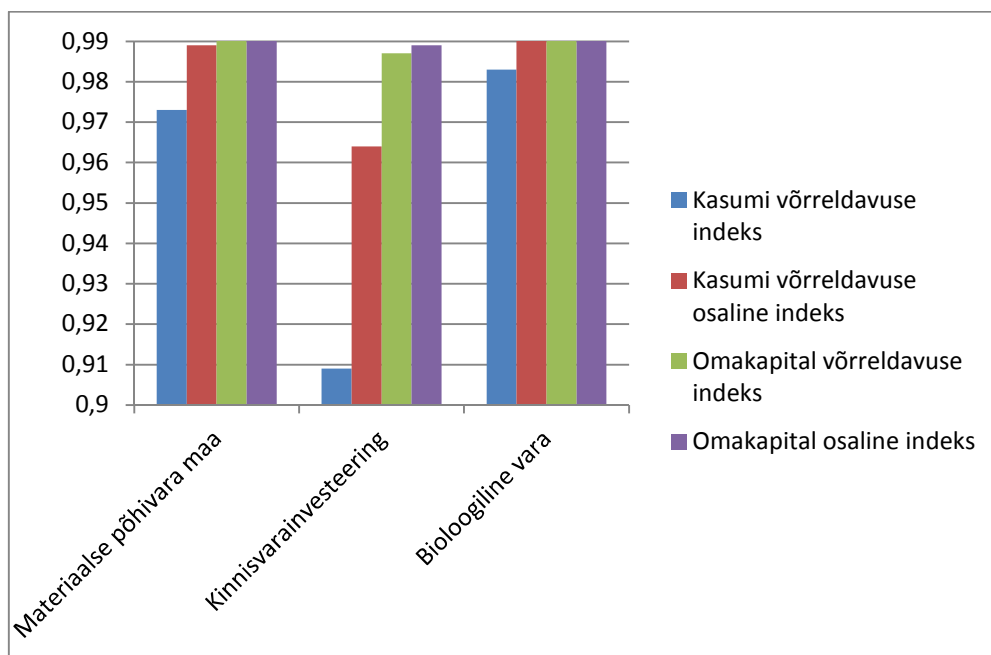
- varude arvelevõtmises,
- kinnisvarainvesteeringute amortisatsiooni arvestuses,
- bioloogilise vara amortisatsiooni arvestuses,
- immateriaalse vara kapitaliseerimises,
- kapitaalrenditud vara rendimaksete arvestuses,
- tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimises.

Ülejäänud juhtudel on Eesti tava omakapital Soome raamatupidamistava omakapitalist väiksem.

Käibevara osas on omakapitali võrreldavuse indeksid leitud arvestades finantsinstrumentide ja varude arvestuse mõju. Saadud tulemused sarnanevad kasumi võrreldavuse indeksitele. Omakapitali võrreldavuse indeksid finantsinstrumentide arvestuse mõjul on alla ühe (vt lisa 21), natuke suuremad kasumi võrreldavuse indeksitest (vt lisa 20). Seega on ka siin finantsinstrumentide puhul Eesti raamatupidamistava konservatiivsem. Varude arvestuses

on indeks üle ühe (vt lisa 21). Soome omakapital on 0,43% väiksem Eesti omakapitalist (vt lisa 25). Seega on varude puhul Soome tava konservatiivsem.

Põhivara arvestusmeetodite puhul olid nii kasumi kui ka omakapitali indeksid alla ühe (vt lisa 21) ning Soome omakapital on suurem Eesti omakapitalist (vt lisa 25). Seega on põhivaraarvestuses Eestis konservatiivsem. Omakapitali võrreldavuse üldiste ja osaliste indeksite vaheline erinevus oli väga väike. Kasumi võrreldavuse indeksid on väiksemad omakapitali võrreldavuse indeksitest (vt. joonis 4). Materiaalse põhivara osas analüüsiti maa ümberhindlust turuväärtuse suurenemisel.

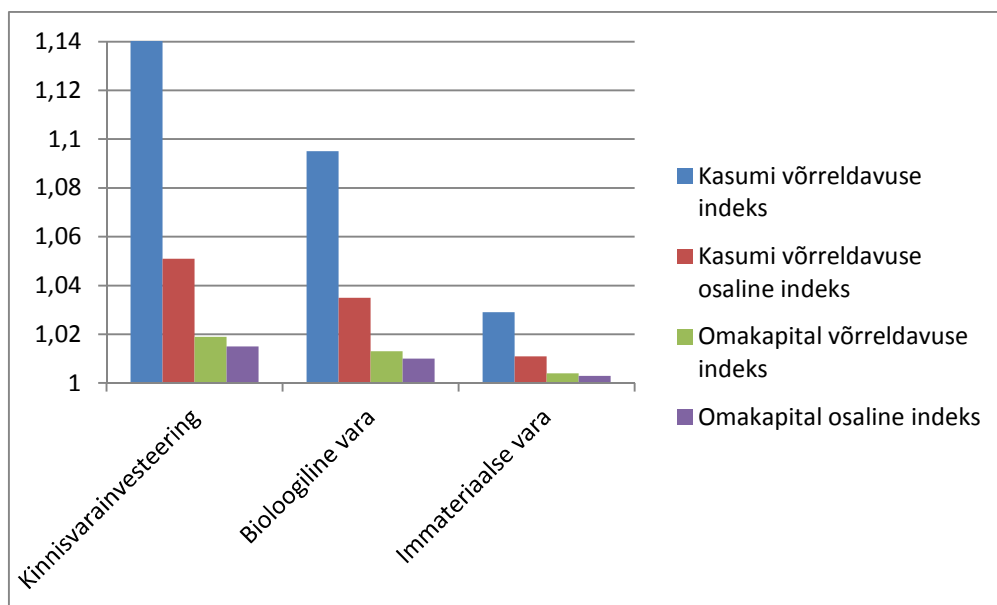

Joonis 4. Võrreldavuse indeksid põhivara arvestuse mõjul

Allikas: (Autori koostatud lisades 21 ja 22 toodud andmete alusel)

Nii kasumi kui ka omakapitali indeksid põhivara amortisatsiooni arvestuses olid ühest suuremad (vt lisa 21). Soome omakapital on ligi 2 % väiksem Eesti omakapitalist (vt lisa 25). Seega on põhivara amortisatsiooni arvestus Soomes konservatiivsem. Kui õiglase väärtus on madalam kui soetusmaksumus, siis on Eesti konservatiivsem. Omakapitali võrreldavuse üldiste ja osaliste indeksite vaheline erinevus oli väga väike. Kasumi võrreldavuse indeksid on suuremad omakapitali võrreldavuse indeksitest. (vt. joonis 5)

Joonis 5. Võrreldavuse indeksid põhivara amortisatsiooni mõjul

Allikas: (Autori koostatud lisades 20 ja 21 toodud andmete alusel)

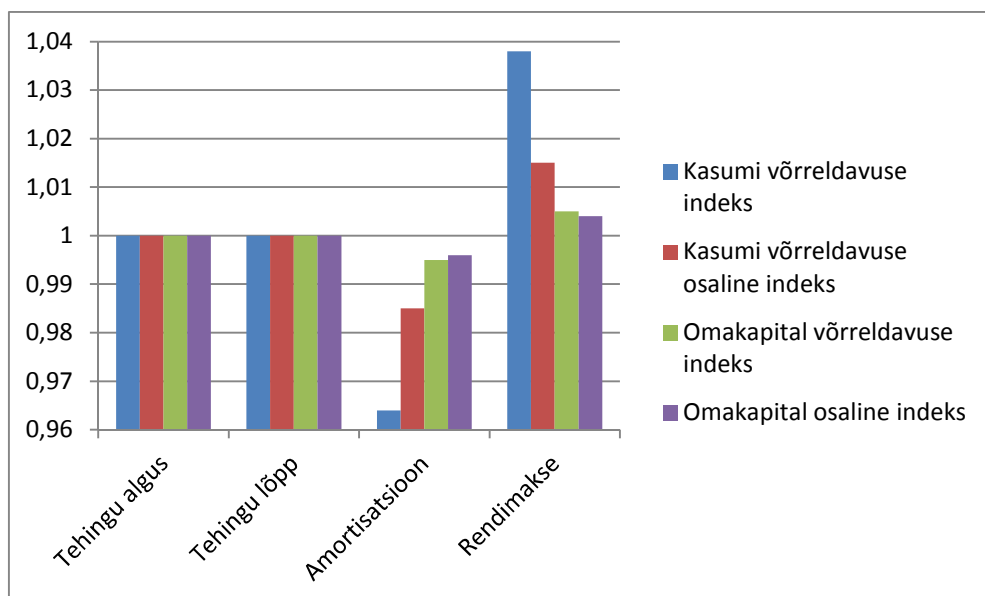
Nii kasumi kui ka omakapitali võrreldavuse indeksid on rendilepingu sõlmimisel ja lõpetamisel võrdsed ühega, mis näitab et lepingu lõpus ning alguses on mõlema riigi omakapitalid võrdsed (vt lisa 21). Kapitaalrendilepingu lõppedes erinevused kaovad (vt tabel 17).

Tabel 17. Omakapitali muutused kapitaalrendi puhul (eurodes)

Kapitaalrenditud varaobjekti kajastamine bilansis	Soome tava	Eesti tava	Erinevus
Lepingu sõlmimisel	384 000	384 000	0
Lepingu lõppemisel	366 000	366 000	0
Amortisatsioon arvestus esimesel aastal	384 000	382 000	2 000
Rendimaksete arvestus esimesel aastal	382 000	384 000	-2 000

Allikas: (Autori koostatud lisa 19 toodud andmete alusel)

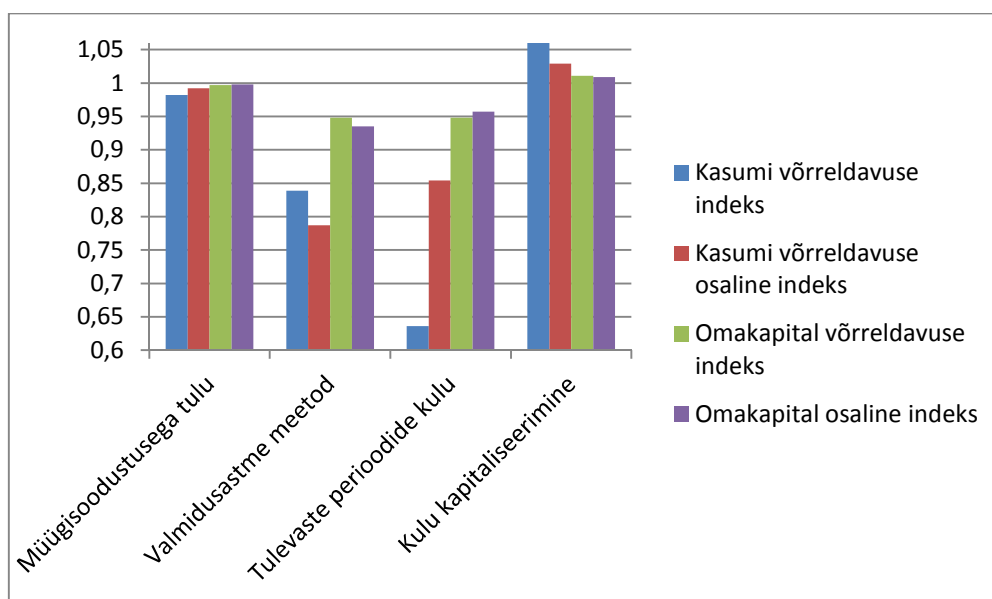
Kapitaalrentimise arvestuse erinevused tulevad Soome ja Eesti raamatupidamisaruannetesse lepingu sõlmimise ja lõpetamise vahelisel perioodil (vt joonis 6). Kapitaalrenditud vara amortisatsiooni puhul on Eesti tava konservatiivsem (vt joonis 6). Renditud vara maksete arvestuses on Soome tava konservatiivsem.

Joonis 6. Võrreldavuse indeksid kapitaalrentimise mõjul

Allikas: (Autori koostatud lisades 20 ja 21 toodud andmete alusel)

Tulude puhul on omakapitali võrreldavuse indeksid ühest väiksemad (vt lisa 21), mis näitab, et Eesti on tulude arvestuses konservatiivsem (vt joonis 7). Kasumi ja osakapitali võrreldavuse indeksite suurimad erinevused on tulu arvestuses valmidusastme meetodil ja tulevaste perioodide kulu arvestuses. Tulevaste perioodide kulu arvestuses Eesti tava konservatiivsem. Samas tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimisel Soome tava konservatiivsem.

Joonis 7. Võrreldavuse indeksid tulu ja kulu mõjul

Allikas: (Autori koostatud lisades 20 ja 21 toodud andmete alusel)

Omakapitali võrreldavuse indeksid töösuhte lõpetamise hüvitiste mõjul on alla ühe (vt lisa 21). Üldine indeks on 0,948 ja osaline indeks 0,957. Soome omakapital on 5,49% suurem Eesti omakapitalist (vt lisa 25). Töösuhte lõpetamise hüvitis kajastatakse Eestis kohe kohustuse tekkimisel eraldi, Soomes kuludena väljamaksmisel. Seega on töösuhte lõpetamise hüvitiste arvestuses Soome tava konservatiivsem.

Omakapitali võrreldavuse indeks kõikide erinevuste puhul kokku on Soome raamatupidamistava järgne omakapital suurem kui Eesti raamatupidamistava puhul (vt lisa 21). Ka eraldi vaadeldavate erinevuste põhjal on enamasti indeks ühest väiksem. Kõik arvestusmeetodite erinevusest arvutatud omakapitali indeksid on ühest väiksemad. Seega on Soome omakapital tulenevalt arvestusmeetoditest suurem ja Soome raamatupidamistava Eesti raamatupidamistavast antud analüüsi põhjal vähem konservatiivsem. Madalaim omakapitali võrreldavuse indeksi väärtus (0,948) on tulu arvestuses valmidusastme meetodil ja tulevaste perioodide kapitaliseeritava kulu arvestamises (vt tabel 18).

Tabel 18. Omakapitali võrreldavuse indeksite koondtabel

	Indeksi väärtus	Erinevuste arv
Soome omakapital on alla 90% Eesti omakapitalist	<0,90	0
Soome omakapital on 91–95% Eesti omakapitalist	0,91–0,95	3
Soome omakapital on 96–105% Eesti omakapitalist	0,96–1,05	14
Soome omakapital on 106–110% Eesti omakapitalist	1,06–1,10	0
Soome omakapital on üle 110% Eesti omakapitalist	>1,10	0
Kokku analüüsitud erinevusi		17
Keskmine omakapitali võrreldavuse indeks	0,992	
Vahemik	Madalaim väärtus	0,948
	Kõrgeim väärtus	1,019

Allikas: (Autori koostatud lisa 21 toodud andmete alusel)

Ka omakapitali osalise võrreldavuse indeksi järgi on enamasti Soome raamatupidamistava kasumid suuremad kui Eesti raamatupidamistava omad (vt tabel 19). Seega on Soome raamatupidamistava Eesti raamatupidamistavast osalise omakapitali võrreldavuse indeksi analüüsi põhjal vähem konservatiivsem. Madalaim osalise omakapitali võrreldavuse indeksi väärtus (0,935) on tulu kajastamine valmidusastme meetodil. Omakapitali võrreldavuse indeksite keskmine on nii üldisel kui ka osalisel indeksil 0,992.

Tabel 19. Omakapitali võrreldavuse osaliste indeksite koondtabel

		Indeksi väärtus	Erinevuste arv
Soome omakapital on alla 90% Eesti omakapitalist		<0,90	0
Soome omakapital on 91–95% Eesti omakapitalist		0,91-0,95	3
Soome omakapital on 96–105% Eesti omakapitalist		0,96-1,05	14
Soome omakapital on 106–110% Eesti omakapitalist		1,06-1,10	0
Soome omakapital on üle 110% Eesti omakapitalist		>1,10	0
Kokku analüüsitud erinevusi			17
Keskmine omakapitali võrreldavuse indeks		0,992	
Vahemik	Madalaim väärtus	0,935	
	Kõrgeim väärtus	1,015	

Allikas: (Autori koostatud lisa 21 toodud andmete alusel)

Kui erinevuse aluseks olevat tehingut ei toimu on ka siin indeks võrdne ühega. Tehingu toimumisel on oma kindel reegel indeksi suuruse vahemiku kohta (vt lisa 23). Indeks võib olla kas väiksem kui üks või suurem kui üks. Analüüsist jäeldub, et omakapitali erinevuste kogu indeks ei ole kunagi ühest suurema väärtusega. Kapitaalrendilepinguga seotud tehingute puhul on indeksi väärtus kahel korral väiksem ühest ning kahel korral suurem ühest, mis viitab sellele, et lepingu lõppedes omakapitalis erinevust ei ole.

Analüüsi käigus vaadeldi tulemusi aluseks võetud andmete põhjal. Algandmete muutmisel muutub ka tulemus. Kui erinevuse aluseks olevat näitajat ei ole aruandes on indeks võrdne ühega. Ka omakapitali puhul on juhtumi toimumisel oma kindel reegel selle kohta kuhu suunas indeks muutub (vt lisa 23). Omakapitali võrreldavuse indeksid on kasumi võrreldavuse indeksitest suuremad, kui indeksid on alla ühe. Omakapitali võrreldavuse indeksid on kasumi võrreldavuse indeksitest väiksemad, kui indeksid on ühest suuremad.

3.4 Analüüsi kokkuvõte

Magistritöös analüüsiti Soome ja Eesti raamatupidamistavasid kolmel meetodil.

Soome ja Eesti raamatupidamistavasid vaadeldi läbi kolme erinevuse, milleks olid:

- 1) vormilised,
- 2) ajalised,
- 3) arvestusmeetoditest tulenevad.

Vormilisi erinevusi vaadeldi ainult Gray klassifikaatorite analüüsil. Gray klassifikaatorite analüüsil vaadeldi raamatupidamist laiemalt koos Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõjuga riigi raamatupidamistavale.

Intervjuud näitasid Soome raamatupidamist raamatupidajate pilgu läbi. Siin selgus, et Soomes on raamatupidamises tegelikult kõige olulisem maksundus. Majandusaastaruanne on oma olulisuse poolest teisejärguline. Maksunduse osatähtsus on Soomes suur ja see viitab ühetaolisusele. Gray karakteristikute järgi on Soome raamatupidamine paindlikum, asudes ühetaolisuse ja paindlikkuse piiril. Nii intervjuudest kui ka Gray karakteristikute analüüsist selgub Soome finantsaruannete minimaalne avalikustatus. Majandusaastaruanded on sisult lühikesed ja napolisõnalised. Gray karakteristikute järgi tuleb välja, et Soomes on oluline raamatupidaja professionaalsus. Samas intervjuust selgub, et raamatupidajana saab edukalt töötada ka Soome raamatupidaja kutse omamiseta. Soome professionaalseks raamatupidajaks saamine on väga kulukas ja keeruline.

Olulisi erinevusi võivad tekitada arvestusmeetodid. Näiteks on Soomes lubatud suurendada maa ja vesialade väärtust. Eestis ei ole lubatud põhivara suurendada. Erinevused tulevad ka eri meetodite kasutamisest. Soomes kasutatakse palju soetusmaksumuse meetodit. Meetodite erinevused on Soome ja Eesti tava puhul materiaalse põhivara, kinnisvarainvesteeringute, bioloogilise vara, riskimaandamisinstrumentide ja ettevõtte soetamise arvestuses.

Võrreldavuse indeksite analüüs näitas, et Eesti raamatupidamistava on konservatiivsem Soome raamatupidamistavast. Kuigi ka Gray karakteristikute empiirilises analüüsis on tulemuseks mõlemas riigis konservatism, on saadud tulemus vastupidine – Soome raamatupidamistava on konservatiivsem kui Eesti raamatupidamistava. Saadud tulemus sõltus siiski analüüsis vaadeldavatest olukordadest. Näiteks kui turuhind muutub vastupideselt analüüsitud situatsioonile, muutub ka tulemus.

KOKKUVÕTE

Magistritöös esitati ülevaade Soome raamatupidamise seadusest ja juhenditest ning võrrelda neid Eesti samasisuliste õigusaktidega. Töös käsitleti väike- ja keskmise suurusega ettevõtteid. Magistritöö annab olulist infot Soome ettevõtlusega seotud Eesti ettevõtjatele ja raamatupidajatele.

Parema ülevaate saamiseks on töös kirjeldatud esmalt Soome raamatupidamise ajalugu. Soome raamatupidamisel on väga pikk traditsioon ning erinevalt Eestist on see saanud iseseisvalt areneda. Seetõttu on Soome raamatupidamisel hea teoreetiline baas. Eesti raamatupidamise ajaloo kohta on vähe materjali. Soome raamatupidamise kujunemist on mõjutanud mitmed ajaloolised sündmused. Professor Martti Saario välja töötatud kulu-tulu-teooria on olnud Soome raamatupidamise seaduse teoreetiliseks aluseks. Soome raamatupidamise olevik tugineb ajaloole. Nüüdisaegset Soome raamatupidamist iseloomustab rahvusvahelistumise pooldajate ja selle vastaste pidev diskussioon. Samas ei ole raamatupidamise põhilisusfilosofia palju muutunud sellest ajast, kui August Lilius esimese soomekeelse raamatupidamisõpiku kirjutas. Soome raamatupidamise traditsioon on olnud järjepidev, sellele on olnud hea rajada toimiv rahvusvaheline raamatupidamine. Kuigi kulu-tulu-teooriat on raamatupidamises lihtne kasutada, liigub praegune Soome raamatupidamine rohkem bilansiteooria suunda.

Töö käigus toodi välja Soome ja Eesti raamatupidamistavade erinevused. Soome majandusaastaaruandes ei ole nõutud omakapitali aruannet ning väikeettevõtteid ei pea esitama rahavoogude aruannet. Soome majandusaastaaruannetes on vähe informatsiooni. Väikeettevõtetel on aastaaruande vormi puhul lihtsustatud nõuded. Enamik Soome ettevõtete majandusaastaaruanded läbivad audiitori ülevaatus, kuna selle toiminguga piirmäärad on väga madalad. Soomes võib sidus- ja ühisettevõtteid konsolideerida ainult kapitaliosaluse meetodil. Soomes on lubatud teatud tingimustel ettevõtte omandamine *pooling*-meetodil.

Soomes kajastatakse finantsinstrumente soetusmaksumus või õiglases väärtuses. Eestis arvestatakse neid ainult õiglases väärtuses. Soomes ei sisalda varu soetusmaksumus varude töötlemiskulutusi.

Soomes võib materiaalse põhivara arvestuses kasutada ka õiglase väärtuse meetodit. Maa ja vesialade puhul on lubatud väärtuse suurendamine. Soome raamatupidamises puudub kinnisvarainvesteeringute ja bioloogilise vara mõiste. Seega arvestatakse neid vastavalt põhivara reeglitele kasutades soetusmaksumuse meetodit. Immateriaalne vara amortiseeritakse Soomes võrreldes Eestiga lühema aja jooksul. Oluline erinevus on Soome kapitaalrendi arvestuses. Soome raamatupidamistavas ei käsitleta kapitaalrentimist, kõiki rendilepinguid kajastatakse kasutusrendina.

Soomes kajastatakse tulevikusoodustusega müüki müügituluna ning soodustust ei kajastata kohustisena. Tulu kajastamine valmidusastme meetodil on Soomes vabatahtlik. Soomes on lubatud mõningaid tulevaste perioodide kulusid kapitaliseerida. Töösuhte lõpetamise hüvitis kajastatakse Soomes kuluna väljamaksmisel. Soomes on täpsemalt reguleeritud edasi-lükkunud tulumaksu ja reserveid kajastamised.

Soome ja Eesti raamatupidamistavasid analüüsiti läbi kolme erinevuse, milleks olid:

- 1) vormilised erinevused,
- 2) ajalised erinevused,
- 3) arvestusmeetodite erinevused.

Kõige vähem mõjutavad raamatupidamist vormilised erinevused. Vormiliseks erinevuseks on näiteks Soome „tagurpidi“ bilanss. Ajalised erinevused tulenevad kulude ja tulude kajastamise ajalisest nihkest. Sellised erinevused vähenevad aja jooksul kahe raamatupidamistava vahel. Kõige rohkem mõjutavad majandusaastaruandeid arvestusmeetodite erinevused, millest tulenevad erinevused on jäädavad. Soomes kasutatakse palju soetusmaksumuse meetodit. Arvestusmeetodite erinevused on Soome ja Eesti tavade vahel materiaalse põhivara, kinnisvarainvesteeringute, bioloogilise vara, riskimaandamis-instrumentide ja ettevõtte soetamise arvestuses.

Eesmärgi täitmiseks töötati läbi Soome raamatupidamise regulatsioonid ning võrreldi neid Eesti samasisuliste õigusaktidega. Magistritöös analüüsiti Soome ja Eesti raamatupidamistavasid kolmel meetodil — intervjuudega, Gray klassifikaatorite ja võrreldavuse indeksite analüüsiga.

Intervjuud näitasid Soome raamatupidamist raamatupidajate pilgu läbi. Siin selgus, et Soomes on raamatupidamises tegelikult kõige olulisem maksundus. Maksunduse osatähtsus on Soomes suur ja see viitab ühetaolisusele. Gray klassifikaatorite analüüsil vaadeldi raamatupidamist laiemalt koos Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõjuga riigi raamatupidamistavale.

Gray karakteristikute järgi on Soome raamatupidamine paindlikum, asudes ühetaolisuse ja paindlikkuse piiril. Nii intervjuudest kui ka Gray karakteristikute analüüsist selgub Soome finantsaruannete minimaalne avalikustatus. Majandusaastaruanded on sisult lühikesed ja napolisõnalised. Gray karakteristikute järgi tuli välja, et Soomes on oluline raamatupidaja professionaalsus. Samas intervjuust selgub, et raamatupidajana saab edukalt töötada ka Soome raamatupidaja kutse omamiseta. Soome professionaalseks raamatupidajaks saamine on väga kulukas ja keeruline.

Gray klassifikaatorite analüüsi põhjal on nii Soome kui ka Eesti raamatupidamistava konservatiivne. Võrreldavuse indeksitega analüüsiti detailsemalt Soome ja Eesti raamatupidamise konservatiivsuse erinevusi. Võrreldavuse indeksite analüüs näitas, et Eesti raamatupidamistava on konservatiivsem Soome raamatupidamistavast. Saadud tulemus sõltus siiski analüüsis vaadeldavatest olukordadest. Kui muuta näiteks turuhinda vastupidiselt analüüsitud situatsioonile, muutuks ka tulemus.

Kokkuvõttes võib märkida, et magistritöös käsitletud Soome raamatupidamise seaduste ja juhendite võrdlus Eesti samasisuliste õigusaktidega annab põhjaliku ülevaate kahe riigi raamatupidamistavade erinevuste kohta ning magistritöös püstitatud eesmärk sai täidetud.

VIIDATUD ALLIKAD

- Ahtiainen, M. (2009). IAS 17 – Standardin käyttöönoton vaikutukset toimintaedellytysten arviointiin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Tampereen Yliopisto 73 lk. (Pro gradu-tutkielma)
- Ahvenniemi, J. (2014). Uusi taloushallinto 2025. Tilisanomat nr. 2165.
<http://www.tilisanomat.fi/kolumni/uusi-taloushallinto-2025> (15.03.2014)
- Arlander, H., Aro-Horelli, I., Koivisto, P., Lindqvist, H., Turunen, R., Toivio, A., Vanhanen, A., Virta, R. (2006). IFRS-Tilinpäätöksen keskeiset periaatteet. Helsinki, 50 sivua.
<http://www.yritystutkimusneuvottelukunta.fi/?file=27> (15.03.2014)
- Bogdanoff, O. (2011). IFRS:n käyttöönoton vaikutukset tutkimus- ja kehittämismenojen tilinpäätös-käsittelyssä suomalaisissa pörssiyrityksissä. Aalto-yliopisto Kauppakorkea-koulu.86 lk. (Masterin tutkinnon tutkielma)
- Chanchania,S.,Willett,R. (2004). An empirical assessment of Gray’s accounting. *The International Journal of Accounting* no 39, lk 12-154.
- Elo, L. (2012). Kansallisen kulttuurin vaikutus Saksan ja Suomen kirjanpitoikäytäntöihin. Turun kauppakorkeakoulu. 95 lk. (Pro Gradu-tutkielma)
- Enqvist, T. (2011). Kannattaako suomalaisten pk-yritysten aloittaa IFRS for SMEs standard in käyttäminen? Lappeenrannan Teknillinen Yliopisto. 38 lk. (Kandidaatintutkielma)
- Fagerström, A., Lundh, S., Cunningham, G. M. (2006). Accounting development in the Nordic countries: a comparative study. – *Journal for Global Business Advancement* Linköping: Linköping University, pp. 4-27.
- Gross, K. (2014). Soome raamatupidamine. - *Raamatupidamise praktik*, nr.86 lk 29-31.
- Gullkvist, B., Söderlund K. (2014). Cross-Country Comparability at transition to IFRS – empirical evidence from Finland and Sweden. *the 50th Annual Conference of the British Accounting and Finance Association*.
https://bafa.group.shef.ac.uk/submission_system/view_submissions/index.php?download_paper=391 (15.03.2014)
- Jarva, H., Lantto, A.M. (2012). The Information Content of IFRS versus Domestic Accounting Standards: Evidence from Finland. – *The Finnish Journal of Business Economics*, Vol. 2/2012.
<http://lta.hse.fi/2012/2/> (15.03.2014)

- Järvenpää, M. (1996). The relationship between taxation and financial accounting in Finland. – *European Accounting Review*, Vol. 5:1, pp. 899-914.
- Kaisanlahti, T. (2014). *Tilinpäätösoikeus*.
<http://www.helsinki.fi/oikeustiede/oppiaineet/kauppaoikeus/materiaali/2014-11-11-Tilinpäätösoikeus.ppt>. (12.02.2015)
- Kirjanpitolaki. (1997). *Kauppa- ja teollisuusministeriö 31.12.1997 a* –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336> (15.03.2015)
- Lahtiste lehtedega äriraaamatud. – (1926). *Kaubandus-Tööstuskoja Teataja*, nr. 4, lk 111-112.
- Lilius, A. (1862). Yksinkertaisesta kirjanpidosta.
http://web.lib.hse.fi/FI/muisti/Yksinkertaisesta_kirjanpidosta/Yksinkertaisesta_kirjanpidosta.pdf (30.10.2014)
- Näsi, S. (1993). Finland. – *European Accounting Review*, Vol.2:2, pp. 319-328.
- Näsi, S. (1994). Development of cost accounting in Finland from the last century to the 1960s. – *European Accounting Review*, Vol. 3:3. Finland: University of Oulu, pp. 489-514.
- Näsi, S., Näsi, J. (1997). Accounting and business economics traditions in Finland - from a practical discipline into a scientific subject and field of research. – *European Accounting Review*, Vol.6:2, pp.199-229.
- Pajunen, K. (2009). The internationalisation of Finnish financial reporting between 1973 and 2005 - A historical analysis. – *The Finnish Journal of Business Economics*, Vol. 1/2009.
<http://lta.hse.fi/2009/1/> (15.03.2014)
- Pajunen, K. (2011). Martti Saario – Henkilökuva. – *The Finnish Journal of Business Economics*, Vol. 4/2011.
<http://lta.hse.fi/2011/4/> (15.03.2014)
- Pienet ja keskisuuret yritykset. (2013). Tilastokeskus / Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto.
<http://findikaattori.fi/fi/86> (19.02.2015)
- Pihlanto, P. (2003). Meno-tulo-teoria IAS-maailman myllerryksessä.
<http://www.askokorpela.fi/keskustelu/Pihlanto/20030912-Meno-tulo-teoriaIas-maailmanMyllerryksessa-PihlantoPekka.htm#IAS%20lipsuu%20realisointiperiaatteesta> (27.11.2014)
- Pirinen, P. (2011). Economic and normative pressures as drivers for the adoption of International Accounting Standards in Finland since 1976. – *European Accounting Review*, vol 14:1, lk 213-235.
- Pöldniit, M. (2004). Juhtkonna roll firma raamatupidamises suureneb.
<http://www.rmp.ee/uudised/raamatupidamine/juhtkonna-roll-firma-raamatupidamises-suureneb-2004-10-11?Print=1&popUp=1> (20.03.2015)

- Roberts,C., Weetman,P., Gordon,P. (2008). International corporate reporting: A comparative approach (fourth edition). Harlow: Prentice Hall.
- RTJ 10 Tulu kajastamine. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RTL III, 10.01.2012, 5
- RTJ 11 Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- RTJ 3 Finantsinstrumendid. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- RTJ 4 Varud. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- RTJ 6 Kinnisvarainvesteeringud. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.04.2014. a –
RT III, 10.05.2014, 8
- RTJ 7 Bioloogilised varad. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- RTJ 8 Eraldised, tingimuslikud kohustused ja tingimuslikud varad. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- RTJ 9 Rendiarvestus. Raamatupidamise Toimkonna otsus 30.12.2011. a –
RT III, 10.01.2012, 5
- Salmi, T. (1993). A Comparative Review of the Finnish Expenditure-Revenue Accounting. EIASM 1978, University of Vaasa 1993.
<http://lipas.uwasa.fi/~ts/comp/comp.html> (15.03.2014)
- Tase, laaja tililuettelo – tilikartta. Julius I.
http://www.tilit.info/tase_laaja.php(15.03.2015)
- Tuloslaskelma, laaja tililuettelo – tilikartta. Julius I.
http://www.tilit.info/tuloslaskelma_laaja.php (15.03.2015)
- Uus VKEde määratlus. EU Bookshop.
<http://bookshop.europa.eu/et/uus-vkede-maeeratlus-pbNB6004773/?CatalogCategoryID=2QcKABstE4IAAAEjwJAY4e5L> (12.02.2015)
- Viita, A. Laskentatoimi ja Saarion meno-tulo teoria.
<http://numeroidentakana.blogspot.com/2012/10/laskentatoimi-ja-saarion-meno-tulo.html> (21.02.2015)

- Virtanen, A. (2004). The Finnish Accounting History – The Development from the Early Accounting Practice to the First Accounting Act. – *The Finnish Journal of Business Economics*, No. 2, 189–98.
http://helecon3.hse.fi/FI/muisti/intro/lta_2004_2_avirtanen.pdf (15.03.2014)
- Virtanen, A. (2006). Kauppamiehen käytännöstä kansainväliseen kirjanpitoon. Kirjanpidon historia Suomessa 1862–2005. Virkaanastujaisesitys.
<https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2006/09/tiedote-2009-10-01-20-18-52-069750/virtanen.doc>. (15.03.2014)
- Yleisohje henkilöstörahoituksen tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta sekä arvonmäärityksestä. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/henkrahoitus> (15.03.2014)
- Yleisohje kiinteiden menojen lukemisesta hyödykkeen hankintamenoja. Kirjanpitolautakunta
<http://www.edilex.fi/kilaohje/kiinteatmenot2> (15.03.2015)
- Yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/konsti3> (15.03.2015)
- Yleisohje laskennallisista verovelvoista ja -saamisista. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/laskenna2> (15.03.2015)
- Yleisohje rahoituslaskelman laatimisesta. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/rahoituslask2> (15.03.2015)
- Yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/poistot2> (15.03.2015)
- Yleisohje tulon kirjaamisesta tuotoksi valmistusasteen perusteella. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/valmistusaste2> (15.03.2015)
- Yleisohje tuloslaskelman ja taseen esittämisestä. Kirjanpitolautakunta.
<http://www.edilex.fi/kilaohje/tuloslas2> (15.03.2015)

SUMMARY

THE FINNISH ACCOUNTING PRACTICES: COMPARISON WITH ESTONIA

Merike Murel

The objective of this Master's thesis was to compare the practices of accounting in Estonia and Finland, to give an overview of the Finnish laws and regulations on the matter and to compare them to equivalent Estonian legislations.

In order to achieve a better overview, the first part of the thesis is a deep synopsis of the Finnish accounting history. The traditions of the Finnish accounting go back for a long time and in contrast to Estonian accounting, have had the opportunity to evolve independently. This is the main cause, why the Finnish accounting is based on a good theoretical foundation. The fundamentals of the Finnish accounting are based on the expenditure-revenue theory developed by professor Martti Saario. The Finnish accounting today is well characterised by the constant discussion between the opposing parties whether Finland is to become more international or not. Even though the expenditure-revenue theory is rather easy to apply, the current Finnish accounting system is moving towards the balance theory. Throughout the thesis the differences between the Finnish and Estonian accounting systems are brought out. In Finland, the equity report is not to be provided within the annual report and small enterprises are not to turn in a report on the cash flow. For the smaller enterprises the requirements are simplified for the form of the annual report. Most of the annual reports of the Finnish enterprises pass through the auditory inspection since the limits for this action are rather flat. The concepts of real estate investments and biological assets are not a part of Finnish accounting. In Finland, the capital rent is not issued, all the renting contracts are interpreted as service rent.

The practices of the Finnish and Estonian accounting systems were analysed through three following differences:

- 1) structural differences in reports,
- 2) timing differences,
- 3) differences in accounting methods.

The structural differences in reports influence accounting the least. Through time these kind of differences are to fade between the two accounting practices. The most influential are the differences in the accounting methods, which bring along permanent change. In Finland, the usage of cost method in investment accounting is very widely spread. The differences in accounting methods are in the fixed tangible assets, real estate investments, biological assets, risk management instruments and accounting for business combinations.

To fulfil the aim, the Finnish accounting regulations were thoroughly examined and compared to Estonian equivalent legislations. In the thesis the Finnish and the Estonian accounting practices were analysed with three methods – interviews, Gray classifiers and the analysis of the comparability indexes. The interviews showed the Finnish accounting system through the eyes of the accountants themselves. It appeared that the focus is set on the tax regulations. The importance of tax regulations in Finland is great and achieves uniformity. During the analysis of Gray classifiers the accounting system was investigated through national culture of the country. According to Gray characteristics the Finnish accounting system is more flexible, located on the border of uniformity and flexibility. The fact that the Finnish financial reports disclosure is minimised, became apparent from both – the interviews and the analysis of Gray characteristics. Financial reports are short and laconic. Gray characteristics ensured that in Finland, the professional level of the accountant is rather important. On the contrary, from the interviews it is to be learned that in Finland one can become a successful accountant through practical vocational education. To become a professional accountant in Finland is quite expensive and complicated.

Based on the analysis of Gray classifiers, the practices of accounting in both, Finland and Estonia, is rather conservative. The differences of the conservatism in the Finnish and Estonian accounting were analysed with the comparability indexes. The analysis showed that the Estonian accounting practice is more conservative than the Finnish is.

In conclusion, it can be said that the comparison of the Finnish accounting laws and regulations with the Estonian equivalent legislations gives a thorough overview of the differences in the accounting practices and the goal of the Master's thesis was reached.

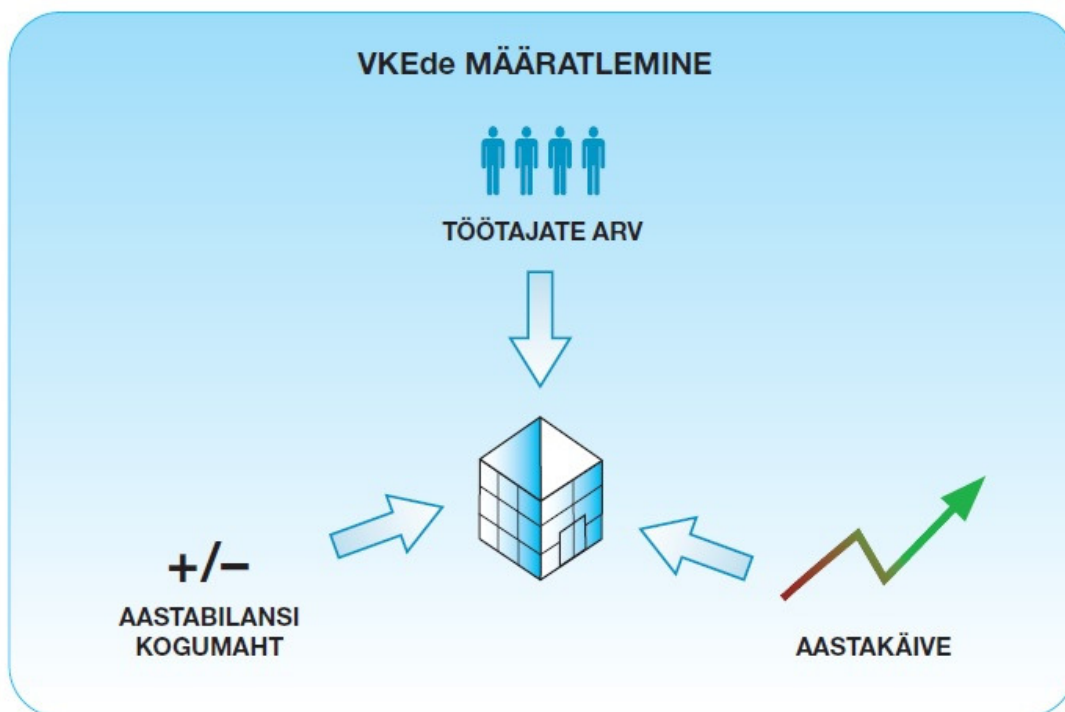
LISAD

Lisa 1. August Liliuse õpiku "Praktilised juhised lihtsaks raamatupidamiseks, eriti tehasespetsialistidele ja ametnikele" tiitelleht

Allikas: (Lilius 1862)

Lisa 2. Ettevõtete suuruse määratlemine

Allikas: (Uus VKEde ... 2006)

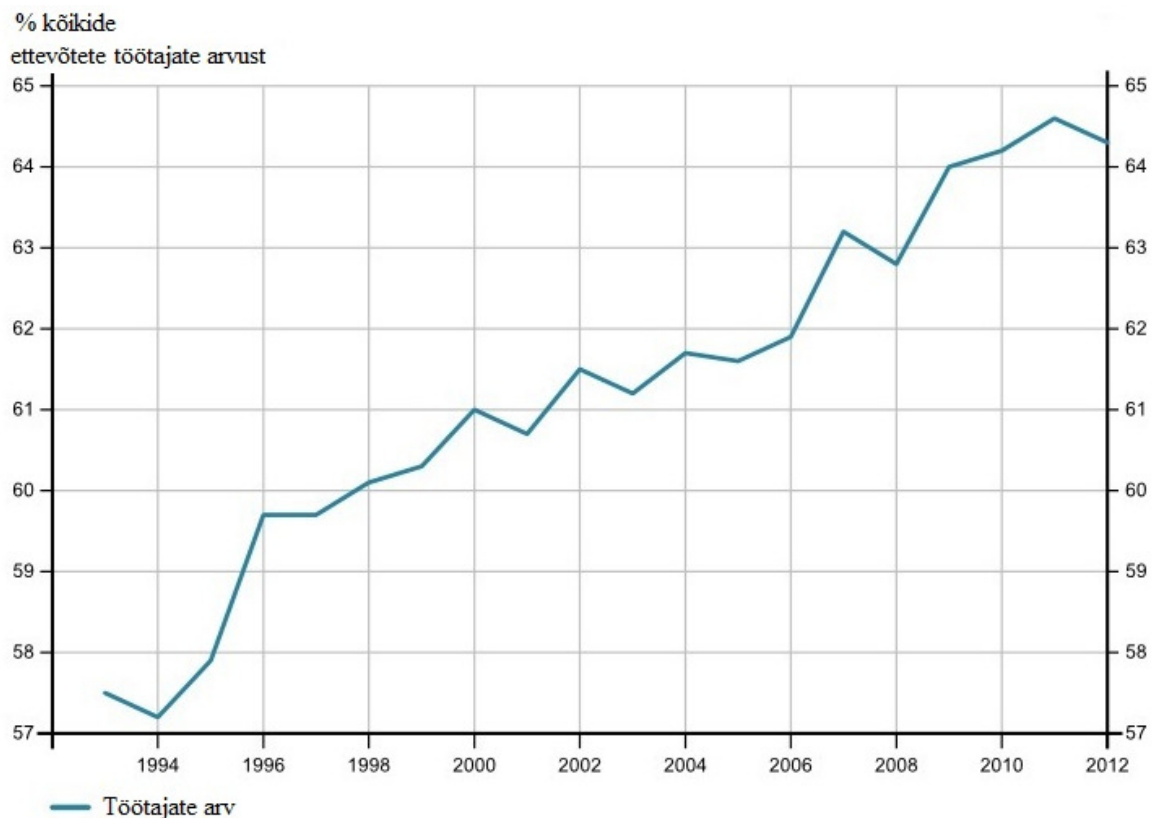

Lisa 3. Ettevõtete jaotus vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele nr 364/2004

Ettevõtte kategooria	Töötajate arv	Aasta müügi- käive	Aastabilansi kogumaht
Keskmise suurusega ettevõtte	< 250	≤ 50 miljonit eurot (kuni 1996. aastani 40 miljonit eurot)	≤ 43 miljonit eurot (kuni 1996. aastani 27 miljonit eurot)
Väikeettevõtte	< 50	≤ 10 miljonit eurot (kuni 1996. aastani 7 miljonit eurot)	≤ 10 miljonit eurot (kuni 1996. aastani 5 miljonit eurot)
Mikroettevõtte	< 10	≤ 2 miljonit eurot (ei ole varem määratletud)	≤ 2 miljonit eurot (ei ole varem määratletud)

Allikas: (Uus VKEde ... 2006)

Lisa 4. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete töötajate osatähtsus 1993–2012

Allikas: (Pienet ja ... yritykset 2013)

Lisa 5. Väärtuste hindamine Soome raamatupidamise aruandes

Kirjed	Tuleb kapitaliseerida	Võib kapitaliseerida	Kulumi arvestus	Väärtuse allahindluse kohustus	Väärtuse suurendamise võimalus
Maa- ja vesialad	jah	-	ei	jah	jah
Ehitised, seadmed	jah	-	jah	jah	ei
Arendustegevuse kulutused	-	jah	jah	jah	ei
Teadustegevuse kulutused	-	ei	-	-	-
Immateriaalne vara (ostetud)	jah	-	jah	jah	ei
Immateriaalne vara (oma loodud)	-	jah	jah	jah	ei
Firmaväärtus, (ostetud)	-	jah	jah	jah	ei
Firmaväärtus (oma loodud)	-	ei	-	-	-
Muud pikaajalised kulud	-	jah	jah	jah	ei
Investeeringud: väärtpaberid	jah	-	ei	jah	jah
Muud investeeringud (v.a väärtpaberid)	jah	-	ei	jah	ei

Allikas: (Kaisanlahti 2014)

Lisa 6. Soome bilansikirjed

Soome keeles	Eesti keeles
Vastaavaa	Vara
Pysyvät vastaavat	Põhivara
Aineettomat hyödykkeet	Immateriaalne vara
Perustamismenot	Asutamisväljaminekud
Tutkimusmenot	Uurimiskulud
Kehittämismenot	Arengukulud
Aineettomat oikeudet	Immateriaalne õigused
Liikearvo	Firmaväärtus
Muut pitkävaikutteiset menot	Muud pikaajalised kulud
Ennakkomaksut	Pikajalised ettemaksed
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Immateriaalne vara kokku
Aineelliset hyödykkeet	Materiaalne põhivara
Maa- ja vesialueet	Maa ja veelad
Omistuskiinteistöt	Omandatud kinnisvara
Kiinteistöjen vuokraoikeudet	Rentimisõigusega kinnisvara
Rakennukset ja rakennelmat	Hooned ja rajatised
Rakennusten ja rakennelmien vuokraoikeudet	Hoonete ja rajatiste rendiõigused
Koneet ja kalusto	Masinad ja seadmed
Muut aineelliset hyödykkeet	Muu materiaalne põhivara
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Ettemaksed ja pooleli olevad hanked
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	Materiaalne põhivara kokku
Sijoitukset	Pikaajalised finantsinvesteeringud
Osuudet saman konsernin yrityksissä	Tütarettevõtjate aktsiad või osad
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	Nõuded tütarettevõtjatele
Osuudet omistusyhteisyriyksissä	Sidusettevõtjate aktsiad või osad
Saamiset omistusyhteisyriyksiltä	Nõuded sidusettevõtjatele
Muut osakkeet ja osuudet	Muud aktsiad, osad ja võlatähed
Muut saamiset	Muud pikaajalised nõuded
Omat osakkeet / osuudet	Omas osad/ aktsiad
Sijoitukset yhteensä	Pikaajalised finantsinvesteeringud kokku
Pysyvät vastaavat yhteensä	Põhivara kokku
Vaihtuvat vastaavat	Käibevara
Vaihto-omaisuus	Varud
Aineet ja tarvikkeet	Tooraine, ja materjal
Keskeneräiset tuotteet	Lõpetamata toodang
Valmiit tuotteet	Valmistoodang
Tavarat	Kaubad
Muu vaihto-omaisuus	Muud varud
Ennakkomaksut	Ettemaksed varude eest
Vaihto-omaisuus yhteensä	Varud kokku
Pitkäaikaiset saamiset	Pikaajalised nõuded

<p> Myyntisaamiset Saamiset saman konsernin yrityksiltä Saamiset omistusyhteyserityksiltä Lainasaamiset Muut saamiset Maksamattomat osakkeet/osuudet Siirtosaamiset Laskennalliset verosaamiset Pitkäaikaiset saamiset yhteensä Lyhytaikaiset saamiset Myyntisaamiset Saamiset saman konsernin yrityksiltä Saamiset omistusyhteyserityksiltä Lainasaamiset Muut saamiset Maksamattomat osakkeet/osuudet Siirtosaamiset Laskennalliset verosaamiset Lyhytaikaiset saamiset yhteensä Rahoitusarvopaperit Osuudet saman konsernin yrityksissä Omat osakkeet Muut osakkeet ja osuudet Muut arvopaperit Rahoitusarvopaperit yhteensä Rahat ja pankkisaamiset Rahat Pankkisaamiset Rahansiirrot ja täsmätykset Rahat ja pankkisaamiset yhteensä Vaihtuvat vastaavat yhteensä Vastaavaa yhteensä </p>	<p> Nõuded ostjate vastu Nõuded tütar- ja emattevõtjatele Nõuded sidusettevõtjatele Antud pikaajalised laenud Muud pikaajalised nõuded Arveldused aktsionäridega Pikaajalised viitlaekumised Maksude ettemaksed Pikaajalised nõuded kokku Lühiajalised nõuded Nõuded ostjate vastu Nõuded tütar- ja emattevõtjatele Nõuded sidusettevõtjatele Antud lühiajalised laenud Muud lühiajalised nõuded Arveldused aktsionäridega Viitlaekumised Maksude ettemaksed Lühiajalised nõuded kokku Väärtpaberid Tütarettevõtjate aktsiad või osad Omas osad/ aktsiad Muud aktsiad ja osad Muud väärtpaberid Väärtpaberid kokku Raha ja pangakontod Kassa Pank Raha teel Raha ja pangakontod kokku Käibevara kokku Vara kokku </p>
Vastattavaa	Kohustised ja omakapital
<p> Oma pääoma Osakepääoma Osakeanti Ylikurssirahasto Arvonkorotusrahasto Omien osakkeiden rahasto Muut rahastot Edellisten tilikausien voitto Pääomavajaus edellisiltä tilikausilta Tilikauden voitto (tappio) Pääomalainat Oma pääoma yhteensä Vähemmistöosuudet Pakolliset varaukset Eläkevaraukset </p>	<p> Omakapital Osa/ aktsiakapitali Aktsiate emissioon Ülekurss Ümberhindluse reserv Oma osade reserv Muud reservid Eelmiste perioodide kasum Eelmiste perioodide omakapitali vajadus Jooksva aasta kasum (kahjum) Omakapitali laenud Omakapital kokku Vähemusosalused Kohustuslikud reservid Pensionireserv </p>

Verovaraukset	Maksureserv
Muut pakolliset varaukset	Muud kohustuslikud reservid
Pakolliset varaukset yhteensä	Kohustuslikud reservid kokku
Konsernireservi	Kontserni reserv
Vieras pääoma	Kohustised
Pitkäaikainen vieras pääoma	Pikaajalised kohustised
Joukkovelkakirjalainat	Võlakirjad
Vaihtovelkakirjalainat	Vahetusvõlakirjad
Lainat rahoituslaitoksilta	Laenuid finantseerimisasutustelt
Eläkelainat	Pensionilaenuid
Saadut ennakot	Saadud ettemaksed
Ostovelat	Ostuvõlad
Rahoitusvekselit	Vekslid
Velat saman konsernin yrityksille	Kohustised ema- ja tütaretevõtjatele
Velat omistusyhteisyrityksille	Kohustised sidusetevõtjatele
Muut velat	Muud kohustised
Siirtovelat	Viitvõlad
Laskennalliset verovelat	Maksuvõlad
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	Pikaajalised kohustised kokku
Lyhytaikainen vieras pääoma	Lühiajalised kohustised
Joukkovelkakirjalainat	Võlakirjad
Vaihtovelkakirjalainat	Vahetusvõlakirjad
Lainat rahoituslaitoksilta	Laenuid finantseerimisasutustelt
Eläkelainat	Pensionilaenuid
Saadut ennakot	Saadud ettemaksed
Ostovelat	Ostuvõlad
Rahoitusvekselit	Vekslid
Velat saman konsernin yrityksille	Kohustised ema- ja tütaretevõtjatele
Velat omistusyhteisyrityksille	Kohustised sidusetevõtjatele
Muut velat	Muud kohustised
Ennakkopidätys- ja sosiaaliturvamaksuvelka	Kinnipeetud tulumaksu ja sotsiaalmaksuvõlg
Arvonlisäverovelka	Käibemaksuvõlg
Muut velat	Muud võlad
Siirtovelat	Viitvõlad
Laskennalliset verovelat	Maksuvõlad
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	Lühiajalised kohustised kokku
Vieras pääoma yhteensä	Kohustised kokku
Vastattavaa yhteensä	Kohustised ja omakapital kokku

Allikas: (Tase, laaja... 2015)

Lisa 7. Soome kasumiaruandekirjed

Soome keeles	Eesti keeles
Myyntituotot	Müügitulu
Yleiset myyntitilit	Müügitulu põhitegevusest
Oheispalvelut	Lisateenused
Toimitusveloitukset ja osamaksulisät	Saatmis- ja järelmaksutulu
Komissiokauppa ja agentuuri	Komisjonimüük
Tavaravienti	Kaupade eksport
Tavaramyynti Ahvenanmaalle	Kaubamüük Ahvenamaale
Yhteisömyynti	Müügid Euroopa Liidus
Myynti yhteisön ulkopuolelle	Müügid väljaspool Euroopa Liitu
Myynti, käytetyt tavarat ja taide-, keräily- ja antiikkiesineet	Müüdud kasutatud kaubad ja kunstiteosed, kollektiooniobjektid ja antiikesemed
Myynti, arvopaperit ja kiinteistöt	Väärtpaberite ja kinnisvara müük
Myynnin oikaisuerät	Müügi korrigeerimised
Myynnin alennukset	Müügi allahindlused
Välilliset verot	Kaudsed maksud
Tulonsiirto- ja läpikulkuerät	Ülekande- ja transiidierinevused
Myynnin valuuttakurssierot	Müügi valuutakursierinevused
Muut myynnin oikaisuerät	Muud müügi korrigeerimised
Liikevaihto	Äritulu
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	Lõpetamata ja valmistoodangu varud, kasv (+) või vähenemine (-)
Valmistus omaan käyttöön (+)	Tootmine oma tarbeks (+)
Liiketoiminnan muut tuotot	Muud äritulud
Myyntivoitot pysyvistä vastaavista	Põhivara müügist saadud kasum
Leasinghyvitykset	Liisinguhüvitised
Keskeytysvakuutuskorvaukset	Kindlustuse katkestuse hüvitised
Vuokratuotot	Renditulu
Saadut avustukset ja tuet	Saadud toetused ja subsiidiumid
Palvelutuotot	Teenusetulu
Palkkiot ja korvaukset	Tasud ja hüvitised
Muut tuotot	Muud tulud
Materiaalit ja palvelut	Materialid ja teenused
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	Materjalid, tarvikud ja kaubad
Ostot tilikauden aikana	Ostud majandusaastal
Aine-, tarvike- ja tavaraostot	Materjalid, tarvikud ja kaubad
Tavaratuonti	Kaupade import
Tavaraostot Ahvenanmaalta	Kauba ostud Ahvenamaalt
Yhteisöhankinnat	Ostud Euroopa Liidus
Tuontioستot yhteisön ulkopuolelta	Ostud väljaspool Euroopa Liitu
Ostot, käytetyt tavarat ja taide- keräily- ja antiikkiesineet	Ostetud kasutatud kaubad ja kunstiteosed ja antiikesemed

<p>Ostot, arvopaperit ja kiinteistöt</p> <p>Ostojen oikaisuerät</p> <p> Ostojen alennukset</p> <p> Palautetut tavarat</p> <p> Saadut vahingonkorvaukset ja avustukset</p> <p> Rahdit, huolinta ja muut hankintakulut</p> <p> Siirrot muuhun kuin myyntitarkoitukseen</p> <p> Ostojen valuuttakurssierot</p> <p> Muut ostojen oikaisuerät</p> <p>Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)</p> <p>Ulkopuoliset palvelut</p> <p> Alihankinta</p> <p> Vuokrattu työvoima</p> <p> Muut ulkopuoliset palvelut</p> <p>Materiaalit ja palvelut yhteensä</p> <p>Bruttotulos</p> <p>Henkilöstökulut</p> <p>Palkat ja palkkiot</p> <p> Työntekijöiden palkat ja palkkiot</p> <p> Työssäoloajan normaalipalkat</p> <p> Lisät ja korvaukset</p> <p> Palkkiot</p> <p> Lomaajan ja sosiaalipalkat</p> <p> Luontoisedut</p> <p> Saadut korvaukset palkoista</p> <p> Johdon palkat</p> <p> Johdon palkat ja palkkiot</p> <p> Johdon luontoisedut</p> <p> Saadut korvaukset johdon palkoista</p> <p> Osakkaiden ja omaisten palkat</p> <p> Osakkaiden ja omaisten palkat ja palkkiot</p> <p> Osakkaiden ja omaisten luontoisedut</p> <p> Saadut korvaukset osakkaiden ja omaisten palkoista</p> <p> Luontoisetujen vastatili</p> <p>Henkilösivukulut</p> <p> Eläkekulut</p> <p> Maksetut eläkkeet</p> <p> Eläkevakuutusmaksut</p> <p> Tilikauden aikainen jaksotus</p> <p> Muut henkilösivukulut</p> <p> Sosiaaliturvamaksut</p> <p> Pakolliset vakuutusmaksut</p>	<p>Väärtpaperid ja kinnisvara ostud</p> <p>Ostude korrigeerimised</p> <p>Ostude allahindlused</p> <p> Kaupade tagastused</p> <p> Kahjutasud ja toetused</p> <p>Transport, ekspedeerimise ja muud soetamise kulud</p> <p> Ülekanded mitte müügi eesmärgil</p> <p> Ostude valuutakursi erinevused</p> <p> Muud ostude korrigeerimised</p> <p>Varude muutus (+/-)</p> <p>Teenused</p> <p> Allhanked</p> <p> Renditud tööjoud</p> <p> Muud saadud teenused</p> <p>Materialid ja teenused kokku</p> <p>Brutokasum</p> <p>Tööjõukulud</p> <p> Palgad ja preemiad</p> <p> Töötajate palgad ja preemiad</p> <p> Põhipalk</p> <p> Toetused ja stipendiumid</p> <p> Preemiad</p> <p> Puhkusetasud ja sotsiaalse palgad</p> <p> Erisoodustused</p> <p> Makstud hüvitised</p> <p> Juhtkonna palgad</p> <p> Juhatusse palgad ja preemiad</p> <p> Juhatusse erisoodustused</p> <p> Juhatussele makstud hüvitised</p> <p> Omanike ja osanike palgad</p> <p> Omanike palgad ja preemiad</p> <p> Omanike erisoodustused</p> <p> Omanikele ja osanikele makstud hüvitised</p> <p> Erisoodustused</p> <p>Sotsiaalmaksude kulud</p> <p> Pensionikulud</p> <p> Makstud pensionid</p> <p> Pensionimakseid</p> <p> Aruandeaasta pensionikulu</p> <p> Muud tööjõukulud</p> <p> Sotsiaalkindlustusmaksed</p> <p> Kohustuslik kindlustus maksed</p>
---	---

<p>Muut henkilöstön vakuutusmaksut Tilikauden aikainen jaksotus Henkilöstökulut yhteensä Poistot ja arvonalentumiset Suunnitelman mukaiset poistot Konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset Poistot ja arvonalentumiset yhteensä Liiketoiminnan muut kulut Vapaaehtoiset henkilösivukulut Toimitilakulut Ajoneuvokulut Atk-laite ja -ohjelmistokulut Muut kone- ja kalustokulut Matkakulut Edustuskulut Myyntikulut Markkinointikulut Tutkimus- ja kehityskulut Hallintopalvelut Muut hallintokulut Muut liikekulut Muut liikekulut Myyntin luottotappiot Fuusiotappio Vähennyskelvottomat liikekulut Käyttöomaisuuden luovutustappiot Täsmätyserot Liiketoiminnan muut kulut yhteensä Osuus osakkuusyritysten voitosta (tappiosta) Liikevoitto (- tappio) Rahoitustuotot ja -kulut Tuotot osuiksista saman konsernin yrityksissä Osuus osakkuusyritysten voitosta (tappiosta) Tuotot osuiksista omistusyhteyksyrityksissä Tuotot osuiksista muissa omistusyhteyksyrityksissä Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista Muut korko- ja rahoitustuotot Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista</p>	<p>Muud töötajad kindlustused Aruandeaasta perioodiline kulu Tööjõukulud kokku Põhivara kulum ja väärtuse langus Põhivara kulum Firmaväärtuse amortisatsioon ja kontsernireservi vähendamine Põhivara väärtuse langus Põhivara erandlik allahindlus Põhivara kulum ja väärtuse langus kokku Muud ärikulud Vabatahtlikud tööjõukulud Tegevuskoha kulud Transpordikulud Arvutitehnika ja -programmikulud Muude masinate ja seadmete kulud Lähetuskulud Vastuvõtu- ja esinduskulud Müügikulud Turustuskulud Teadus- ja arendustegevuse kulutused Bürooteenused Muud halduskulud Muud ärikulud Muud ärikulud Krediitkaardikulud Ühinemine kahjum Mittemahaarvatavad tegevuskulud Kahjum põhivara müügist Leppetrahvid Muud ärikulud kokku Kasum (kahjum) tütarettevõtetelt Ärikasum (-kahjum) Finantstulud ja -kulud Tulud oma kontserni ettevõtete aktsiatelt Osa oma kontserni kasumist (kahjumist) Tulu sidusettevõtete aktsiatelt Tulud teiste seotud ettevõtte aktsiatelt Tulu muudest investeringutest Muud intressi- ja finantstulud Investeeringute väärtuse langus</p>
---	---

Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista	Käibevara väärtpaberite väärtuse langus
Korkokulut ja muut rahoituskulut	Intress ja muud finantskulud
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	Finantstulud ja -kulud kokku
Tulos ennen satunnaisia eria	Kasum enne erakorralisi kulusid-tulusid
Satunnaiset erät	Erakordsed tulud ja kulud
Satunnaiset tuotot	Erakorralised tulud
Satunnaiset kulud	Erakorralised kulud
Satunnaisten erien tuloverot	Erakorraliste tulude ja kulude tulumaks
Satunnaiset erät yhteensä	Kokku erakorralised tulud ja kulud
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	Kasum enne assigneeringuid ja makse
Tilinpäätössiirrot	Assigneeringud
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	Suurenemine (-) või vähenemine (+)
Tilinpäätössiirrot yhteensä	Assigneeringud kokku
Tuloverot	Tulumaks
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot	Majandusaasta ja eelm. perioodide maksud
Laskennalliset verot	Edasilükkunud maksud
Muut välittömät verot	Muud otsesed maksud
Vähemmistöosuudet	Vähemusosalus
Tilikauden voitto (tappio)	Aasta kasum (kahjum)

Allikas: (Tuloslaskelma, laaja... 2015)

Lisa 8. Soomes lubatud pooling-meetodi tingimused

Soomes on lubatud *pooling*-meetod järgmistel tingimustel (Yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta):

- 1) konsolideeritud ettevõttel on vähemalt üheksa kümnendikku kõigist tütarettevõtte aktsiatest või osakutest, välja arvatud tütarettevõtte omandis olevad oma aktsiad või osakud;
- 2) tütarettevõtte aktsiad või osakud on soetatud nii, et emaettevõtte on nende eest lasknud välja uusi aktsiaid või osakuid;
- 3) tütarettevõtte aktsiate või osakute eest tasutud sissemakse väärtus on rohkem kui kümnendik emaettevõtte poolt väljalastud aktsiate või osakute nimiväärtusest;
- 4) tütarettevõtja ja emaettevõtja ei ole suuruse või tegevusala poolest oluliselt erinevad üksteisest.

Lisa 9. Soome ja Eesti tava erinevuste koondtabel

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Majandusaasta aruande koostamine	Omakapitali aruannet ei ole nõutud. Väikeettevõtted ei pea rahavoogude aruannet koostama.	Nõutud on omakapitali ja rahavoogude aruanne.
Avalikustamine	Minimaalsed avalikustamise nõuded puuduvad. Finantsaruandes tuleb anda õige ja õiglane ülevaade põhitegevuse tulemustest ja finantspositsioonist.	Määratud on minimaalne avalikustamine. Aruannetes tuleb järgida üldisi printsiipe, mis peavad kooskõlas RTJ-ga andma õiglase ülevaate ettevõtte finantspositsioonist, jätkusuutlikkusest ja rahavoogudest.
Aruande keele valik	Soome või rootsi keel.	Eesti keel.
Ettevõtte suuruse arvestamine.	Väikeettevõtetel on aastaaruande vormi puhul lihtsustatud nõuded (nt ei pea nad koostama rahavoogude aruannet).	Kõikidel ettevõtetel on ühesugused nõuded.
Majandusaasta aruande esitamine	Aruanne esitatakse maksuametile elektroonselt või paberil.	Aruanne esitatakse äriregistrile ainult elektroonselt.
Finantsinstrumentide kajastamine	Üldjuhul soetusmaksumuses, kuid on lubatud ka arvestus õiglases väärtuses.	Enamasti arvestatakse õiglases väärtuses.
Varude arvelevõtmine	Soetusmaksumuses, mis sisaldab ainult varude maksumust.	Soetusmaksumuses, mis sisaldab ka ostu-, tootmis- ja muid kulutusi, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.
Materiaalse põhivara arvestus	Soetusmaksumuse meetod, kuid võib kasutada ka õiglase väärtuse meetodit.	Soetusmaksumuse meetod.
Materiaalse põhivara arvestus vara väärtuse suurenemisel	Maa ja vesialade puhul on lubatud ka väärtuse suurendamine.	Väärtuse suurendamine ei ole lubatud.
Kinnisvarainvesteeringute arvestus	Soetusmaksumuse meetod.	Üldiselt õiglase väärtuse meetod, kuid lubatud on ka soetusmaksumuse meetod.
Bioloogilise vara arvestus.	Soetusmaksumuse meetod.	Õiglase väärtuse meetod.

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Immateriaalse vara arvestus	Amortiseeritakse kasutusaja (5), erandina 20 aasta jooksul.	Amortiseeritakse põhivara eluea jooksul või kuni 10 aastaga, kui kasutusiga on kindlaks määratav.
Kapitaalrenditud varaobjekti kajastamine bilansis lepingu sõlmimisel	Ei kajastata.	Kajastatakse kohe varaobjektina ja teiselt poolt laenukohustisena.
Kapitaalrenditud varaobjekti kajastamine bilansis lepingu lõppemisel	Kajastatakse varaobjektina ja teiselt poolt varem kuludena kajastatud rendimaksete vähendusena.	Ei kajastata.
Kapitaalrenditud varaobjekti amortisatsioon	Ei amortiseerita.	Amortiseeritakse nagu materiaalsel põhivara.
Kapitaalrenditud varaobjekti rendimaksete graafiku järgne arvestus	Kajastatakse otse kuludena.	Kajastatakse laenu vähendamisenä.
Tulu kajastamine tulevikusoodustuse andmisel	Tulevikusoodustusega müük kajastatakse müügituluna, soodustust ei kajastata kohustisena.	Tulevikusoodustusega müük jaotatakse kohustiseks soodustuse eest ja müügituluks.
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	Meetod on vabatahtlik.	Meetodi võib kasutamata jätta ainult teatud tingimustel.
Tulevaste perioodide kulud	Mõningaid kulusid on lubatud kapitaliseerida.	Kulusid ei kapitaliseerita.
Töösuhete lõpetamise hüvitise arvestus	Kajastatakse kuludena väljamaksmisel.	Moodustatakse eraldi kohustise tekkimisel. Järgmisel perioodil tasutavad summad arvestatakse nüüdisväärtuses.
Edasilükkunud tulumaksu arvestus	Edasilükkunud maksukohustus ja edasilükkunud maksuvara võib näidata bilansis ja kasumiaruandes ainult rangelt kaalutletult.	Dividendide tulumaks kajastatakse tulumaksukuluna kasumiaruandes samal perioodil, kui dividendid välja kuulutatakse.
Vabatahtliku reservi moodustamine	Võib moodustada teatud tingimustel.	Ei ole reguleeritud.
Ettevõtte omandamine pooling-meetodil või korrigeeritud ostumeetodil	Ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel, kui ettevõttel on vähemalt 90% tütar-ettevõtte aktsiastest või osakutest. Soetamisel on väljalastud uusi aktsiaid või osakuid ning ostuhind on rohkem kui 10% väljalastud aktsiate või osakute nimiväärtusest. Ettevõtte on sarnase suuruse ja tegevusalaga.	Ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel (ei ole täpsemalt määratletud).

Protsess	Soome tava	Eesti tava
Sidus- ja ühisettevõtete konsolideerimine	Ainult kapitaliosaluse meetod.	Õiglase väärtuse meetodil või soetusmaksumuses, millest on lahutatud väärtuse langus või teatud tingimustel kapitaliosaluse meetod.

Allikas: (Autori koostatud ptk 2 andmete alusel)

Lisa 10. Raamatupidajate intervjuu küsimustik

Tausta info

1. Intervjueeritava nimi ja amet
2. Haridus
3. Töökogemus Eestis
4. Töökogemus Soomes

I Teema: Soome tava ja rahvusvahelised standardid

1. Kas teete raamatupidamist Soome ettevõttele või Eesti ettevõttele püsiva tegevuskohaga Soomes ?
2. Loetle palun põhilised erinevused Soome ja Eesti raamatupidamise tavades.
3. Kas ja kui tihedalt on raamatupidamine ja maksundus seotud?
4. Kui suur mõju on Soomes kulu-tulu-teoorial? Kas ja kui palju rahvusvahelisi standardeid kasutatakse?
5. Kas soomlased on teadlikud, et tegelikult võib teha raamatupidamist vastavalt EL standarditele?
6. Kuidas arvestad krediidiriski Soomes? Kas pöörad tähelepanu erinevatele arvestussüsteemidele?

II Teema: Eesti raamatupidajast Soome raamatupidajaks

1. Mis on kõige olulisem Soomes töö leidmisel?
2. Milline on vajalik keeleoskus? Murded? Kas saab ka eesti keelega hakkama?
3. Kui keeruline on Soome raamatupidaja kutse saamine? Kas see on oluline?
4. Kui palju peab ennast täiendama? Kas info on kättesaadav ka internetist?
5. Milline on Soome raamatupidajate palgatase?
6. Kas on võimalik teha raamatupidamist Soome minemata? Kas Soome ettevõtjad on valmis saatma oma dokumente elektrooniliselt?
7. Kas ametnikud suhtuvad Eesti raamatupidajatesse halvemini/ eelarvamusega?
8. Millised on elektroonsed võimalused ametkondadega? Kas saab teostada kõik toimingud interneti abil?

9. Kas interneti panga väljavõteteks ja maksuametisse sisselogimiseks antakse Eesti raamatupidajale õiguseid?
10. Missugused on selle töö head ja halvad küljed?
11. Missugune on teie töökeskkond?

Lisa 11. Intervjueritavate taust

Nimi	Koolitus	Ajaraamid	Töökogemus Eestis	Töökogemus Soomes
A	Tallinna Majanduskool 2004	17.01.2015 20 minutit 18.01.2015 30 minutit	10 aastat	5 aastat
B	TTÜ Majandusarvestus 2000	17.01.2015 20 minutit 18.01.2015 30 minutit	15 aastat	6 aastat
C	TTÜ Majandusarvestus 2008	17.01.2015 30 minutit 18.01.2015 30 minutit	7 aastat	4 aastat
D	Suuremõisa Tehnikum 2010	17.01.2015 30 minutit	5 aastat	2 aastat
E	TTÜ Majandusarvestus 1994	17.01.2015 30 minutit	20 aastat	2 aastat

Allikas: (Autori koostatud)

Lisa 12. Intervjuude transkriptsioonid

Intervjuu toimub Pärnu maantee 67 kohvikus 17.01.2015 kell 15:30 kuni 14:00. Kohal on intervjuueeritavad A, B, C, D, E.

Merike: Tere! Kas ma saaksin teid küsitleda Soome raamatupidamise osas?

A,B,C, D,E(läbisegi): Tere! Ikka Saad! Küsi aga... Kui oskan vastata, aga küsida ikka võid.

Merike: Kas saaksime kõigepealt tutvavaks? Mina olen Merike.

A, B, C, D, E: A, B, C, D, E

Merike: Väga meeldiv. Kuidas olete Soomega seotud? Kellena te töötate Soomes?

A: Mina töotan ühes keskmise suurusega ettevõttes raamatupidajana.

B: Teen Eestis väikestele Soome ettevõtetele raamatupidamist ja ühele Eesti filiaalile.

C: Praegu olen raamatupidaja. Alustasin aga raamatupidamistarkvara koolitajana ja sealt edasi hakkasin ka raamatupidamist tegema.

D: Praegu teen Eestis raamatupidamisteenust Soome filiaalidele.

E: Olen raamatupidaja ühes Eesti ettevõttes ja meil on Soomes ka tegevuskoht.

Merike: Kas oled õppinud raamatupidajaks? Milline on teie hariduse tase? Mis aastal lõpetasite?

A: Tallinna Majanduskool, lõpetasin vist 2004 aastal.

B: Minu viimane tase on TTÜ 2000 aasta, erialaks pearaamatupidaja või ehk majandusarvestus.

C: TTÜ Majandusarvestus ja 2008.

D: Mina õppisin Suuremõisa Tehnikumis ja lõpetasin, ma mõtlen... Kas 2010 või 2011, vist ikka 2010.

E: TTÜ majandus, väga ammu, vist 1994, vist ka majandusarvestuse eriala.

Merike: Kas oled töötanud ka Eestis raamatupidajana? Kui kaua?

A,B,C, D,E(läbisegi): Olen töötanud, Jah ikka...

A: Eestis kuskil 10 aastat.

B: Töötan praegu ka Eestis raamatupidajana, 15 aastat olen teinud.

C: Eestis kokku 7 aastat, viimased aastad teen niiöelda kaugtööna.

D: Olen ka hetkel Eestis raamatupidaja, kokku umbes 5 aastat.

E: Eestis olen teinud ligi 20 aastat.

Merike: Kaua oled Soomes töötanud?

A: Soomes kuskil 5 aastat.

B: 6 või 7 aastat. Või ikka 6 aastat.

C: Peaegu 4 aastat.

D: Olen juba teinud üle 2 aasta Soomele aruandeid.

E: Soomes ei ole töötanud, aga Soome filiaalile raamatupidamist olen teinud 2 aastat.

Merike: Mul oleks mõned küsimused Soome tava ja rahvusvaheliste standardite kohta. Kõigepealt, kas teete raamatupidamist Soome ettevõttele või Eesti ettevõttele püsiva tegevuskohaga Soomes?

A: Alustasin kui mu Eesti ettevõtte avas Soome filiaali. Praegu olen Soome ettevõtte raamatupidaja ja koolitan ka teisi eestlasi Soome raamatupidamise osas.

B: Alustasin ka Eesti filiaaliga ja edasi läksin juba Soome raamatupidajaks.

C: Mina sattusin ka soomlastele raamatupidajaks läbi Eesti. Olin algselt tarkvara koolitaja ja siis kutsusid soomlased ise mind enda juurde tööle.

D: Soome firmat ei ole teinud. Meil on seal püsiv tegevuskoht.

E: Ma teen ainult Soome filiaalile. Esitan Soomes ainult maksudeklaratsioone ja tuludeklaratsioone.

Merike: Mis on Sinu arvates põhilised erinevused Soome ja Eesti raamatupidamise tavades?

A: Maksusüsteemis. Soomes on kasutusel astmeline tulumaks. Tulumaksu makstakse maksukaardi järgi. Selle saab töötaja maksuametist ja see väljastatakse vastavalt isiku tuludele ja tema residentsusele. Kui töötaja maksukaarti ei esitata, peetakse kinni 60% suurune tulumaks.

B: Maksud on ikka palju keerulisemad kui Eestis. Ja lisaks A jutule: kõik töötavad inimesed maksavad ka tööpensionimaksu ja töötuskindlustusmaksu. Need peetakse automaatselt palgast kinni. Lisaks võib olla kollektiivlepingus sätestatud töötajatele õnnetusjuhtumikindlustus ja kollektiivne elukindlustus.

C: Maksusüsteem on põhiliselt erinev. Palkade maksustamine on ikka väga keeruline. Firma juht ise valib kindlustusfirma, kellele makseid teha. Need on erafirmad. Ainult sotsiaalmaks, mis oli 2014. aastal 2,14%, makstakse maksuametile.

D: Mina puutun kokku ainult Soome maksudega ja see on Eestis ikka palju bürokraatlikum. Maksuametnikud on ka väga aktiivsed.

E: No maksud on erinevad, tuleb ikka ennast seadustega korralikult kurssi viia.

A: Palju on kollektiivlepinguid, mis määravad ära erialadel töötamise tingimused, sh kehtivad miinimumpalgad.

C: Mina teen palgaarvestust läbi portaali palkki.fi. See veebileht on tasuta kasutamiseks kõikidele ettevõtetele.

B,D,E: (läbisegi) Mina teen ka seal. Mina ka.

E: Väikefirmale on see väga mugav võimalus arvestada töötasusid Soome keerulises palgasüs-teemis. Portaalist on võimalik esitada otse maksuametile aruandeid töötajate palkade kohta.

A: Ma kasutan ka muidu seda portaali. Kuid viimasel ajal tellime palgaarvestuse ühelt teenusepakkujalt. Kuna andmeid sisestatakse iga töötaja kohta eraldi, siis üle kümne töötajaga ettevõttele ei ole palkki.fi otstarbekas. Soomes on tavaline asi, et on olemas firmad, mis tegelevadki palgaarvestusega. Tavaline raamatupidaja ei oska palka arvestada. Palkade arvestamine on nii keeruline.

C: Ja käibemaks. Üldine käibemaksusumäär on 24% teenustele ja kaubale. Ja on ka erandid, näiteks toiduained on vist 14%. Ravimid, raamatud, ajalehed, ühistransport 10%.

D: Ehitusteenuste käibemaksustamises kehtib Soomes pöördkäibemaksukohustus, mis tähendab seda, et osade ehitusteenuste puhul on maksukohustuslane ostja, mitte müüja.

E: Ja Soomes maksustatakse nii juriidilise isiku kasum kui ka dividendidena välja võetud tulu, niiöelda kahekordne maksustamine. Kuni 2013. aastani oli tulumaks 24,5%. 2014. aastast on maksumäär 20%.

B: Mulle meenus veel üks suur erinevus. Kapitalirenti kajastatakse kuluna, kapitalirendiga põhivara ei võeta põhivarana arvele. Ei ole olemas kapitalirenti, kõik on nagu kasutusrent. Ja veel Soomes ei nõuta sisekorraeeskirju. Peab olema ainult kontoplaan.

A: Majandusaastaruande puhul on ka erandeid. Soomes on lubatud esitada majandusaastaruanne kahes keeles: Soome ja Rootsi. Soomes saab internetipõhist majandusaastaruannet esitada ainult lühiajaliselt, portaali on avatud kaks kuud. Soomes ei ole omakapitali aruannet, vähemalt ma seda ei tee.

B: Jah väikesed ettevõtted ei koosta rahavoogude aruannet ja omakapitali aruannet. Nii see on.

A: Bilanss on tagurpidi, pikaajalised on enne ja lühiajalised pärast. Passivas on kõigepealt omakapital ja siis kohustused. Netovara nõue on madal, Soomes on lubatud ühesendine netovara.

C: Soomes on lubatud esitada majandusaastaruanne kahes keeles: Soome ja Rootsi. Soomes saab internetipõhist majandusaastaruannet esitada ainult lühiajaliselt. Portaali on avatud kaks kuud. Hilinejad peavad esitama aruande paberil. Näiteks majandusaasta 1.01–31.12 puhul on interneti portaali avatud 1. märtsist kuni 30. aprillini. Muul ajal ei saa internetis aruandeid vaadata ega parandada.

B: Aruanded koostatakse Excel või Word tarkvaraga vabas vormis. Tegevusaruanne on väga lühike kaks kuni kolm lauset. Ja kui seda üldse ei tee, siis pole ka hullu. Ka aruande märkuste osa on üsna lühike, selle pikkus on kuni üks A4. Jällegi, mõned väikesed ettevõtted ei lisa ühtegi märkust.

A: Väikestele ettevõtetele ei ole etteantud aruande vormi. Nad esitavad bilansi ja kasumiaruande detailselt programmi väljavõttest. Selleks sobib ka näiteks tavaline väljavõtte raamatupidamise programmist.

C: Ja sularaha on ikka väga luubi all. Soome ettevõttel ei saa olla üldjuhul sularaha kassas. Sellest reeglist peetakse ka kinni. Sularaha saab olla kassas ainult jaemüügi ettevõttel, näiteks kauplusel.

E: Aruannete hilinemisega kaasnevad Soomes karmid trahvid. Kui Eestis enamasti trahve ei rakendata, siis Soomes saab aruande hilinemise eest alati trahvi. Aruannete mitteesitamisel võetakse ettevõtte lihtsalt äriregistrist maha.

Merike: Kas ja kui tihedalt on raamatupidamine ja maksundus seotud?

A: Maksundus mõjutab raamatupidamist ikka oluliselt. Kõige olulisem aastaaruande osa ongi tuludeklaratsioon. Kõigepealt tehakse bilanss, siis tuludeklaratsioon ja seejärel korrigeeritakse tuludeklaratsiooni andmetega bilanssi.

B: Kuna Soomes on ettevõtte tulumaks, siis püüavad ettevõtted seda ka optimeerida.

C: Lisaks on Soomes tugev mõju ametiliitudel. Need on nagu meil nõukaajal ametiühingud. Ja need liidud mõjutavad palgaga seonduvat arvestust.

D: Tuludeklaratsioon on tõesti tähtis ja oluline.

A: Aga meie peame nüüd lahkuma. Oli tore! Nägemiseni!

B: Homseni!

Vahepeal A ja B lahkuvad.

Merike: Kui suur mõju on Soomes kulu-tulu-teoorial? Kas ja kui palju rahvusvahelisi standardeid kasutatakse?

C: Rahvusvahelisi standardeid kasutatakse ainult siis kui seadus seda nõuab. Vabatahtlikult rahvusvahelisi standardeid ei kasutata. Kulu-tulu-teooria mõju on Soomes üsna suur. Soomlased ei soovi loobuda oma tavadest.

D: Nad on jah, üsna kassapõhised. Vähemalt mõtlevad kassapõhiselt.

E: Tundub, et kohalikud tavad on ikka tugevad. Vähemalt vanemate ettevõtjate puhul.

Merike: Kas soomlased on teadlikud, et tegelikult võib teha raamatupidamist vastavalt Euroopa Liidu standarditele?

C: Paljud ettevõtjad ei tea või ei tahagi teada, et on olemas võimalus teha raamatupidamist vastavalt rahvusvahelistele standarditele.

D: Soomes peetakse täiesti elementaarseks raamatupidamise tegemist oma siseriikliku tava järgi.

E: Soomlased ei soovi teha raamatupidamist vastavalt rahvusvahelistele standarditele.

Merike: Kuidas arvestad krediidiriski Soomes? Kas pöörad tähelepanu erinevatele arvestussüsteemidele?

C: Üldiselt ei pööra erinevatele arvestussüsteemidele tähelepanu. Soomes on levinud krediit müük. Väga harva peab tasuma ettemaksu. Seal ikka usaldatakse üksteist rohkem.

D: Ja võlglasti ka on. Mõned ikka ei maksa. Meie küsime enne finantsaruandeid ja analüüsime neid nii nagu Eestis. See ei ole võib-olla õige...

E: Meil on ka lootusetuid võlglasti. Ettemaksu jälle ei saa küsida. Me ikka vahel võtame ettemaksu.

Merike: Peame vist nüüd lõpetama ja edasi liikuma. Suured tänud Teile!

C,D,E: Sulle ka tänud! Oli põnev. Homseni!

Teine osa intervjuust toimub Pärnu maantee 67 kohvikus 18.01.2015 kell 15:30 kuni 14:00. Kohal on intervjueritavad A, B, C.

Merike: Mis on kõige olulisem Soomes raamatupidaja töö leidmisel?

A: Kõige olulisem on Soomes raamatupidajana töötamisel keele- ja raamatupidamisoskus.

B: Ja arvuti tundmine on igati abiks. Soome enda raamatupidajate tase pidavat olema üsna vilets, kuna nad teevad palju vigu.

C: Olen kuulunud ja kogunud sama. Isegi Soome maksuametnik ütlesid mulle, et Soome raamatupidajad on ikka väga madalal tasemel võrreldes Eestiga.

A: Eestlastel oleks mõistlik osaleda raamatupidamise alastel koolitusel, millele järgneb praktika mõnes Soome ettevõttes. Praktika ajal on hea võimalus leida endale sobiv töökoht.

C: Raamatupidajaks võib kandideerida ka mõne Soome interneti portaali kaudu, näiteks www.mol.fi.

Merike: Milline on vajalik keeleoskus? Murded? Kas saab ka eesti keelega hakkama?

A: Ma saan keelega hästi hakkama. Alguses jääb tavaliselt puudu keeleoskusest. Seaduste lugemine võõrkeeles on raske ka väga hea keeleoskuse puhul.

B: Alguses pelgasin ka soome keeles suhtlemist. Nüüd võin öelda, et seda ei ole vaja karta – vaid kahe aastaga on minu keeleoskus arenenud nii, et mul on ametialast vestlust lihtsam pidada soome keeles.

C: Mul on soome keel ikka aina paremaks läinud. Mitmed ametnikud oskavad Soomes eesti keelt. Kui ametiasutuses tekib keelebarjäär, siis leitakse tavaliselt keegi eesti keele oskaja.

Merike: Kui keeruline on Soome raamatupidaja kutse saamine? Kas see on oluline?

B: Mina tegelen kutsesaamisega praegu. Selleks, et saada kutsetunnistus on vaja õppida kutsekoolis 3 aastat. Majandusarvestuse kõrghariduse olemaolul saab hakkama ühe aastaga. Seejärel peab töötama vähemalt ühe aasta raamatupidajana. Praktika jooksul peab raamatupidaja läbima kõik etapid oma töös. Kutseksamil tuleb komisjon ettevõttesse raamatupidaja poolt tehtud tööd kontrollima. Siin tekib vastuolu: ettevõtte juhid ei ole huvitatud sellisest revideerimisest.

C: Minul ei ole kutset ja veel ei kavatse ka teha. Tööd leiab ka ilma kutsetunnistusega. Ma ei näe vajadust.

A: No see ei ole ka neil endil nii oluline. Kutsega raamatupidajaid on vähe ja nad on ka ettevõttele kallimad, palka peab rohkem maksma. Mina muidugi plaanin ikkagi selle kutse endale saada.

Merike: Kas D ja E tegelevad kutse saamisega? On Teil infot? Kas saaksin neilt kutse kohta rohkem infot?

B: Minu teada mitte. Vähemalt ma ei ole seda märganud.

Merike: Kui palju peab ennast täiendama? Kas info on kättesaadav ka internetist?

A: Soomes on täiskasvanute koolitamine äärmiselt tähtsal kohal ning leidub mitmesuguseid koolitusi.

C: Palju pakutakse välismaalastele mõeldud kursusi, kus õpitakse lisaks ametile ka soome keelt.

B: Tihti kuulub koolitusprogrammi ka praktika ning praktikante võetakse ettevõttesse vastu meelsasti. Kui suudetakse praktika ajal oma teadmisi, oskusi ja ka sobivaid isiksuseomadusi näidata, pakutakse ka tööd.

Merike: Milline on Soome raamatupidajate palgatase?

A: Raamatupidajate palgad on määratud Soomes kollektiivlepinguga, kus on näidatud raamatupidajate miinimumpalk. Lepingus on palgatasemed määratud vastavalt töö keerukusele, kogemusele ja vastutusele. Sarnaselt on sätestatud ka Helsingis töötavate ja mujal Soomes töötavate raamatupidajate miinimumpalgad. Kollektiivlepingus määratud miinimum palgatasemest tuleb kinni pidada nii soomlastest kui teistest rahvustest töötajate puhul. Madalaim on neljas tase, mis vastab madalaima keerukusastmega tööle.

Merike: Kui palju on madalaim palgatase?

A: Ma täpselt ei mäleta. Kuskil üle 1500 euro ...Saadan sulle selle info sõnumiga. (Hiljem, õhtul saadab sõnumiga info: vahemik on 1684 –2516 eurot).

B: Raamatupidamise alal on tööpakkumisi väga palju, sest noored ei ole sellest valdkonnast väga huvitatud ja palgatase on töö vastutuse ja keerukusega võrreldes madal soomlaste jaoks.

C: Brutopalgad on Eestis väiksemad, aga netopalgad ja ostujõud on suhteliselt sama.

Merike: Kas on võimalik teha raamatupidamist Soome minemata? Kas Soome ettevõtjad on valmis saatma oma dokumente elektrooniliselt?

A: Eks ikka on. Mina teen küll kohapeal raamatupidamist.

C: Mina olen on raamatupidaja Soome ettevõttes, kes edastab kõik oma dokumendid elektroonselt ja seetõttu ei ole vajadust Soome ettevõttesse kohale minna.

B: Samas vanemad väikeettevõtted ei ole ikka veel valmis digitaalselt andmeid edastama. Nende raamatupidamine ei ole oluliselt muutunud viimase 20 aasta jooksul. Näiteks teevad vanemad väikeettevõtted ikka veel arveid käsitsi. Sellistel ettevõtetel on tavaliselt olemas ka kauaaegne raamatupidaja ja nad ei otsi üldjuhul endale uut raamatupidajat.

Merike: Kas ametnikud suhtuvad Eesti raamatupidajatesse halvemini või eelarvamusega?

A: Soomes tuleb suhelda maksuametnikega palju rohkem kui Eestis. Vahel suhtuvad Soome ametnikud eestlastesse eelarvamusega kehva soome keele oskuse tõttu. Soomes on ametnikul alati õigus. Vahel võib ametnik nõuda ka raamatupidamislikult võimatut.

C: Minult soovis üks maksuametnik püsiva tegevuskohaga Eesti ettevõttelt bilanssi, kus on kajastatud ainult Soomega seonduv. Teoreetiliselt ei saa kuidagi ettevõtte bilanssi osadeks

tükeldada. Aga Soome ametnikule ei ole mõtet vastu vaielda. Mõistlik on koostada kuidagi selline bilanss.

B: Kui Eestis eeldatakse, et raamatupidaja poolt arvestatud ja deklareeritud maksud on õiged, siis Soomes on täiesti tavaline, et maksuametnik korrigeerib makse.

Merike: Millised on elektroonsed võimalused ametkondadega? Kas saab teostada kõik toimingud interneti abil?

C: Ametnikega on võimalik suhelda nii e-postiga kui ka telefonitsi. Paremaid tulemusi saab siiski kohale minemisel.

A: Aga sa mõtled ilmselt panka... Maksuametist juba rääkisin vist... Pangaga on ka keeruline. Kõigepealt Soome pangaametnikul on õigus otsustada, kas avada ettevõttele pangakonto. Näiteks kui soome keele oskus on ametniku arvates halb, siis võib pangatöötaja keelduda konto avamisest ettevõtjale. Pangaametnik võib ka mõnel muul põhjusel keelduda konto avamisest. Põhjuseks sobib ka see, et ametniku arvates ei ole ettevõtjal ausad kavatsused või ettevõtte ei ole tema arvates usaldusväärne ja või on ametnikul paha tuju ja ta ei soovi, et tuled Soome oma ettevõttega...

B: Ja võib ka juhtuda selline asi, et välismaalase loodud firmal puudub pangakonto, ilma milleta ta ei saa jälle tegutseda.

Merike: Kas internetipanga väljavõteteks ja maksuametisse sisselogimiseks antakse Eesti raamatupidajale õiguseid?

A: Välismaalastele, kes ei ole ettevõtte omanikud, ei ole üldiselt võimalik saada isiklikku ligipääsu internetipanka ega ka maksuametisse. Minul ei ole oma koodi, kasutan Soome juhataja isiklike paroole.

B: Jah see on probleem. Meil sama asi. Siis on lisa paberileht koodidega, kus igakord tuleb lehelt järgmine kood võtta. Kunagi ammu, ammu oli ka Eestis sama süsteem.

C: Neil on seal ka muud võimalused. Isikukaardiga sisselogime, aga jah Eesti kodanikul ei ole see võimalik.

Merike: Missugused on selle töö head ja halvad küljed?

A: Miinuseks on ikka see, et Soome on maksuseadustega ülereguleeritud. Ollakse väga kinni vanades traditsioonides ja seetõttu on areng pisut pärsitud. Hea on see, et... ei teagi. Ehk see, et pole vaja siseeeskirju. Kuigi neid pole nii keeruline ka teha.

B: Maksustamine on keeruline ja ikka ettevõtjale palju kulukam. Plussiks see, et majandusaastaruande tegemine on lihtsam, lühem ja vabam. Piisab raamatupidamisprogrammi kontoväljavõttest ja kasumiaruandest.

C: Mulle tundub, et Soome raamatupidamises kasutatakse võrreldes Eestiga vähem arvuteid ja internetti. Kuluarved on tihti käsitsi kirjutatud. Soomes on vanad traditsioonid ja tugev raamatupidamise taust — võib-olla see on hea...

Merike: Missugune on teie töökeskkond?

A: Soome töökeskkond on palju parem kui Eestis. Töötajatele mõeldakse palju. Töötajaid kaitseb ka ametiliit.

B: Jah, nii see on. Töötajatele mõeldakse palju. Mul on tööandjatest kahju. Neile on see kulukas.

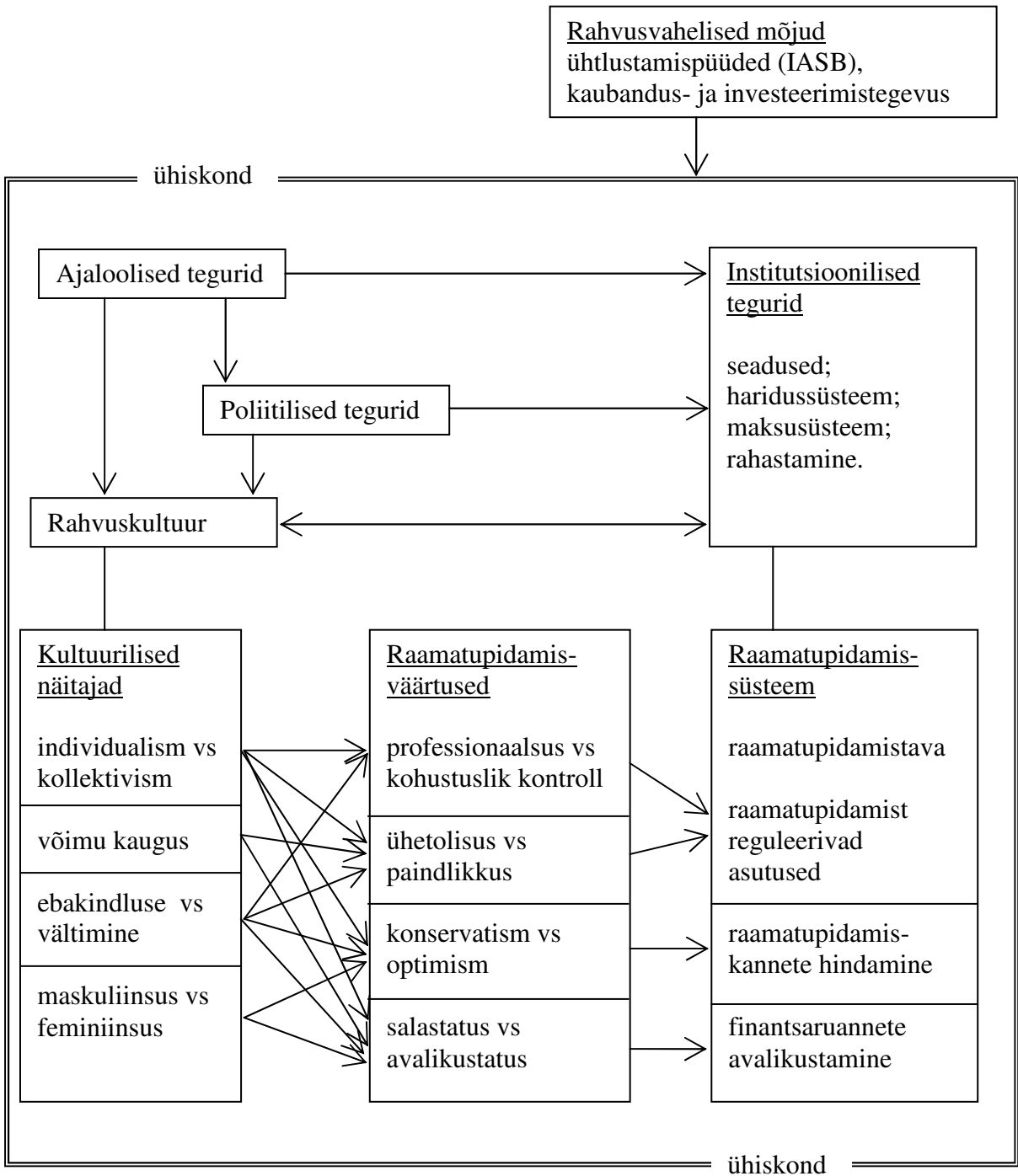
C: Soome töökeskkond ikka hea siis, kui töökoht asub Soomes. Eestis seda head keskonda ei tunne. Aga tööandja hindab väga oma head töötajat ja tagab talle tervisliku ohutu töökeskkonna. Tööandja saab ikka aru, et ta vastutab, et kõik saaksid ohutult töötada.

A: Töötervishoius tegeletakse juba ennetava töötervishoiuga. Igasugused meditsiinitöötajad, arstid ja psühholoogid on abiks. Vajadusel kaastakse ka füsioterapeudid, kes aitavad hoolitseda ergonoomilise töökoha eest. Füsioterapeut siis ütleb tööandjale, et millised töövahendid ja tööasendid on head ja tööandja ka kuulab teda. Näiteks kui teed tööd, kus tuleb pikka aega olla ühes asendis, soovitatakse teha vahepeal pause, vahetada asendit ja teha teatavaid võimlemisliigutusi. Meid ikka pandi kohe võimlema.

Merike: Suured tänud Teile! Sain palju infot.

A, B, C: (läbisegi) Peamegi edasi liikuma, Väga meeldiv oli kogemusi vahetada. Aitäh kõigile!

**Lisa 13. Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõju riigi raamatupidamis-
tavale**

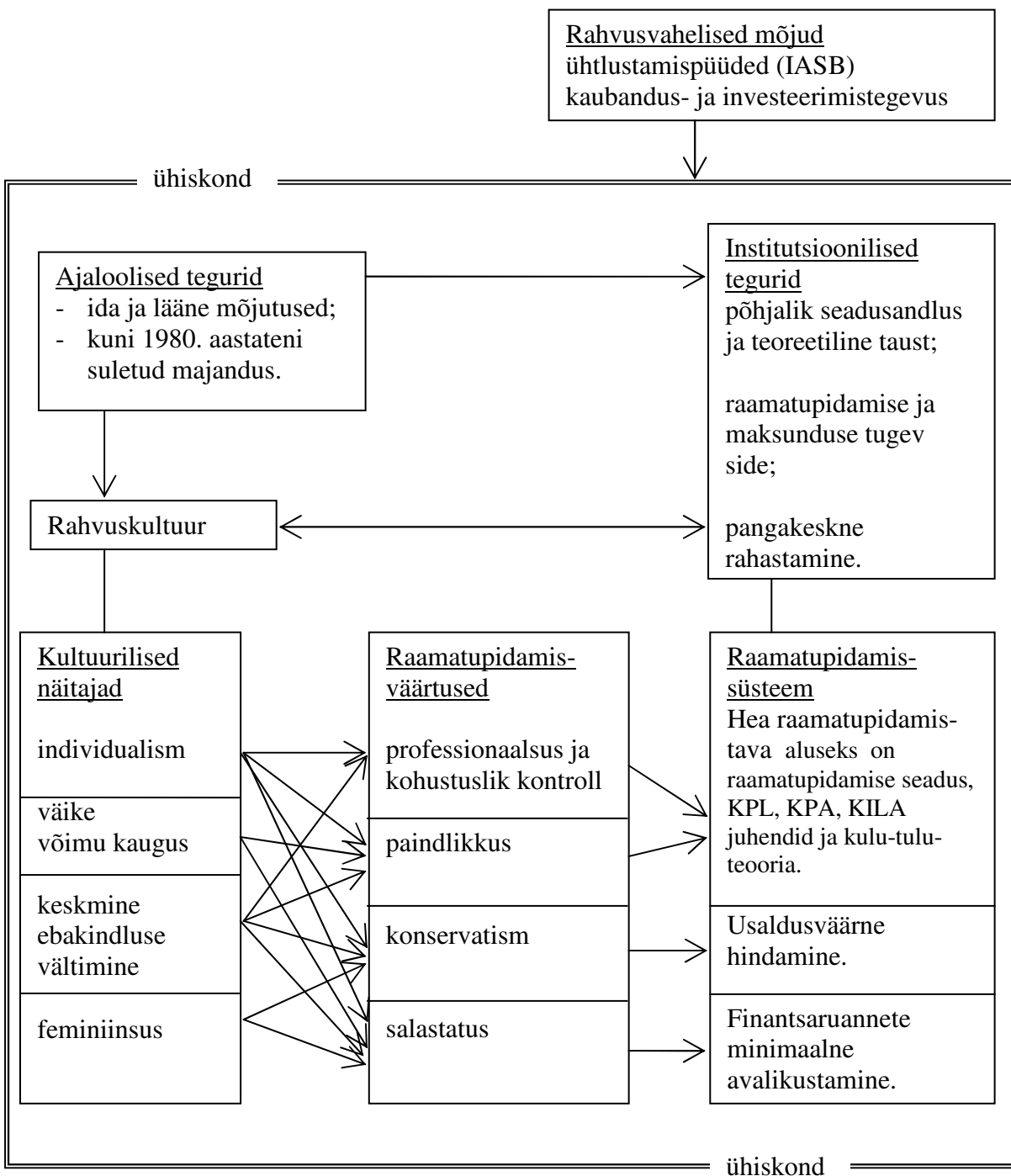
Allikas: (Elo 2012)

Lisa 14. Gray raamatupidamislikud väärtused Soome ja Eesti raamatupidamistavas

Gray raamatupidamislikud väärtused	Soome Raamatupidamistava	Eesti raamatupidamistava	Hinnang	
			Soome	Eesti
Professionaalsus vs kohustuslik kontroll.	<ul style="list-style-type: none"> • Teooriapõhine, arvestatakse ka spetsialistide arvamustega. • Hea raamatupidamistava aluseks on lisaks KPL ja KPA ka KILA juhendid ja kulu-tulu-teooria. 	<ul style="list-style-type: none"> • Seaduspõhine, teooria puudub. • Hea raamatupidamistava aluseks on Eesti Raamatupidamiskond, kes juhendab rahvusvahelistest standarditest. 	Koos seadusega sätestatud professionaalsus.	Reguleeritud seadustega.
Ühetaolisus vs paindlikkus.	<ul style="list-style-type: none"> • Puudub ühtne kontoplaan. • Põhinemine teorial annab paindlikkust. • Tugev seotus maksudega ühtlustab. • Regulatsioon diferentseeritud juriidilise vormi, suuruse ja tegevusala järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puudub ühtne kontoplaan. • Põhinemine seadustele teeb ühetaoliseks. • Maksudega seotus nõrk. • Regulatsioon diferentseeritud juriidilise vormi ja suurusega. 	Paindlikkuse ja ühetaolisuse vahel, aga lähemal paindlikkusele.	Paindlikkuse ja ühetaolisuse vahel, aga lähemal ühetaolisusele.
Konservatism vs optimism.	<ul style="list-style-type: none"> • Valitseb ettevaatlikkuse printsiip. • Tulu kajastamine kassapõhiselt. • Vähimväärtuse printsiip. • Madal omakapitali miinimumi nõue. • Auditeerimise piirnormid madalad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Materiaalse põhivara puhul soetusmaksumuse printsiip. • Varade arvestuses kasutatakse enamasti õiglase väärtuse meetodit. • Vähimväärtuse printsiip. • Auditeerimise piirnormid kõrged. 	Konservatiivne.	Konservatiivne.
Salastatus vs avalikustatus.	<ul style="list-style-type: none"> • Riik, omanikud ja laenuandjad on traditsiooniliselt tähtsaimad informeeritavad huvigrupid. • Rahvusvaheline mõju: investeerijad on muutunud tähtsaimaks salastatuse ja avalikustatuse piiril olevaks informeeritavaks huvigrupiks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Esitatakse kogu informatsioon, mis võimaldab saada õige ja õiglase ülevaate finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoo-gudest. • Kõik huvigrupid on võrdselt informeeritavad. 		

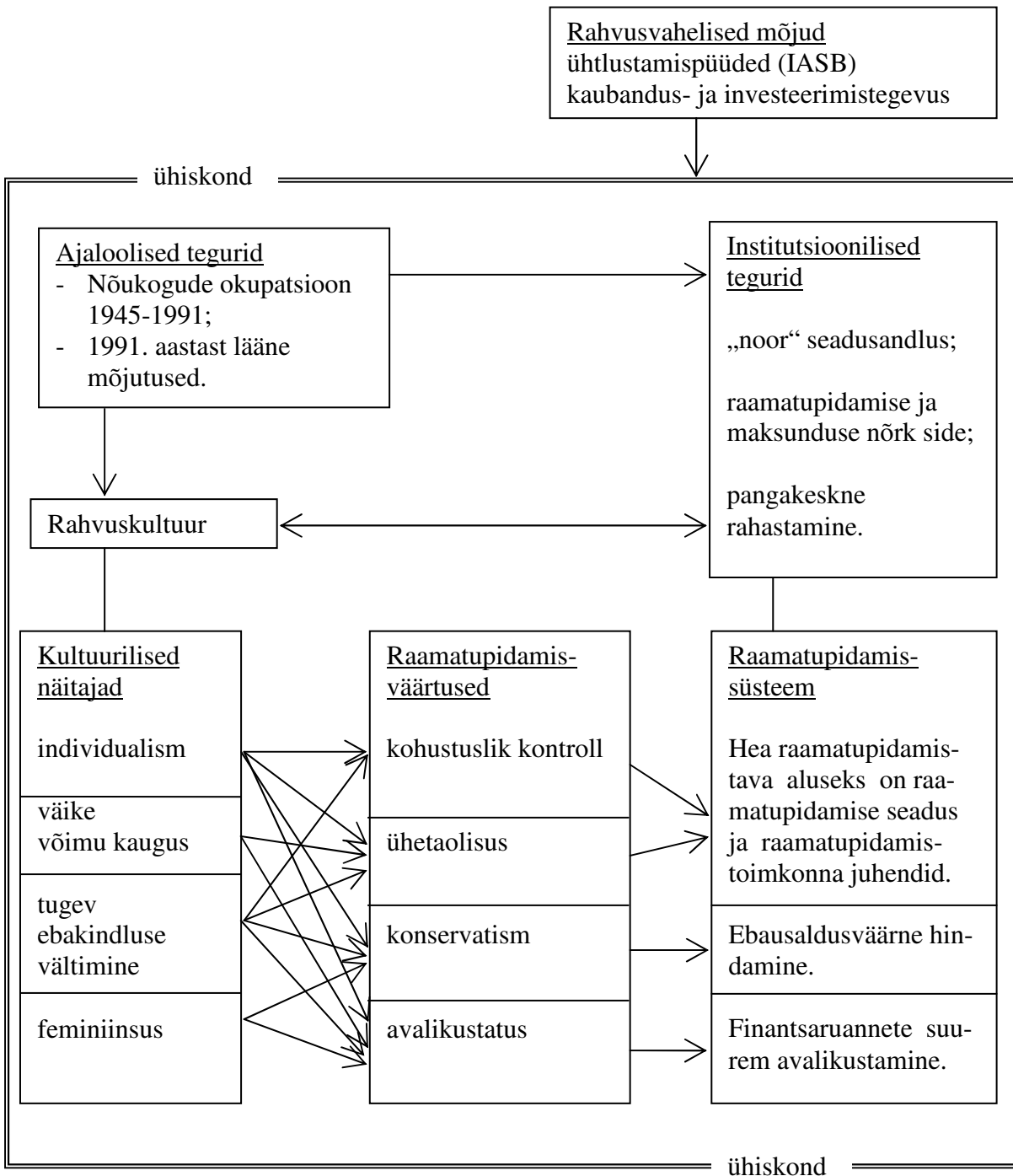
Allikas: (Autori koostatud ptk 3.2 toodud andmete alusel)

Lisa 15. Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõju Soome raamatupidamistavale

Allikas: (Autori koostatud lisa 13 toodud andmete alusel)

Lisa 16. Hofstede nelja kultuurilise näitaja mõju Eesti raamatupidamistavale

Allikas: (Autori koostatud lisa 13 toodud andmete alusel)

Lisa 17. Bilansi ja kasumiaruande koostamisel kasutatud ajalised erinevused

Protsess	Tingimus	Soome tava	Eesti tava
Varude arvelevõtmine.	Varude ostukuludeks on tollimaks, transpordikulu.	Varude ostukulud kajastatakse kuluna.	Varude ostukulud võetakse arvele koos varudega.
Immateriaalse vara kapitaliseerimine.	Tehingu perioodiks on esimene lepingu aasta.	Amortiseeritakse kasutusaja (5 aasta) jooksul.	Amortiseeritakse 10 aasta jooksul.
Kinnisvarainvesteeringute amortisatsioon.	Vara turuväärtus ja raamatupidamislik väärtus on võrdsed.	Kajastatakse nagu materiaalse põhivara amortisatsiooni.	Ei amortiseerita.
Bioloogilise vara amortisatsioon.	Vara turuväärtus ja raamatupidamislik väärtus on võrdsed.	Kajastatakse nagu materiaalse põhivara amortisatsiooni.	Ei amortiseerita.
Kapitaalrendi kajastamine bilansis lepingu sõlmimisel.	Kapitaalrendilepingu pikkus on 10 aastat.	Ei kajastata.	Kajastatakse kohe varana ja teiselt poolt laenukohustisena.
Kapitaalrendi kajastamine bilansis lepingu lõppemisel.	Kapitaalrendilepingu pikkus on 10 aastat.	Kajastatakse varana ja kulude vähendusena.	Ei kajastata.
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon.	Tehingu perioodiks on esimene lepingu aasta.	Ei amortiseerita.	Amortiseeritakse nagu materiaalsel põhivara.
Kapitaalrenditud vara rendimaksete arvestus.	Kapitaalrendilepingu pikkus on 10 aastat. Tehingu perioodiks on esimene lepingu aasta.	Kajastatakse kuluna.	Kajastatakse laenu vähendamisena.
Tulu kajastamine tulevikusoodustuse andmisel.	Müügisoodustus on 5%.	Kogu müügist saadud tasu kajastatakse müügituluna, tulevikusoodustust ei kajastata kohustisena.	Müügist saadud tasu jaotatakse kohustiseks tulevikusoodustuse eest ja müügituluks.
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil.	Ehitise valmidusaste on tehtud kulude baasil 75%.	Ehituslepingut ei kajastata valmidusastme meetodil.	Ehitusleping kajastatakse valmidusastme meetodil.
Tulevaste perioodide kulud.		Kulude kapitaliseerimine (5 aasta jooksul).	Ei kapitaliseerita.
Töösuhete lõpetamise hüvitiste arvestus.		Kajastatakse kuluna väljamaksmisel.	Moodustatakse eraldi kohustuse tekkimisel. Järgmisel perioodil tasutavad summad arvestatakse nüüdsväärtuses.

Allikas: (Autori koostatud lisa 9 toodud andmete alusel)

Lisa 18. Raamatupidamiskanded võrreldavuse indeksite arvutamiseks

Kande sisu	Soome			Eesti		
	Summa (eurodes)	Deebet konto	Kreedit konto	Summa (eurodes)	Deebet konto	Kreedit konto
Finantsinstrumendide ümberhindlus turuväärtusele (5% madalam)	0	-	-	1 000	Finantskulu	Väärtpaberid
Varude ostukulud (tollimaks, transport)	1 650	Muud kulud	Raha	1 650	Varu	Raha
Maa ümberhindlus turuväärtusele (5% kõrgem)	1 500	Maa	Muud tulud	0	-	-
Kinnisvarainvesteeringud ümberhindlus turuväärtusele (5% madalam)	0	-	-	5 000	Muud kulud	Kinnisvara investee-ring
Bioloogiline vara ümberhindlus turuväärtusele (5% madalam)	0	-	-	950	Muud kulud	Bioloogilised varad
Kinnisvarainvesteeringu amortisatsioon	7 000	Kulu	Ehitised	0	-	-
Bioloogilise vara amortisatsioon	4 750	Kulu	Masinad seadmed	0	-	-
Immateriaalse vara amortisatsioon	3 000	Muud kulud	Immateriaalne vara	1 500	Muud kulud	Immateriaalne vara
Kapitaalrenditud vara lepingu sõlmimisel	0	-	-	20 000	Masinad, seadmed	Laenu kohustised
Kapitaalrenditud vara lepingu lõppemisel	2 000	Masinad seadmed	Muud kulud	0	-	-
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon	0	-	-	2 000	Kulu	Masinad seadmed
Kapitaalrenditud vara rendimakse	2 000	Muud kulud	Raha	2 000	Laenu kohustised	Raha
Tulu tulevikusoodustuse andmisel	1 000	Ostjate laekumata arved	Tulu	1 000	Ostjate laekumata arved	Tasumata arved (Hankijad)
Tulu valmidusastme meetodil	100 000	Ostjatelt laekumata arved	Tulu	75 000	Ostjatelt laekumata arved	Tulu
Tulevaste perioodide kapitaliseeritav kulu	20 000	Tulevased kulud	Raha	20 000	Muud kulud	Raha
Tulevaste perioodide kulu kapitaliseerimine	4 000	Muud kulud	Tulevased kulud	0	-	-
Töösuhte lõpetamise hüvitis	0	-	-	20 000	Muud kulud	Pensionieraldis

Allikas: (Autori koostatud)

Lisa 19. Võrreldavuse indeksite aluseks koostatud aruanded (eurodes)

	Alg- bilanss	Soome		Eesti		Soome saldo	Eesti saldo
		Deebet	kreedit	deebet	kreedit		
Kasumiaruanne							
Müügitulu	237 000		101 000		75 000	338 000	312 000
Muud tulud	0		1 500			1 500	0
Tulud kokku	237 000	0	102 500	0	75 000	339 500	312 000
Müüdnud kauba omamaksumus	155 000					155 000	155 000
Kulum	0	11 750		2 000		11 750	2 000
Muud kulud	30 000	10 650	2 000	47 450		38 650	77 450
Kulud kokku	185 000	22 400	2 000	49 450	0	205 400	234 450
Finantstulud	6 000					6 000	6 000
Finantskulud	3 000			1 000		3 000	4 000
Kasum	55 000					137 100	79 550
Raamatupidamisbilanss							
Raha	87 000		23 650		21 650	63 350	65 350
Väärtpaberid	20 000				1 000	20 000	19 000
Ostjatelt laekumata arved	46 000	101 000		76 000		147 000	122 000
Tulevaste perioodide kulud	0	20 000	4 000			16 000	0
Varu	33 000			1 650		33 000	34 650
Bioloogilised varad	19 000				950	19 000	18 050
Maa	30 000	1 500				31 500	30 000
Kinnisvarainvesteeringud	100 000		7 000		5 000	93 000	95 000
Ehitised	0					0	0
Masinaid ja seadmed	74 000	2 000	4 750	20 000	2 000	71 250	92 000
Immateriaalne vara	15 000		3 000		1 500	12 000	13 500
Kokku aktiva	424 000	124 500	42 400	97 650	32 100	506 100	489 550
Laenu kohustised	0				20 000	0	20 000
Tasumata arved	25 000				1 000	25 000	26 000
Pensionieraldis	0				20 000	0	20 000
Vabatahtlik reserv	0		0			0	0
Muud kohustised	15 000					15 000	15 000
Kohustised kokku	40 000	0	0	0	41 000	40 000	81 000
Aktsiakapital	180 000					180 000	180 000
Aasta kasum	55 000	0	0	0	0	137 100	79 550
Jaotamata kasum	149 000					149 000	149 000
Omakapital kokku	384 000	0	0	0	0	466 100	408 550
Kokku passiva	424 000	0	0	0	41 000	506 100	489 550

Allikas: (Autori koostatud lisa 12 toodud andmete alusel)

Lisa 20. Kasumi võrreldavuse indeksid

Protsess	Kasumi võrreldavuse indeks	Kasumi võrreldavuse osaline indeks
Erinevused kokku	0,679	
Finantsinstrumentide ümberhindlus madalamale turuväärtusele	0,982	0,993
Varude arvelevõtmine (s.h. ostukulud)	1,031	1,012
Maa väärtuse ümberhindlus kõrgemale turuväärtusele	0,973	0,989
Kinnisvarainvesteeringu ümberhindlus madalamale turuväärtusele	0,909	0,964
Bioloogiline vara ümberhindlus madalamale turuväärtusele	0,983	0,993
Kinnisvarainvesteeringu amortisatsioon	1,146	1,051
Bioloogilise vara amortisatsioon	1,095	1,035
Immateriaalse vara kapitaliseerimine	1,029	1,011
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu alguses	1,000	1,000
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu lõpus	1,000	1,000
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimese aasta lõpus	0,964	0,985
Kapitaalrendimakse esimese aasta lõpus	1,038	1,015
Tulevikusoodustusega tulu arvestus	0,982	0,992
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	0,839	0,787
Tulevaste perioodide kulu arvelevõtmine	0,636	0,854
Kulu kapitaliseerimine	1,078	1,029
Töösuhete lõpetamise hüvitise arvestus	0,636	0,854

Allikas: (Autori koostatud lisa 13 toodud andmete alusel)

Lisa 21. Omakapitali võrreldavuse indeksid

Protsess	Omakapitali võrreldavuse indeks	Omakapitali osaline indeks
Erinevused kokku	0,916	
Finantsinstrumentide ümberhindlus madalamale turuväärtusele	0,997	0,998
Varude arvelevõtmine (s.h. ostukulud)	1,004	1,004
Maa väärtuse ümberhindlus kõrgemale turuväärtusele	0,996	0,997
Kinnisvarainvesteeringu ümberhindlus madalamale turuväärtusele	0,987	0,989
Bioloogiline vara ümberhindlus madalamale turuväärtusele	0,998	0,998
Kinnisvarainvesteeringu amortisatsioon	1,019	1,015
Bioloogilise vara amortisatsioon	1,013	1,010
Immateriaalse vara kapitaliseerimine	1,004	1,003
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu alguses	1,000	1,000
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu lõpus	1,000	1,000
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimese aasta lõpus	0,995	0,996
Kapitaalrendimakse esimese aasta lõpus	1,005	1,004
Tulevikusoodustusega tulu arvestus	0,997	0,998
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	0,948	0,935
Tulevaste perioodide kulu arvelevõtmine	0,948	0,957
Kulu kapitaliseerimine	1,011	1,009
Töösuhte lõpetamise hüvitise arvestus	0,948	0,957

Allikas: (Autori koostatud lisa 13 toodud andmete alusel)

Lisa 22. Kasumi võrreldavuse indeksite vahemik

Protsess	Kasumi võrreldavuse indeks	Kasumi võrreldavuse osaline indeks
Erinevused kokku	≤ 1	
Finantsinstrumentide ümberhindlus madalamale turuväärtusele	≤ 1	≤ 1
Varude arvelevõtmine (s.h. ostukulud)	≥ 1	≥ 1
Maa väärtuse ümberhindlus kõrgemale turuväärtusele	≤ 1	≤ 1
Kinnisvarainvesteering	≤ 1	≤ 1
Bioloogiline vara	≤ 1	≤ 1
Kinnisvarainvesteeringu ümberhindlus madalamale turuväärtusele	≥ 1	≥ 1
Bioloogiline vara ümberhindlus madalamale turuväärtusele	≥ 1	≥ 1
Immateriaalse vara kapitaliseerimine	≥ 1	≥ 1
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu alguses	$= 1$	$= 1$
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu lõpus	$= 1$	$= 1$
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimese aasta lõpus	≤ 1	≤ 1
Kapitaalrendimakse esimese aasta lõpus	≥ 1	≥ 1
Tulevikusoodustusega tulu arvestus	≤ 1	≤ 1
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	≤ 1	≤ 1
Tulevaste perioodide kulu arvelevõtmine	≤ 1	≤ 1
Kulu kapitaliseerimine	≥ 1	≥ 1
Töösuhte lõpetamise hüvitise arvestus	≤ 1	≤ 1

Allikas: (Autori koostatud lisa 14 toodud andmete alusel)

Lisa 23. Omakapitali võrreldavuse indeksite vahemik

Protsess	Omakapital võrreldavuse indeks	Omakapital võrreldavuse osaline indeks
Erinevused kokku	≤ 1	
Finantsinstrumentide ümberhindlus madalamale turuväärtusele	≤ 1	≤ 1
Varude arvelevõtmine (s.h. ostukulud)	≥ 1	≥ 1
Maa väärtuse ümberhindlus kõrgemale turuväärtusele	≤ 1	≤ 1
Kinnisvarainvesteeringu ümberhindlus madalamale turuväärtusele	≤ 1	≤ 1
Bioloogiline vara ümberhindlus madalamale turuväärtusele	≤ 1	≤ 1
Kinnisvarainvesteeringu amortisatsioon	≥ 1	≥ 1
Bioloogilise vara amortisatsioon	≥ 1	≥ 1
Immateriaalne vara kapitaliseerimine	≥ 1	≥ 1
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu alguses	$= 1$	$= 1$
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu lõpus	$= 1$	$= 1$
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimese aasta lõpus	≤ 1	≤ 1
Kapitaalrendimakse esimese aasta lõpus	≥ 1	≥ 1
Tulevikusoodustusega tulu arvestus	≤ 1	≤ 1
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	≤ 1	≤ 1
Tulevaste perioodide kulu arvelevõtmine	≤ 1	≤ 1
Kulu kapitaliseerimine	≥ 1	≥ 1
Töösuhete lõpetamise hüvitise arvestus	≤ 1	≤ 1

Allikas: (Autori koostatud lisa 15 toodud andmete alusel)

Lisa 24. Kasumi võrdlus

Protsess	Soome tava (eurodes)	Eesti tava (eurodes)	Kasumi muutus %
Erinevused kokku	137 100	79 550	72,34%
Finantsinstrumentide ümberhindlus madalamale turuväärtusele	55 000	54 000	1,85%
Varude arvelevõtmine (s.h. ostukulud)	53 350	55 000	-3,00%
Maa väärtuse ümberhindlus kõrgemale turuväärtusele	56 500	55 000	2,73%
Kinnisvarainvesteeringu ümberhindlus madalamale turuväärtusele	55 000	50 000	10,00%
Bioloogiline vara ümberhindlus madalamale turuväärtusele	55 000	54 050	1,76%
Kinnisvarainvesteeringu amortisatsioon	48 000	55 000	-12,73%
Bioloogilise vara amortisatsioon	50 250	55 000	-8,64%
Immateriaalne vara kapitaliseerimine	52 000	53 500	-2,80%
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu alguses	55 000	55 000	0,00%
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu lõpus	37 000	37 000	0,00%
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimese aasta lõpus	55 000	53 000	3,77%
Kapitaalrendimakse esimese aasta lõpus	53 000	55 000	-3,64%
Tulevikusoodustusega tulu arvestus	56 000	55 000	1,82%
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	155 000	130 000	19,23%
Tulevaste perioodide kulu arvelevõtmine	55 000	35 000	57,14%
Kulu kapitaliseerimine	51 000	55 000	-7,27%
Töösuhte lõpetamise hüvitise arvestus	55 000	35 000	57,14%

Allikas: (Autori koostatud lisa 13 toodud andmete alusel)

Lisa 25. Omakapitali võrdlus

Protsess	Soome tava (eurodes)	Eesti tava (eurodes)	Omakapitali muutus %
Erinevused kokku	466 100	408 550	14,09%
Finantsinstrumentide ümberhindlus madalamale turuväärtusele	384 000	383 000	0,26%
Varude arvelevõtmine (s.h. ostukulud)	382 350	384 000	-0,43%
Maa väärtuse ümberhindlus kõrgemale turuväärtusele	385 500	384 000	0,39%
Kinnisvarainvesteeringu ümberhindlus madalamale turuväärtusele	384 000	379 000	1,32%
Bioloogiline vara ümberhindlus madalamale turuväärtusele	384 000	383 050	0,25%
Kinnisvarainvesteeringu amortisatsioon	377 000	384 000	-1,82%
Bioloogilise vara amortisatsioon	379 250	384 000	-1,24%
Immateriaalne vara kapitaliseerimine	381 000	382 500	-0,39%
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu alguses	384 000	384 000	0,00%
Kapitaalrenditud vara arvestus tehingu lõpus	366 000	366 000	0,00%
Kapitaalrenditud vara amortisatsioon esimese aasta lõpus	384 000	382 000	0,52%
Kapitaalrendimakse esimese aasta lõpus	382 000	384 000	-0,52%
Tulevikusoodustusega tulu arvestus	385 000	384 000	0,26%
Tulu kajastamine valmidusastme meetodil	484 000	459 000	5,45%
Tulevaste perioodide kulu arvelevõtmine	384 000	364 000	5,49%
Kulu kapitaliseerimine	380 000	384 000	-1,04%
Töösuhte lõpetamise hüvitise arvestus	384 000	364 000	5,49%

Allikas: (Autori koostatud lisas 13 toodud andmete alusel)